

Eline Garberg

Premisser for god nok omsorg i Norge

**En analyse av sakkyndigvurderinger i barnevernssaker hvor
familiene har minoritetsbakgrunn**

Masteroppgave i Sosialfag, studieretning barnevern

Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for Samfunnsfag

Sammendrag

Oppgaven studerer sakkyndigrapporter i barnevernssaker ut fra et retorisk og sosialkonstruktivistisk perspektiv. Det gjøres en argumentasjonsanalyse av vurderingsdelen i rapportene med utgangspunkt i Stephen Toulmins argumentasjonsmodell. Ved å studere hva som danner premisser i vurderingene, undersøker jeg hva som forstås som «god nok» omsorgsutøvelse hos foreldre i rapportene. Jeg ser også på hvilke retoriske virkemidler som sakkyndige benytter for å gjøre sine vurderinger overbevisende.

Oppgavens datamateriale består 24 sakkyndigrapporter fra saker som omhandler omsorgsovertakelse jf. bvl. § 4-12. Samtlige rapporter danner et bakteppe for analysen, men jeg gjør en detaljert argumentasjonsanalyse av fire rapporter hvor det fremgår at familiene har minoritetsbakgrunn. Analysen illustrerer hvordan visse psykologiske forståelser danner *topos*, det vil si felles steder for enighet i rapportene, som fungerer som bakenforliggende autorisasjon for andre resonnementer. Jeg problematiserer de psykologiske forståelsenes forankring i vestlig forskning og tankegang. Ved å vise til krysskulturell forskning og litteratur, illustrerer jeg at det er nødvendig å tilføre ytterligere kunnskap til det psykologiske kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for sakkyndigvurderinger i saker hvor familien har minoritetsbakgrunn. Argumentasjonsanalysen gjør det tydelig at det ikke er tilstrekkelig å forankre premissene i psykologisk fagkunnskap, men at man også bør ha kunnskap om de særegne forholdene som gjør seg gjeldende i disse sakene. Dette gjelder særlig ulike kulturelle oppfatninger av omsorg og oppdragelse og hvordan det å ha levd på flukt påvirker en forelders omsorgskompetanse. Analysen viser også hvordan det i visse tilfeller er mer verdibaserte og politiske oppfatninger, av for eksempel integrering og av familiens kultur som danner premisser i argumentasjonen.

Jeg trekker frem forskning og rettspraksis på området som tydeliggjør at det å heve sakkyndiges kompetanse til å utrede og vurdere omsorgen i minoritetsfamilier, er grunnleggende for å ivareta både barnet og foreldrenes rettssikkerhet.

Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for Samfunnsfag

Oslo 2017

Abstract

This master thesis is a study of expert reports in Norwegian child welfare cases from a social constructivist and rhetorical perspective. I analyze the assessments of these reports based on Stephen Toulmin's argumentation model. By studying what constitutes the premises in the assessments, I investigate what is understood as sufficient care in the reports. I also investigate the linguistic tools used by experts to make their assessments convincing.

The data consists of 24 reports from child protection cases concerning children taken into care jf. bvl. § 4-12. All of these reports form a backdrop for the analysis, but I focus in particular four reports where the families in question have minority background. The analysis illustrates how certain psychological understandings form a rhetorical *topos*, that is, a form of consensus, which serves as an underlying authorization for the expert's further reasoning. I problematize the understanding of these psychological concepts and contextualize them within Western research and thinking. By referring to cross-cultural research and literature, I demonstrate that it is necessary to add to the psychological knowledge on which expert's assessments are based upon. By using Toulmin's concept "backing", I argue that one must broaden the knowledge base underpinning our expert assessments. The expert should not only have knowledge about cultural variation in understandings of care, nurturing and upbringing, but also recognize how having a refugee background may affect parent's caregiving competences. The analysis also shows how in certain cases, more value-based and political perceptions of integration and the significance that cultural background plays in the practice of care, constitutes premises in the assessments.

I point out research and jurisprudence which makes it clear that scrutinizing experts' expertise in the investigation and assessment of minority families is fundamental to safeguarding these families security under law.

Forord

Jeg er utrolig takknemlig for den inspirasjonen og støtten jeg har mottatt fra fagpersoner, venner og familie i arbeidet med masteroppgaven. Jeg vil spesielt takke min veileder Marit Haldar for veiledning av høy kvalitet. Du så mine svake og sterke sider, og tilpasse råd og veiledning deretter. Du har en fantastisk evne til å inspirere mennesker, og til å filosofere rundt ulike temaer. På basis av kunnskap og bred kompetanse har du gitt konstruktive og nyttige tilbakemeldinger. Tusen hjertelig takk!

Jeg vil også takke Oddbjørg Skjær Ulvik for interessante samtaler og god veiledning i startfasen. Dette inspirerte meg til å gå videre på prosjektet mitt.

Deretter vil jeg rette en stor takk til Anja Bredal ved NOVA- Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring for inspirasjon til valg av tema, for tips underveis og for at du satte meg i kontakt med Judith van der Weele.

Til grunn for denne oppgaven ligger en stor beundring av den kunnskapen Judith van der Weeles formidler i sitt arbeid. Hennes nyanseringer av synet på omsorg i en kulturell kontekst, mener jeg er avgjørende for å sørge for gode avgjørelser innen norsk velferdsforvaltning. Tusen takk for at jeg fikk være med å observere på Intensivkurs i utredning av minoriteter. Hjertelig takk for tips til litteratur og faglige innspill!

Takk til alle andre fagpersoner som har tatt seg bryet med å svare meg på mail! Dette inspirerte meg!

En særlig stor takk til mine kjære foreldre som både har gitt meg moralsk støtte, inspirasjon og språklige innspill. Å skrive denne masteroppgaven hadde vært en grufull prosess hadde det ikke vært for det faglige og ikke- faglige samholdet jeg har hatt med Mali, Kaja, Linn Orlaug og Vanja. En særlig takk til Kaja og Mali for hjelp i slutfasen!

Takk til alle venner som har bidratt med korrekturlesning og innspill på oppgaven; Elise, Constance, Synne, Katarina, Trine og de jeg nå eventuelt glemmer. Tusen takk til min kjære søster Anne Kari for støtte og innspill i slutfasen.

Takk til Høgskolen i Oslo og Akershus for stipend som gjorde studiehverdagen litt lettere og inspirerte til å fullføre oppgaven.

Innhold

1. Innledning.....	1
Problemstilling og utvalg	2
Analysestrategi	2
Retorikk.....	2
Sosialkonstruktivisme	3
Oppgavens struktur	3
2. Bakgrunn og tidligere forskning	4
Den sakkyndige.....	4
Mandatet.....	4
Sakkyndigarbeidet og sakkyndigrapporten	5
Rapportens oppbygning.....	5
Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.....	6
Barnesakkyndig kommisjon.....	6
Familier med minoritetsbakgrunn	7
Forskning og litteratur.....	7
Litteratur.....	8
Doktorgradsavhandlinger	9
Artikler	9
Litteratur og forskning på flerkulturell kompetanse hos sakkyndige i barnevernssaker..	10
3. Analysestrategi- teoretisk og metodiske perspektiver.....	11

Teoretiske perspektiver	11
Sosialkonstruktivisme	11
Nyretorikk	12
Lloyd Bitzer – Den retoriske situasjonen	16
Topisk kritikk	18
Utvalg og avgrensning	19
Analyse av én sakkyndigrapport	20
Analyseprosessen	21
Analysen som en rekonstruksjon av argumentasjonen	22
4. Sakkyndigrapportenes kontekst.....	22
Det påtrengende problemet i barnevernssaker	23
Omsorgssvikt.....	23
Omsorgsovertakelse	23
Det retoriske publikum.....	24
Fylkesnemnda og retten	24
Foreldre, fosterforeldre og andre berørte	24
De retoriske vilkårene for sakkyndigrapporter.....	25
Lovverk og offentlige retningslinjer	25
BLDs Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid.....	26
Psykologifaget som kontekst.....	26
Pathos	28
Innledende ethos- statusen som sakkyndig	29

Avledet etos og logos	30
Sakkyndigrapporter som sakprosaetekster	30
Nasjonalt opphav som kontekst.....	31
Generelle trekk i beskrivelse av bakgrunn	32
Sakkyndigrapport 1.	32
Sakkyndigrapport 2.	33
Sakkyndigrapport 3.	34
Sakkyndigrapport 4.	34
Sakkyndigrapport 5.	35
5. Premisser for god nok omsorg i Norge	35
Fellestrekk ved argumentasjonsstrukturen i sakkyndigrapporter.....	35
Påstander, belegg og premisser	35
Styrkemarkører, gjendrivelsler og ryggdekninger.....	36
En argumentasjonsanalyse av én sakkyndigrapport.....	37
Fars omsorgskompetanse	38
Loven som normativt premiss- hjelpetiltak før omsorgsovertakelse	38
Desentreringsevne som topos.....	39
Desentrering og mentalisering som psykologifaglige og kulturelle topoi	42
Urealistiske ambisjoner på sine barns vegne.....	44
Å støtte, skjerme eller trygge barnet sitt når det er redd	44
Manglende bekreftelse av vold/benektelse av vold.....	45
Ressurser og forutsetninger for å forstå hva et godt liv er i Norge	49

Foreldreautoritet som premiss	50
Foreldreautoritet som feltavhengig og kulturelt premiss	51
Foreldre bør integrere seg og lære seg norsk	52
Sakkyndigpraksis som et integreringsverktøy?	54
Mors omsorgskompetanse.....	55
Utviklingsstøttende omsorg som premiss	55
Veiledning er ikke mulig.....	56
Benektelse av vold og konflikt i hjemmet.....	56
Beskyttelse mot vold	57
Mentaliseringsevne som topos	58
Foreldreautoritet som premiss	58
Begrensede kognitive forutsetninger.....	59
Hovedpremisser og topoi	60
Benektelse av vold som premiss for begrenset omsorgskompetanse.....	60
Sakkyndigrapport 2.	60
Drøftelse av benektelse av vold som premiss	65
Mentaliseringsevne som topos	65
Sakkyndigrapport 3.	65
6. Avsluttende drøftelse.....	69
Generelle observasjoner ved sakkyndigrapporters metodiske tyngde	70
Mentalisering som autoriserende premiss	70
Krysskulturelle ryggdekninger	71

Litteraturliste	73
Vedlegg:	76
Argumentasjonshierarkier:	77
Søknad om innsyn i sakkyndigrapporter	100

1. Innledning

Tema for oppgaven er sakkyndighetsarbeid i barnevernssaker hvor familiene har minoritetsbakgrunn. Debatten rundt norske minoriteters møte med barnevernet er brennaktuell. Barnevernet har de siste årene skapt flere diplomatiske «nesten- kriser» for Norge. I desember 2016 gikk Indias utenriksminister ut og refset barnevernet for urettmessig å ha fjernet en fem år gammel gutt fra sine foreldre (Aftenposten 2016). Høsten 2016 ble det holdt 60 demonstrasjoner i 20 ulike land mot det norske barnevernet (VG Nyheter 2016). I 2015 fremmet en rekke fagfolk en bekymringsmelding om barnevernet, hvor det ble hevdet at innvandrerfamilier er særlig utsatt for feilvurderinger fra barnevernets side (Aftenposten 2015). En del av denne kritikken bekreftes og imøtekommes i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets «Handlingsplan for å bedre tillit mellom etniske minoritetsmiljøer og barnevern 2016-2021», som ble utgitt i mars 2017 (Bufdir 2017).

Kritikken har i hovedsak vært rettet mot barnevernsansatte. De siste årene har det også blitt rettet søkelys mot andre yrkesgrupper på barnevernsfeltet som mangler kompetanse i mer kulturelt komplekse saker. Psykologspesialist og forsker Judith van der Weele er en av mange som har fremmet en slik kritikk. Hun mener jurister i domstolsystemet, psykologer og andre yrkesgrupper som engasjeres som sakkyndige i barnevernssaker mangler såkalt «flerkulturell kunnskap» (Helmikstøl 2016). Dette er et problem i hele rettssystemet og utgjør en alvorlig trussel mot rettsikkerheten, hevder Van der Weele (Helmikstøl 2016).

Kritikken mot sakkyndige i barnevernssaker bør i tillegg ses som en del av en mer generell kritikk mot sakkyndighetssystemet i det norske rettssystemet. Mange har pekt på at sakkyndiges vurderinger bygger på utbredt skråsikkerhet og er metodisk svake (Asmervik 2015; Grøndahl 2010). Professor dr. juris Trude Haugli og advokat og psykolog Grethe Nordhelle etterlyser større ydmykhet i sakkyndigarbeid. De viser særlig til at mandatet ikke bør be om konklusjoner, men om å utrede ulike hypoteser (Haugli og Nordhelle 2014, 108).

Sakkyndigrapporter er dokumenter som utøver mye makt, først og fremst som følge av deres funksjon som bevismidler i den juridiske behandlingen av barnevernssaken. Forskning og rettspraksis viser at sakens utfall ofte er i tråd med sakkyndiges vurdering, og at det skal mye til for at domstolene overprøver sakkyndiges faglige vurdering og skjønnsutøvelse (Rt. 2003 s. 425)(Sandberg 2003). Det har blitt satt spørsmålsteget ved om retten forholder seg ukritisk til rapportene og mangler forutsetninger for å reflektere kritisk rundt for eksempel

metodebruken (Sandberg 2003, 389; Barneombudet 2014, 43). At sakkyndige har stor legitimitet i kraft av sin utdanning og rolle, bidrar også til å gjøre dette til vektige dokumenter. Funksjonen og rollen sakkyndigrapporter har i systemet gir dem preg av å være sakprosatekster, det som står i rapportene kan fremstå som utsagn om sakens virkelighet (Tønnesson 2008). Dette kan også bidra til å forsterke rapportenes autoritet. Sakkyndigrapporter skrives i de fleste tilfellene av kun én person, og det har blitt påpekt at subjektive meninger får stort spillerom (Grøndahl 2010, 24).

Problemstilling og utvalg

Med dette som bakgrunn ser jeg i oppgaven på hvordan sakkyndige underbygger sine vurderinger i barnevernssaker. Problemstillingen er; *Hvordan underbygger sakkyndige i barnevernssaker hvor familien har minoritetsbakgrunn sine vurderinger?*

For å svare på problemstillingen har jeg lest gjennom 24 sakkyndigrapporter fra barnevernssaker om omsorgsovertakelse. Den mer generelle analysen i kapittel 4 og den innledende analysen i kapittel 5, gjøres med bakgrunn i alle rapportene. I kapittel 5 gjør jeg en detaljert argumentasjonsanalyse av kun én sakkyndigrapport. Jeg tar videre tak i det som fremkommer som funn i denne rapporten og gjør en analyse av hvordan disse temaene fremkommer i tre andre rapporter.

Analysestrategi

Retorikk

Problemstillingen førte meg i retning av en retorisk inspirert metode. Jeg benytter både ideer fra klassisk retorikk og det som kalles ny- retorikk i analysen (Jørgensen mfl. 2009). At jeg har en retorisk tilnærming innebærer først og fremst at jeg ser på sakkyndiges vurderinger som argumentasjon. I rapportens vurderingsdel skal sakkyndige komme med sine faglige oppfatninger rundt det de bes om å utrede og vurdere i rapportens mandat. Sakkyndige forsøker derfor å formidle sine synspunkter og gjøre disse troverdig og overbevisende ovenfor domstolene og andre lesere av rapporten.

Jeg gjør en argumentasjonsanalyse av rapportene med utgangspunkt i den britiske filosofen Stephen Toulmins argumentasjonsmodell (Toulmin 2003). Toulmins argumentasjonsmodell gir en oversikt over de ulike elementene i sakkyndiges argumentasjon. Modellen ga meg innsikt i hvilke språklige verktøy sakkyndige benytter seg av og hvilke faglige forståelser og

verdier som sakkyndige tar utgangspunkt i, for å forsøke å gjøre sine vurderinger av foreldrenes omsorgskompetanse overbevisende. I analysen ser jeg særlig på argumentasjonens premisser, det vil si de forståelsene som danner felles steder for enighet, *topos*, som sakkyndiges bygger på i sin argumentasjon. Dette er interessant fordi det sier noe om hvilke «tattforgittheter» som ligger til grunn for sakkyndigvurderinger i denne typen saker. For å skape et bilde av sakkyndigvurderingenes kontekst gjør jeg i kapittel 4 en kontekstualisering av rapportene med utgangspunkt i den amerikanske retorikeren Lloyd Bitzers teori om «den retoriske situasjonen» (Bitzer 1968, 1).

Sosialkonstruktivisme

Et samfunnsvitenskapelig perspektiv som danner et vitenskapsteoretisk bakteppe for oppgaven er sosialkonstruktivisme. Sosialkonstruktivismen bygger på en oppfatning av at virkeligheten er et sosialt konstruert fenomen (Esmark m.fl 2005, 16). Mennesker er språklige, historiske og kulturelle vesener som bidrar til opprettholdelsen av en felles virkelighet gjennom våre sosiale praksiser. Ut fra dette perspektivet ser jeg på sakkyndiges arbeid og foreldres omsorgsutøvelse som en sosial og kulturell praksis. Ved å studere hvordan sakkyndige skriver om foreldres omsorgskompetanse ønsker jeg å tydeliggjøre hvilke forståelser av omsorgsutøvelse og foreldreskap som ligger til grunn for sakkyndigrapporter i barnevernssaker. Det kan igjen bidra til en bevissthet rundt disse temaene i samfunnet.

Oppgavens struktur

Kapittel 2 består av en redegjørelse for relevant bakgrunnsinformasjon og tidligere forskning. Jeg redegjør her for begreper leseren må ha kunnskap om for å forstå oppgavens tema og problemstilling. Jeg redegjør videre for det jeg anser som relevant tidligere forskning og litteratur som omhandler sakkyndigrollen i barnesaker. Jeg viser herunder hvordan viktigheten av kulturforståelse drøftes i denne litteraturen. I **kapittel 3** redegjør jeg for det teoretiske bakteppe for oppgaven og hvilke metodiske valg og avgrensninger jeg har gjort. **Kapittel 4** må forstås som en hybrid mellom et teorikapittel og et analysekapittel, hvor jeg ved bruk av Lloyd Bitzers begrep om den retoriske situasjonen og sjangerbegrepet, ser tema for oppgaven i en større kontekst. **Kapittel 5** er et rent analysekapittel hvor jeg først ser på generelle trekk ved argumentasjonsstrukturen i sakkyndigrapporter, før jeg «dykker ned» i en rapport og går argumentasjonen i sømmene. Jeg avslutter kapittelet med å vise hvordan noen av funnene i denne ene rapporten gjør seg gjeldende i andre rapporter. I **kapittel 6** kommer

jeg med en avsluttende drøftelse hvor jeg oppsummerer oppgavens funn og forsøker å se disse i lys

2. Bakgrunn og tidligere forskning

Den sakkyndige

En sakkyndig er «en person som i kraft av utdanning, oppøvde ferdigheter eller erfaring forventes å ha kunnskap om et spesifikt fagområde ut over det som kan regnes som allmennkunnskap, og tilstrekkelig til at systemet, offisielt/rettslig, har tillit til den sakkyndiges faglig funderte mening om et forhold eller faktum innen sitt ekspertområde» (BLD 2009, 7, 13). I barnevernssaker er det den barnefaglige kompetansen man søker, og sakkyndige er ofte psykologer med erfaring fra klinisk praksis med barn, leger med spesialitet i barnepsykiatri eller barnevernspedagoger og sosionomer med klinisk kompetanse (BLD 2009, 13; Ot.prp.nr.68 2007–2008, 11). Den sakkyndige oppnevnes som oftest i prosessen med at barneverntjenesten igangsetter en undersøkelsessak (Melinder 2014, 56). Sakkyndige kan også oppnevnes av Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker (fylkesnemnda), domstolene eller engasjeres av den private parten (BLD 2009, 12).

Hensikten med å oppnevne en sakkyndig er å sikre en utdypende barnefaglig utredning av spesielle forhold i saken og sørge for at saken blir tilstrekkelig opplyst før den behandles juridisk. Målet er slik å sikre et godt barnefaglig grunnlag for de avgjørelsene som tas (Ot.prp.nr.68 2007–2008, 6).

Det er ingen spesifikke formelle krav for å bli engasjert eller oppnevnt som sakkyndig, selv om formelle utdanningskriterier vil være en del av vurderingen av den sakkyndiges faktiske kompetanse (BLD 2009, 13). I 1998 opprettet Barne- og likestillingsdepartementet et register over barnefaglige sakkyndige. Fra år 2000 har det vært et krav om toårig videreutdanning for å komme på denne listen (Ot.prp.nr.68 2007–2008, 11). Det er imidlertid ikke krav om at domstolene velger sakkyndige fra denne listen.

Mandatet

De sakkyndiges oppgave i den enkelte sak blir fastlagt gjennom mandatet fra oppdragsgiver (Melinder 2014, 34). Sakkyndige har selv ansvar for å vurdere om mandatet er relevant og

dekkende for oppdraget, og om sakkyndige har kompetanse til å besvare det (Sandberg 2003, 315).

Sakkyndigarbeidet og sakkyndigrapporten

Med utgangspunktet i mandatet skal arbeidet til den sakkyndige resultere i en rapport som vil benyttes som vurderingsgrunnlag i fylkesnemnda eller retten (Melinder 2014).

Sakkyndigrapporten har sin plass som bevismiddel i den juridiske behandlingen av saken i fylkesnemnda eller retten (Sandberg 2003, 309).

De sakkyndiges hovedoppgave er å sørge for at sakens faktum klarlegges så godt som mulig (Sandberg 2003, 310). Sakkyndige bidrag kan bestå i å fremskaffe nye opplysninger gjennom egne undersøkelser, men også i å foreta en vurdering av de bevis som foreligger i saken (Sandberg 2003, 310). Å ta stilling til hva som er lovens vilkår er en oppgave som ligger til retten (Sandberg 2003, 310- 311).

Rapportens oppbygning

Sakkyndigrapporter kan deles inn i to hoveddeler, del en kan man kalle en utredningsdel og del to en vurderingsdel. Det følger av Barnesakkyndig kommisjons (BSK) veiledende mal for sakkyndigrapporter at første del skal bestå av en innledning, opplysninger om utredningens tilretteleggelse og forløp, en beskrivelse av sakens bakgrunn og den aktuelle situasjonen (BSK mal 2014, 2-3). I tillegg skal den sakkyndige her gi en redegjørelse for egne undersøkelser og relevant informasjon fra andre saksdokumenter (BSK mal 2014, 2).

Sakkyndiges undersøkelser kan bestå av samtaler med foreldre og barn og andre aktuelle bidragsytere slik som helsesøster, lærere, idrettstrenere osv. De kan videre bestå av observasjoner eller psykologisk testing av barn og foreldre. Basert på undersøkelsene og intervjuene hun har utført, forsøker sakkyndige i denne delen av rapporten å gi et mest mulig dekkende bilde av situasjonen.

I vurderingsdelen skal sakkyndige komme med sine egne faglige standpunkter basert på det hun har kommet frem til i utredningsdelen. I denne delen skal man først ha en generell innledning av sakskomplekset (BSK mal 2014, 5). Deretter skal de vurderinger mandatet etterspør presenteres. Vurderingene skal gjøres fra en mest mulig helhetlig faglig belysning av saken. Det angis videre en rekke momenter som bør være tilstede i vurderingen (BSK mal 2014, 4-5).

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker (fylkesnemnda) ble opprettet i 1993 som et uavhengig domstolliknende forvaltningsorgan som skal behandle tvangssaker etter Lov av 17. juli 1992 nr. 100 lov om barneverntjenester (barnevernloven – bvl.) (Kvalø og Köhler-Olsen 2016, 160). Sammensetningen av nemnda, prinsippene som gjelder for saksbehandling og de konkrete saksbehandlingsreglene likner i stor grad domstolers regler og prinsipper (Kvalø og Köhler-Olsen 2016, 177).

Når saken behandles i rettsapparatet, er det ofte slik at den sakkyndige er til stede under hele forhandlingen (Melinder 2014, 42). Sakkyndig som er engasjert av barneverntjenesten eller oppnevnt av nemndleder møter i nemnda og avgir muntlig forklaring jf. barnevernloven § 7-17 d) jf. tvisteloven § 25-5 (BLD Veileder 2009, 9). I retten blir ulike fakta presentert og bevisene skal etterprøves (Melinder 2014, 42). Sakkyndigrapportene inngår kun som en del av denne informasjonen, og sakkyndiges tilstedeværelse er viktig for å oppklare informasjon som har fremkommet i rapporten. Sakkyndige kan bli utspurt ved at advokater eller dommerne stiller spørsmål til den sakkyndige direkte (Melinder 2014, 44).

Barnesakkyndig kommisjon

Alle rapporter avgitt av sakkyndige i barnevernssaker skal vurderes av Barnesakkyndig kommisjon (BSK) før de kan legges til grunn for vedtak i fylkesnemnda (Melinder 2014, 57). Først når en rapport er gjennomgått av kommisjonen kan den gi grunnlag for tiltak i henhold til barnevernlovens kapittel 4. Unntak er ved akutte tiltak (Melinder 2014, 57).

Barnesakkyndig kommisjon godkjenner ikke rapportene. Kommisjonens tilbakemeldinger er ment som en faglig fundert vurdering av rapporten. Det er opp til oppdragsgiver og beslutningstaker å bestemme hvilken vekt rapporter skal gis i avgjørelsesomgangen (BLD 2009). Lovens vilkår er kun at rapporten skal være behandlet av BSK jf. Bvl § 2-5 og § 4-3.

Det finnes seks kategorier for de ulike bemerkningene barnesakkyndig kommisjon kan komme med når de vurderer rapporter (sivilrett.no). Dette er: 1. Ingen vesentlige bemerkninger, 2. Formelle mangler, 3. Bemerkninger (vesentlige bemerkninger av faglig/metodisk art), 4. Anbefaling om utdyping i form av tilleggsrapport, 5. Alvorlige bemerkninger (rapporten er ikke egnet som sakkyndig bevis), 6. Dissens (uenighet om vurdering av rapporten). For en nærmere utdypelse av disse bemerkningene vises det til BSK hjemmesider (sivilrett.no/barnesakkyndig-kommisjon).

Familier med minoritetsbakgrunn

Når jeg i oppgaven benytter begrepet minoritetsbakgrunn viser minoritet til begrepet etnisk minoritet, og jeg definerer det som en motsetning til etnisk majoritet. Jeg tar utgangspunkt i definisjonen av etnisk minoritet i «Handlingsplan for å bedre tillit mellom etniske minoritetsmiljøer og barnevern 2016-2021» hvor det fremgår at en etnisk minoritet er; «personer som definerer seg selv som del av en annen etnisk gruppe enn det man ofte, litt forenklet, betegner som ‘majoritetsbefolkningen’» (Bufdir 2017, 5). Majoritet kan igjen forstås som de med størst tilgang til politisk, økonomisk eller symbolsk makt (Bourdieu 1996 [1973]) referert i (Rugkåsa, Ylvisaker og Eide 2017, 28).

Forskning og litteratur

Det har i lang tid vært etterlyst forskning på sakkyndigrollen i barnevernssaker (NOU 2006:9, 24, 39; Grøndahl 2010, 23). I en evaluering av Barnesakkyndig kommisjon, skrevet på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet, poengteres det at det ikke er utført noen systematisk empirisk forskning på kvaliteten av sakkyndigarbeid og anvendelse av sakkyndigbevis i barnelovsaker og barnevernssaker. Det vektlegges at det er et stort forskningsbehov på området (Agenda Kaupang 2015, 75). Temaet drøftes likevel i en del kortere forskningsartikler og litteratur som jeg vil gjøre kort rede for her.

Denne oppgaven undersøker hvordan sakkyndige underbygger sine vurderinger i sakkyndigrapporter hvor familiene har minoritetsbakgrunn. Jeg vil derfor både redegjøre for forskning og litteratur som omhandler metodiske prinsipper i sakkyndigrapporter mer generelt, og se nærmere på hvordan sakkyndighetsarbeid i minoritetsfamilier drøftes mer konkret i denne litteraturen.

Sakkyndighetsarbeid i saker etter Lov om barneverntjenester LOV-1992-07-17-100) og Lov om barn og foreldre (LOV-1981-04-08-7) behandles ofte under ett i det som eksisterer av forskning og litteratur. Her redegjør jeg for det av dette som er relevant for sakkyndighetsarbeid i barnevernssaker. Jeg vil presisere hvor barnevernssaker blir drøftet særskilt.

Jeg fokuserer i hovedsak på det som eksisterer av norsk forskning om sakkyndigrollen i barnevernssaker. Grøndahl gjør i sin doktoravhandling fra 2010 en gjennomgang av norsk og skandinavisk forskning som er utført rundt sakkyndigrollen (Grøndahl 2010). Jeg går ikke nærmere inn på denne forskningen.

Litteratur

Temaet behandles utførlig i Elisabeth Backe- Hansen og Haldor Øvreeides bok «Sakkyndig arbeid- fag og beslutninger om barn» fra 1999. Boka er en av de første norske bøkene som tar for seg metoder og forståelser i sakkyndig arbeid i barnesaker (Backe-Hansen og Øvreeide 1999). Boka går gjennom sentrale temaer for sakkyndige, som det å snakke med barn, samvær, arbeid med fremmedkulturelle barn, fagetikk og fagkritikk.

Særlig relevant for oppgaven og hvordan sakkyndige underbygger sine vurderinger, er kapittel 2 om vurderingsprosessen i det sakkyndige arbeidet. Det vektlegges her at et hovedprinsipp er at man bør følge god forvaltningsskikk. Man bør redegjøre for hva som er gjort, skille fakta fra vurderinger, vise at det er sammenheng mellom premisser og konklusjoner og sørge for at standpunkter hos alle parter kommer frem (Backe-Hansen 1999, 52). Det fremheves videre at man bør unngå utstrakt bruk av faguttrykk, eventuelt være påpasselig med å forklare hva som ligger i dem (Backe-Hansen 1999, 52). Backe- Hansen fremhever spesielt at sakkyndige bør redegjøre for de avveiningene som ligger til grunn for sine vurderinger. Hun eller han bør bringe fram argumenter både for og mot de ulike løsningsalternativene. Dette vil gi konklusjonene større troverdighet (Backe-Hansen 1999, 53).

Annika Melinders bok «Sakkyndighetsarbeid- Innføring for psykologer og psykiatere» fra 2014 omhandler sakkyndighetsarbeid mer generelt og drøfter sakkyndigarbeidet i barnevernssaker mer konkret i bokens kapittel 3. Her drøftes de praktiske sidene rundt sakkyndighetsarbeid i barnevernssaker. Det redegjøres for de lovmessige rammene for arbeidet, hvordan barnets beste kan forstås i et psykologisk lys, hvor sakkyndighetsarbeidet kommer inn i barnevernssaken og hvilke sentrale vurderingstema som ofte foreligger. Hva angår metoden i sakkyndigrapporter og hvordan sakkyndige bør underbygge sine vurderinger, poengteres det her at sakkyndige bør teste flere enn én hypotese (Melinder 2014, 35). Melinder advarer mot det som kalles bekreftende forutinntatthet, som kan føre at eksperten blir enda sikker i sin sak fordi man ikke har diskutert motargumenter (Melinder 2014). Dette vil igjen kunne føre til at vi tror at personen har rett og er kyndig, og rettens aktører ikke er immune mot en slik påvirkning (Melinder 2014, 35). Melinder har også et eget kapittel om skråsikkerhet, og hvordan dette kan motarbeides.

Doktorgradsavhandlinger

Kirsten Sandbergs kommer i sin doktoravhandling i rettsvitenskap «Tilbakeføring av barn etter omsorgsovertakelse» fra 2003 med noen observasjoner som er relevant for denne oppgaven. Sandbergs har sett på dommer og sakkyndigrapporter fra 16 barnevernssaker som sto for retten i slutten av 1990 og begynnelsen av 1991 (Sandberg 2003, 28). Sandberg finner flere mangler i sakkyndigrapportene hun ser nærmere på, som dårlig underbygde konklusjoner, lite konkrete fremstillinger, ufullstendige og selektive utvalg av opplysninger. Hun viser til at det må stilles tydelige krav til sakkyndigrapportene. Sakkyndige bør gi konkrete beskrivelser av det som har kommet fram i sakkyndiges undersøkelser. For å trekke slutninger bør den sakkyndige i tillegg til å bygge på de konkrete opplysningene, anvende sin generelle psykologiske kunnskap (Sandberg 2003, 331- 360). Sandberg studerer spesielt hvordan retten forholder seg til sakkyndigrapportene. Hun viser til at særlig lavere domstoler kan ha en tendens til å se sakkyndigrapportene som feilfrie og den psykologiske kunnskapen som objektiv og fri for verdier (Sandberg 2003, 408). I en del saker benyttes utsagn fra sakkyndigrapportene ureflektert og legges ukritisk til grunn (Sandberg 2003, 389). Sandberg viste at i saker hvor retten tar en mer selvstendig stilling til rapportene presenterer sakkyndige ulike alternative årsaksforklaringer Hun fant at også at høyesterett tar en mer selvstendig stilling til rapportene, og innimellom fraviker sakkyndiges vurdering (Sandberg 2003, 408). I sin doktorgradsavhandling “A comparative and empirical analysis of practices in Norwegian forensic psychiatry” fra 2010, konkluderer Pål Grøndahl med at sakkyndiges status i det norske rettssystemet er uklar, både når det kommer til bruk av metoder, standarder, verifiserbarhet og kvalitet (Grøndahl 2010; Haugli og Nordhelle 2014, 107).

Artikler

I sin artikkel «Sikker i sin sak? Om barn, sakkyndig og rettssikkerhet» (2014) drøfter dr. juris Trude Haugli og advokat og psykolog Grethe Nordhelle sakkyndigrollen i saker som gjelder foreldretvister om barn (Haugli og Nordhelle 2014). De drøfter imidlertid flere forhold som også er relevante på barnevernsfeltet. De belyser ulike sider ved sakkyndigrollen og ved samspillet mellom juss og psykologi. Særlig setter de fokus på mandatet som ramme for den oppnevnte sakkyndiges arbeid (Haugli og Nordhelle 2014, 97). De mener mandatet ikke bør be om konklusjoner, men om å utrede ulike hypoteser. Slik blir den sakkyndige motivert til å

synliggjøre usikkerhet, og man gir dommeren ansvaret for å konkludere (Haugli og Nordhelle 2014, 98, 108).

Litteratur og forskning på flerkulturell kompetanse hos sakkyndige i barnevernssaker

I rapporten som evaluerer Barnesakkyndig kommisjon konkluderes det med at den flerkulturelle kompetansen ikke bare er mangelfull hos de barnesakkyndige, men at den også er mangelfull innad i Barnesakkyndig kommisjon (Agenda Kaupang, 2015, 86). Dette betyr at den kommisjonen som skal vurdere om rapportene «holder mål» i all hovedsak ikke har kompetanse til å vurdere om rapportenes kvalitet er tilstrekkelig i mer kulturelt komplekse saker.

Kapittel åtte i Backe- Hansen og Øvreides (1999) bok tar for seg sakkyndig arbeid med etniske minoritetsfamilier. Her redegjøres det for hvem som er innvandrere i Norge, relevant nasjonalt og internasjonalt lovverk, begreper som kultur og sosialisering og det vises til at ulike kulturer kan ha forskjellige oppfatninger rundt barn og barneoppdragelse. Når det kommer til hvordan sakkyndige mer konkret bør gå frem i sine utredninger og vurderinger for å sørge for en kultursensitiv praksis er det lite informasjon om dette. Boka ble skrevet i 1999 og begynner slik sett å bli noe utdatert.

I Barne- og likestillingsdepartementets veileder til barnesakkyndighetsarbeid fra 2009 nevnes etnisitet og kultur i et kort avsnitt (BLD 2009, 29). Det skrives at denne problematikken må vektlegges og redegjøres for i rapportene, men det gis ingen veiledning til hvordan dette kan gjøres i praksis. I NOU 2006:9, som diskuterte opprettelsen av Barnesakkyndig kommisjon nevnes ikke temaet.

I Annika Melinders bok fra 2014 nevnes det at det å «kartlegge eventuelle kultur- og verdimeslige ulikheter mellom familien og det norske samfunnet» ofte inngår som en del av mandatet, men det gis ingen nærmere redegjørelse for hvordan en mer konkret bør gå frem i slike saker (Melinder 2014, 59).

Psykologspesialist og sakkyndig Judith van der Weele forsker i dag på temaet. Gjennom sitt firma Wanderweele AS jobber hun med opprustning av barnevernet i arbeid med minoritetsfamilier og etableringen av et tverrfaglig minoritetssakkyndig nettverk.

3. Analysestrategi- teoretisk og metodiske perspektiver

Teoretiske perspektiver

Sakkyndigrapporter er i denne oppgaven mitt studieobjekt. Hvilke forståelser rundt omsorgsutøvelse og foreldreskap som fremkommer i rapportene vil være mine analysefunn. Målet med analysen er ikke å vurdere sakkyndiges forståelser opp mot faste standarder for, og definisjoner på omsorg, men nettopp å finne ut hvilke teorier og definisjoner sakkyndige tar for gitt i sitt arbeid. Jeg vil derfor ikke komme med en omfattende redegjørelse for ulike teorier rundt omsorgsutøvelse og foreldreskap i denne teoridelen. I kapittel 4 redegjør jeg allikevel for noen psykologiske teorier som det er sentralt å ha kunnskap om, for å kunne analysere sakkyndiges argumentasjon.

Når jeg studerer sakkyndiges vurderinger av foreldres omsorgsutøvelse gjør jeg dette med noen «analytiske briller» som består både av min teoretiske og metodologiske forståelse. At jeg her benytter begrepet «analysestrategi» kommer av at jeg vitenskapsteoretisk plasserer meg innenfor en sosialkonstruktivistisk tradisjon. I en slik tradisjon tenker man at ens teoretiske standpunkt og konkrete metodiske verktøy ikke kan skilles klart fra hverandre. Begrepet analysestrategi viser til tilretteleggelsen av forskningsblikket man ser studieobjektet sitt med, ut fra en oppfatning om at denne tilretteleggelsen former både forskeren og studieobjektet (Esmark, Bugge Laustsen og Åkerstrøm Andersen 2005, 10).

Samtidig som jeg anvender et sosialkonstruktivistisk perspektiv på omsorg og foreldreskap i denne oppgaven, bygger de konkrete analysemodellene jeg benytter meg av på ideer fra retorikkvitenskapen.

Sosialkonstruktivisme

En grunnforståelse i sosialkonstruktivismen er at virkeligheten er et sosialt konstruert fenomen (Esmark m.fl 2005, 16). For å gi et overblikk over de generelle filosofiske antakelser som ligger til grunn for sosialkonstruktivismen viser jeg her til Vivien Burrs fire nøkkelpremisser (Winther Jørgensen og Phillips 1999, 13). For det første har man ut fra et slikt perspektiv en kritisk innstilling til selvfølkelig viten. Dette betyr at man innser at all kunnskap går gjennom menneskets tankefilter først. Vi kategoriserer verden, og vår kunnskap er derfor aldri et sannferdig speilbilde av virkeligheten. For det andre legger man til grunn at vi er historiske og kulturelle vesener og at vårt syn og kunnskap om verden alltid er kulturelt

og historisk innleiret (Winther Jørgensen og Phillips 1999, 14). Vi kommer ikke utenom å bli formet av den tiden og kulturen vi lever i. For det tredje har man i sosialkonstruktivismen et prosessuelt syn på verden, vår måte å forstå verden på skapes og opprettholdes i sosiale prosesser, i sosiale interaksjoner hvor man forhandler om hva som er riktig og feil. Til sist tenker man at det er en kobling mellom kunnskap og sosial handling. Den kunnskapen vi har setter grenser for hvilke handlinger vi utfører (Winther Jørgensen og Phillips 1999).

At oppgaven er skrevet med utgangspunkt i en sosialkonstruktivistisk tradisjon, har som konsekvens at jeg ser både sakkyndigarbeidet og omsorgsutøvelse som en kulturell og sosial praksis. Måten vi snakker om omsorg på er med på å skape omsorg som fenomen. Samtidig som omsorg har biologiske, medisinske, psykologiske aspekter, er det samtidig en kulturell praksis som skapes på forskjellige måter til forskjellige tider og i forskjellige kontekster. Hvordan sakkyndige skriver om omsorgsutøvelse i sakkyndigrapporter er derfor med på å skape omsorg og foreldreskap som fenomener i samfunnet. Et mål med denne oppgaven er derfor å studere denne meningskonstruksjonens form, hvordan sakkyndige karakteriserer visse forståelser av omsorgsutøvelse og foreldreskap som gyldige, og setter andre til side som ugyldige.

Nyretorikk

Denne oppgaven bygger på noen perspektiver på språket som stammer fra retorikkvitenskapen. At jeg her ønsker å kombinere et sosialkonstruktivistisk perspektiv på virkeligheten og på språket med et retorisk perspektiv, har ført meg i retning av en gren av retorikken kalt nyretorikk.

I retorikkvitenskapen viser nyretorikken til reaktualiseringen eller «gjenfødselen» av retorikkfaget på slutten av det 20. århundre (Kock 2009). Omkring 1900-tallet var retorikk som begrep og fag nede i en bølgedal (Kock 2009, 63). Retorikk ble sett på som tomme ord uten realiteter, som overflødig språklig pynt som manipulerer ved å spille på følelsene (Kock 2009, 63). Utrykket «det er kun retorikk» brukes fortsatt i dag som betegnelse for at utsagn kun er språklig spill uten gyldighet. Devalueringen av retorikken må ses i sammenheng med at troen på naturvitenskap, teknologi, fornuft og opplysning sto sterkt på slutten av 1800-tallet og starten av 1900-tallet (Kock 2009, 64). Logisk positivisme, modernisme og kulturradikalisme var tendenser som dominerte i samfunnet (Kock 2009, 64). Ny-retorikken kom som en reaksjon på flere av disse tendensene i tiden. Det var delvis et oppgjør med

opplysningstidens ensidige syn på og tro på fornuften, og en reaksjon på massemedienes inntog og statsledere som Churchill og Hitlers (mis)bruk av radio for å formidle sine budskap (Kock 2009, 65)

Det som kalles «den språklige vendingen i samfunnsfagene», som hadde blitt ført frem av blant annet Ferdinand de Saussures innsikter rundt forholdet mellom språket og virkeligheten, var videre en viktig årsak til retorikkfagets gjenfødelse. I nyretorikken ser man retorikk som en vitenskap om kommunikasjon og symbolbruk i mer generell forstand (Kjeldsen 2009, 18). Der klassisk retorikk skilte mellom det man kalte det «virkelige språket» som inneholdt «egentlige» og nøytrale uttrykk (*ordo naturalis*) og det retoriske språket som i motsetning besto av metaforer og andre kunstneriske vendinger (*ordo artificialis*), tenker man innen nyretorikken at all språkbruk har retoriske innslag (Kjeldsen 2009, 196- 197, Berge 1988).

Stephen Toulmins argumentasjonsteori

Stephen Toulmin gjennomførte omfattende undersøkelser innen etikk, vitenskap og moralsk tenkning. Toulmin så ikke seg selv som en retoriker. I forordet til siste utgave av boka hans «The Uses of Arguments» fra 1958 skriver han at målet med boka var «strictly philosophical» (Toulmin 2003). Argumentasjonsmodellen som han fremsetter i boka har allikevel stått som det mest sentrale redskap til analyse og kritikk av retoriske henvendelser og uttrykk innen det som kalles ny-retorikk (Emmertsen 2009, 217-219).

Stephen Toulmin skrev i mot den formelle logikken og Descartes rasjonalisme, og mente idealet om formelle logiske sannheter ikke passet til måten vi argumenterer på i hverdagslivets ulike situasjoner (Jørgensen 2009, 149). I praktisk argumentasjon er vi ikke så opptatt av om argumentasjonen vår bygger på absolutte sannheter og om den er logisk ut fra et deduktivt resonnement. Vi sier oss tilfredse dersom vi finner argumentasjonen *sannsynlig*, det vil si dersom den stemmer overens med vår kunnskap om og forståelse av verden (vår *doxa*) (Bakken 2014, 50- 51). Vi finner argumentasjonen overbevisende dersom de holdningene, forståelsene og meningene som ligger til grunn som premisser for argumentasjonen er riktige eller gode i de fleste tilfeller eller er alminnelig aksepterte (Jørgensen og Onsberg 2008, 15).

I den formelle logikken har syllogismen stått sterkt som «slutningsmodell». En syllogisme er en argumentasjonsmodell som bygger på deduktive slutninger hvor man slutter fra det generelle til det spesielle (Jørgensen 2009, 135). Toulmin lar seg heller inspirere av en

slutningsmodell utviklet av Aristoteles, kalt enthymemet. Et enthymem kan defineres som en syllogisme der ett av utsagnene, som regel oversetningen, utelates og ligger implisitt, og der premissene som ligger til grunn er sannsynlige, men ikke nødvendigvis sanne (Jørgensen 2009, 141-142; Bakken 2014, 53). Enthymemet bygger på induksjon, hvor man slutter fra det spesielle (partikulære) til det generelle (universelle) (Jørgensen 2009, 135). Dette gjør konklusjonene, det vil si påstandene, mer vidtrekkende enn det som det med sikkerhet for er dekning for i premissene, og induktive argumenter kan derfor kun legges til grunn som *sannsynlighetsbevis* (Jørgensen 2009, 135).

Toulmin tar utgangspunkt i enthymemet, men forsøker i større grad å ta høyde for og de usikkerheter, uenigheter og forbehold som eksisterer i situasjonen vi argumenterer i (Jørgensen 2009, 152). Når vi argumenterer gjør vi dette i en bestemt situasjon, på et bestemt sted, til et bestemt tidspunkt og med et bestemt formål. Argumentasjonen krever derfor unntagelser, avvikelser og spesifiserte betingelser for ikke å virke urimelig og overdreven, men som sannsynlig i den konkrete saken (delvis sitering (Emmertsen 2009, 219).

Toulmins argumentasjonsmodell

I følge Toulmin består praktisk argumentasjon av seks elementer som beskriver mikrostrukturen i et argument (Bratberg 2014, 121). Tre av disse ses på som konstituerende deler i et argument, de er til stedet i all type argumentasjon, dette er påstand, belegg og premiss (Toulmin 2003, 89- 94).

Når vi argumenterer for et synspunkt fremsetter vi en *påstand* om virkelighete (Toulmin 2003, 90). For Toulmin er påstanden den konklusjonen vi kommer til etter vi har vurdert visse fakta. Disse faktaene eller opplysningene, kalles påstandens *belegg* (Toulmin 2003, 89-90). Mer utdypet er belegg grunnlaget vi produserer som støtte for påstanden (Toulmin 2003, 90). I praktisk argumentasjon går ofte bevegelsen fra påstand til belegg. Ikke bare i den forstand at man nevner påstanden først, men at man ofte gjør seg opp en oppfatning og deretter finner begrunnelser for denne (Jørgensen og Onsberg 2008, 19).

Belegget kan kun benyttes til å rettferdiggjøre påstanden dersom veien fra belegg til påstand bygger på et *premiss* som det er enighet om (Bratberg 2014, 122). Det er premisset som gjør veien fra belegg til påstand passende og legitim (Toulmin 2003, 19). Premissene i argumentasjonen er ofte generelle hypotetiske utsagn autorisere argumentet vårt (Toulmin 2003, 91). Premissene bygger ofte på generelle og allment aksepterte forståelser, oppfatninger

og normer i samfunnet (Toulmin 2003, 19). Premisset er det *topos* som argumentet bygger på, det vil si det mentale stedet hvor taler og tilhører befinner seg i felleskap (Kjeldsen 2009, 178). I praktisk argumentasjon er premissen ofte implisitt, det bygger på selvfølgeligheter det hadde vært merkelig å gjøre eksplisitte (Bratberg 2014, 122).

Ofta kan det være vanskelig å skille mellom belegg og premiss i en argumentasjon. Som regel er premissen det mest generelle utsagnet av de to, mens belegget er det mest spesifikke. Det samme utsagnet kan være premiss i et argument og belegg i et annet, slik at man alltid må se på det enkelte argument (Jørgensen og Onsberg 2008, 20). Toulmin vektlegger at hva som blir hjemler i argumentasjonen, måten vi slutter fra fakta til konklusjon på (påstand), vil avhenge av fagfeltets metode.

De resterende komponentene i Toulmins modell er frie elementer, det vil si at de ikke forekommer i all argumentasjon (Jørgensen og Onsberg 2008, 16). Disse elementene kalles *styrkemarkør gjendrivelse* og *ryggdekning* (Bratberg 2014, 124).

Styrkemarkører angir styrkegraden av påstanden. I følge Toulmin er det ikke alltid slik at påstanden (konklusjonen) følger direkte av beleggene (data) (Toulmin 2003, 93). Vi kan kvalifisere påstandene våre ved hjelp av ulike adverb eller et modalverb, som for eksempel «sannsynligvis» og «antagelig» (Toulmin 2003, 93). Styrkemarkøren angir hvor sikker taleren er på forbindelsen mellom påstand og belegg. Styrkemarkøren tilkjenner i hvor høy grad avsender er villig til å innestå for riktigheten av sin påstand (Kjeldsen 2009, 181).

Gjendrivelse er talerens presisering av eventuelle forbehold og usikkerhetsmomenter knyttet til veien fra premiss til påstand (Kjeldsen 2009, 181). Gjendrivelser henger derfor sammen med styrkemarkører. De rommer betingelser og omstendigheter som setter premissets generelle autoritet ut av kraft, og det inneholder unntakelser for når taleren ikke innestår for påstanden (Jørgensen og Onsberg 2008). «Med mindre» kan være en slik gjendrivelse.

Ryggdekning er ytterligere og mer presis dokumentasjon for at premissen kan fungere som en gyldig generell regel (Kjeldsen 2009, 178). En ryggdekning er ofte en form for konkretisering rundt fundamentet for premissen (Kjeldsen 2009). Ryggdekning skiller seg fra belegget ved at belegget er støtte for påstanden, mens ryggdekning er støtte for premissen (Kjeldsen 2009, 181). Mens et belegg er nødvendig for i det hele tatt å ha et argument, er ryggdekning normalt implisitt og gjøres kun eksplisitt hvis premissen betviles. Ryggdekning sier noe om hva man

har som støtte for at den generelle regelen som premisset utgjør gjelder i dette konkrete tilfellet.

Feltavhengighet og kontekst i Toulmins modell

Vektleggingen av argumentasjonens kontekst fremkommer i Toulmins teori gjennom bruken av feltbegrepet. Toulmin skiller derfor mellom trekk og standarder som er konstante eller felles for all argumentasjon, og trekk som er avhengig av sammenhengen (Jørgensen 2009, 149). Toulmin mener at all argumentasjon har en struktur med elementene påstand, belegg, hjemmel, styrkemarkør, ryggdekning og gjendrivelse, men at innholdet i disse komponentene varierer innenfor ulike felt. I hvilken grad et premiss bidrar til å autorisere argumentasjonen vil for eksempel imidlertid være felt- avhengig.

Som eksempel bruker Toulmin styrkemarkøren «kan ikke» («cannot») og «er umulig» («is impossible») (Toulmin 2003, 32). Disse utsagnene har den samme styrken uavhengig av konteksten de ytres i, men kriteriene som rettferdiggjør et slikt utsagn/argument varierer fra felt til felt (Toulmin 2003, 33). Det må for eksempel andre kriterier til for å rettferdiggjøre utsagnet «det er umulig å slå sitt barn» enn for utsagnet «det er umulig å gå på ski over månen».

Den praktiske nytten av å gjøre en argumentasjonsanalyse med utgangspunkt i Toulmins modell er derfor ikke kun å identifisere modellens elementer i argumentasjonen, men å finne ut hvilken mening elementene tillegges, hvilket innhold de har, innenfor ulike felt. Det er videre å vurdere ut fra konteksten og det fagfeltet man befinner seg på om argumentasjonen fremstår som overbevisende.

Argumentasjonsanalyse er alltid en rekonstruksjon som bygger på en fortolkning ut fra konteksten, og analysen krever derfor at man setter seg inn i den kommunikasjonssituasjonen teksten er skapt i (Jørgensen og Onsberg 2008, 33). Da Toulmins teori ikke sier noe om hvordan dette kan gjøres, vil jeg benytte meg av Lloyd Bitzers begrep «den retoriske situasjonen» og begrepet retorisk sjanger til å kartlegge sakkyndigrapportenes retoriske kontekst før jeg presenterer argumentasjonsanalysen.

Lloyd Bitzer – Den retoriske situasjonen

Begrepet den retoriske situasjonen ble innført i retorikken med Lloyd Bitzers artikkel «The rhetorical situation» fra 1968 (Bitzer 1968). For Bitzer er den retoriske situasjonen en

situasjon som manifesterer et problem som må løses, og løsningen må genereres gjennom skrift og effektiv kommunikasjon (Bratberg 2014, 116).

Bitzer ser i likhet med Toulmin retorikken som situasjonell og pragmatisk. Han skriver at; «et retorisk arbeid er pragmatisk, det får sin eksistens som følge av noe større enn det selv, det har som funksjon å produsere handling eller forandring i verden, det utfører en oppgave (Oversatt av meg fra engelsk, Bitzer 1968). Vi kommuniserer fordi det er et behov for det i situasjonen. Det eksisterer en bestemt type situasjon som kaller på en retorisk reaksjon på samme måte som et spørsmål kaller på et svar (Jørgensen et al. 2009, 92).

Bitzer mener det eksisterer tre forhold ved en situasjon før kommunikasjon tas i bruk. For det første eksisterer det et påtrengende problem (exigence), for det andre et retorisk publikum (audience), og for det tredje retoriske vilkår (constraints) (Bitzer 1968, 6).

Bitzer beskriver «det påtrengende problem» som; «en ufullkommenhet som presser seg på. Det er en feil, en hindring, noe som venter på å bli gjort, noe som ikke er som det burde være» (Bitzer 1968). Når det påtrengende problem kaller på retorisk diskurs for å løse det kan det kalles for retorisk.

Det retoriske publikum er ifølge Bitzer de mottagerne som kan påvirkes og overbevises av kommunikasjonen, og som har mulighet og vilje til å avhjelpe det påtrengende problemet i situasjonen (Kjeldsen 2009, 84).

De retoriske vilkårene er de mulighetene og begrensningene som enhver taler må forholde seg til (Kjeldsen 2009, 86). Den retoriske situasjonen setter rammer for hvordan man kan reagere. Vilråene er de rammene som taleren må arbeide innenfor, og som han samtidig må benytte for å endre situasjonen (Kjeldsen 2009, 86). Bitzer deler opp de retoriske vilkårene i forhold som springer ut av taleren selv og de som eksisterer utenfor taleren (Bitzer 1968, 6). Kjeldsen kaller de vilkårene taleren ikke kan kontrollere for de ikke- fagtekniske (ikke- retoriske) vilkår (Kjeldsen 2009, 87). Det kan være personer, hendelser, regler, lover, interesser, følelser, konvensjoner osv. som påvirker kommunikasjonen. Taleren kan vise til disse for å overtale om sin sak, men han har ikke kontroll over deres form.

De vilkårene taleren kan kontrollere er de fagtekniske, de retoriske; hans personlige karakter (ethos), hans rasjonelle bevismidler (logos) og hans stil og emosjonelle appeller (pathos) (Kjeldsen 2009, 87). Overtalelse gjennom ethos viser til at taleren forankrer budskapets kraft og troverdighet i sin egen karakter (Kjeldsen 2009, 108).

Et viktig poeng i retorikken er at talerens ethos ikke er konstant, men at den endrer seg underveis i talen. Man skiller derfor mellom det som kalles innledende ethos, avledet ethos og endelig ethos (Kjeldsen 2009, 125). Kort beskrevet er den innledende ethos den ethos en taler tildeles før han begynner å tale (Kjeldsen 2009, 125). Avledet ethos viser til hvordan selve kommunikasjonshandlingen avleder en ethos (Kjeldsen 2009, 128). Avledet ethos henger derfor delvis sammen med logos, altså måten taleren argumenterer på. Endelig ethos er det inntrykket tilhørerne har av taleren når han er ferdig med å kommunisere (Kjeldsen 2009, 133).

Pathos viser til at taleren generer følelsesmessig engasjement, og at dette er grunnlaget for at publikum lar seg overbevise (Bratberg 2014, 109-110). *Logos* viser til «selve det som sies» (Kjeldsen 2009). Her er det kraften i selve argumentene det handler om (Bratberg 2014, 111). Dette er en appellform som står sterkt i dagens samfunn og som kanskje er det man først og fremst tenker på som argumentasjon i dag.

Topisk kritikk

Som nevnt er premisset det *topos* argumentasjonen bygger på (Kjeldsen 2009, 178). Ordet *topos* (topos entall, topoi i flertall) kommer fra gresk og betyr *sted*, og viser til de stedene hvor man kan hente argumenter i en sak. Det at taleren klarer å møte tilhøreren på «et felles sted for enighet» er en forutsetning for at hans argumentasjon skal virke overbevisende (Kjeldsen 2009). *Topikken* kan forstås som den overordnede læren om disse stedene, og en topisk kritikk av argumentasjonen kan si noe om hvilke forståelser som ligger til grunn for argumentasjonen, hvem som etablerer premissene som figurerer i en gitt sak og debatt, og hvorfor nettopp disse premissene velges (Gabrielsen 2009, 158).

Typer av topoi som er kjent fra antikken er allmenne, spesifikke og innholds- topoi (Bakken 2014, 24). Aristoteles definerte spesifikke topoi som de som er tilpasset gitte sjangre eller områder (Kock 2009, 115). De allmenne eller generelle topoi er de gjelder på alle emneområder (Kock 2009, 115). I forordet til boka «The Uses of Arguments» skriver Toulmin at han ville vist til Aristoteles skille mellom spesifikke og allmenne topoi som en måte å oppklare hans skille mellom felt- uavhengige og felt- avhengige kriterier dersom han hadde skrevet boka i dag (Toulmin 2003).

Av innholdstopoi er det som kalles historiske og kulturelle topoi særlig interessant for denne oppgaven. Disse består av temaer og motiver som dominerer forskjellige samfunn i ulike

kulturelle og historiske perioder (Kjeldsen 2009, 161). De kan forstås som psykologiske bilder av tiden (Kjeldsen 2009, 166).

Utvalg og avgrensning

Jeg leste gjennom sakkyndigrapportene flere ganger, og prøvde ut ulike analysestrategier før jeg falt ned på det som ble en retorisk inspirert tilnærming. Lenge tenkte jeg at jeg skulle gjøre en diskursanalyse av rapportene, men da fikk jeg ikke vist hvordan rapportenes oppbygning påvirker budskapet som fremkommer i dem.

Hovedmotivasjonen min for å velge en retorisk inspirert analyse av rapportene, var at jeg i lesningen av dem undret meg over at mange anbefalinger og konklusjoner fra sakkyndiges side virket tynt funderte. Logikken bak sakkyndiges vurderinger virket, for meg som utenforstående leser, å ligge gjemt. I mange av rapportene jeg leste brukte sakkyndige faglige begreper uten å redegjøre for disse, og konkluderte ut fra disse begrepene uten å begrunne sine konklusjoner i særlig grundig. Disse observasjonene inspirerte meg til å finne en analysestrategi som gjorde det mulig å illustrere hvordan sakkyndige begrunner sine vurderinger. Disse oppdagelsene gjorde meg også bevisst på at sakkyndigrapportene, og særlig vurderingsdelen, faktisk kan forstås som argumentasjon.

Ved å sette meg inn i grunnleggende retorisk teori, ble jeg kjent med Stephen Toulmins argumentasjonsmodell. Jeg oppdaget at hans modell både var fruktbar for å studere strukturen i sakkyndiges argumentasjon og hvordan de forsøker å gjøre sine vurderinger overbevisende. Etter hvert som jeg lærte mer om Toulmins argumentasjonsteori, ble det tydelig at han ser argumentasjonsstrukturen som uavhengig av konteksten, men at kriteriene for om argumentasjonen fremstår som overbevisende er kontekstavhengige.

Kontekstualiseringen av rapportene i kapittel 4, kan forstås som en hybrid mellom et teorikapittel og en analyse. Her bruker jeg Lloyd Bitzers begreper til å kartlegge den retoriske situasjonen for sakkyndigrapporter. For å gjøre dette måtte jeg i noen tilfeller fylle på med annen teori. I denne delen kommer jeg med en del generell informasjon om sakkyndigarbeid og konteksten rundt, samtidig som jeg sier noe om det som fremkommer i mitt datamateriale. Jeg gjør også rede for sakkyndigrapportenes sjanger i denne delen, da dette kan si mye om den institusjonelle konteksten sakkyndigrapporter er produsert i (Järvinen og Mik-Meyer 2005). Jeg gjør kontekstualiseringen på bakgrunn av alle rapportene i datamaterialet mitt.

Datamaterialet mitt består av til sammen 24 anonymiserte sakkyndigrapporter som jeg har fått innsyn i av Barnesakkyndig Kommissjon (BSK). Søknadene ligger vedlagt oppgaven. Dette er saker som omhandler vedtak om omsorgsovertakelse jf. bvl § 4-12. Jeg har lest gjennom samtlige rapporter, og alle 24 rapportene inngår som bakgrunnsmateriale for den helhetlige analysen jeg gjør i kapittel 4. Jeg har imidlertid nærlest og gjort en grundig argumentasjonsanalyse av fire av rapportene hvor det fremgår at familiene har minoritetsbakgrunn i kapittel 5. I kapittel 4 viser jeg hvordan jeg analyserte meg frem til at dette var rapporter som omhandler minoritetsfamilier.

Jeg har valgt kun å se på sakkyndiges argumentasjon rundt foreldrenes omsorgskompetanse. Dette valget skyldes hovedsakelig plasshensyn. Sakkyndigrapportene er svært omfattende, og jeg har prioritert dybde over bredde.

Analyse av én sakkyndigrapport

I argumentasjonsanalysen tar jeg videre utgangspunkt i kun én sakkyndigrapport, for så å illustrere hvordan funnene som kommer frem her også blir tydelig i noen av de andre rapportene. Årsaken til at jeg i denne oppgaven ser særskilt på kun én sakkyndigrapport bunner i metodiske hensyn. Formålet mitt med denne oppgaven er å undersøke hvordan sakkyndige underbygger sine konklusjoner og forsøker å gjøre dem overbevisende. Ettersom jeg tok fatt på analysen ble det klart for meg at, dersom jeg skal si noe om hvordan argumentasjonen fremstår som overbevisende, må jeg se den i sin helhet. Hele sakkyndige sin vurdering henger sammen logisk. Det som fremkommer som påstand for et vurderingstema er igjen belegg for et annet osv. Hvordan sakkyndige underbygger at det ikke er grunnlag for hjelpetiltak i familien er for eksempel igjen avhengig av forhold som at foreldrene vurderes til å ha svake eller begrensede kognitive forutsetninger osv. I argumentasjonshierarkiene vises dette ved at det går en del piler på kryss og tvers i argumentasjonshierarkiet (se vedlegg). Sakkyndigrapportens tekst er i utgangspunktet en helhet som det er unaturlig å dele opp i påstand, belegg og hjemler. Mye av informasjonen som kommer tidlig i teksten vil også være belegg for påstander som kommer på slutten av teksten. Skulle jeg delt opp sakkyndigrapportene, hadde det vært vanskelig å si noe om i hvilken grad argumentasjonen fremstår overbevisende.

Rapporten jeg ser nærmere på nummereres som sakkyndigrapport 1 i kapittel 4. Dette er en rapport fra en barnevernssak hvor familiene har kommet til Norge som flyktninger. At jeg

gikk for akkurat denne ene rapporten er det nok flere både bevisste og ubevisste årsaker til. Vurderingsdelen i rapporten er kun på 6 sider, og jeg kunne få et helhetlig bilde av argumentasjonen ved å stille den opp i et argumentasjonshierarki. Videre var rapporten disponert og skrevet på en måte som gjorde den tilgjengelig for analyse. At jeg valgte denne rapporten sier derfor noe om kvaliteten på rapporten. Den var ryddig disponert. Det gikk tydelig frem hva som var påstand, belegg, premiss.

En annen motivasjon, var at sakkyndiges vurderinger på flere felt fremsto som interessante og problematiske i denne rapporten. Dette gjaldt særlig måten sakkyndige drøftet betydningen av familiens kulturelle bakgrunn på. Sakkyndige virket her flere ganger å avvise viktigheten av kultur uten å begrunne dette ytterligere. Sammenlignet med de andre rapportene fremsto sakkyndiges belegg i denne rapporten å være tynne, og bruken av ryggdekninger var omtrent fraværende. Jeg fikk inntrykk av at denne var en rapport hvor jeg kunne illustrere viktige retoriske poenger.

Samtidig som dette var en rapport som hadde et særegent saksforhold, familien hadde levd i flyktningleir i nesten 20 år, aktualiserte den temaer som jeg så ble drøftet i flere av de andre rapportene. Dette gjaldt for eksempel bruk av voldsbruk som en del av oppdragelsen, vektleggingen av mentaliseringsevne og autoritet i omsorgsutøvelse.

Analyseprosessen

Etter jeg hadde fått en oversikt over Toulmins argumentasjonsteori, gikk jeg gjennom de fire rapportene jeg ville studere nærmere, og markerte med forskjellige fargetusjer det som fremsto som påstand, belegg, premiss, ryggdekning, styrkemarkør og gjendrivelse i disse rapportene. Dette ga meg en viss oversikt over argumentasjonen, men viste ikke hvordan argumentasjonen logisk hang sammen. Jeg tegnet derfor opp argumentasjonen i det som kalles for argumentasjonshierarkier. Disse ligger som vedlegg til oppgaven. Et argumentasjonshierarki består av et overordnet argument og et eller flere underordnede argumenter (Jørgensen og Onsberg 2008). Å tegne argumentasjonen opp i slike hierarkier gjør at argumentasjonen kan forbindes hierarkisk; «i det et belegg behandles som påstand i et underordnet argument, på samme måte som en påstand kan benytte som belegg i et overordnet argument (Jørgensen og Onsberg 2008, 32).

Analysen som en rekonstruksjon av argumentasjonen

Et viktig metodisk poeng i argumentasjonsanalyse er at analysen alltid er en rekonstruksjon som bygger på en fortolkning ut fra konteksten (Jørgensen og Onsberg 2008, 33). Det kan derfor føles som at man gjør vold på teksten når man oppstiller argumentasjonsanalysen (Boréus og Bergström 2014, 132). Jeg kan ikke vite hva den sakkyndige faktisk la til grunn for sine vurderinger eller hva hun mener med dem. Det jeg identifiserer som påstander, belegg og hjemler i sakkyndiges argumentasjon bygger alltid på min egen forståelse av hva jeg *tror* disse elementene er i argumentasjonen. Dette ga i utførelsen av analysen ofte en følelse av at det var jeg som konstruerte argumentasjonen. Grunnen til at jeg i kapittel 3 sier noe om sakkyndigrapportenes sjanger og kontekst, er derfor for å motvirke subjektiviteten i dette, og gjøre min rekonstruksjon av argumentasjonen mer troverdig. Ved å studere argumentasjonen *i lys av* konteksten, håper jeg å skape et mer reelt bilde av hva sakkyndiges intensjon med det hun skriver. Jeg har i tillegg, så langt det går, benyttet sakkyndigrapportens egne ord der det lar seg gjøre. Dette har jeg spesielt vektlagt i konstruksjonen av det som er implisitte premisser. For eksempel, der påstanden er «mor har ikke omsorgskompetanse» og belegget er at «hun har ikke evne til å forstå barnets behov», har jeg konstruert det implisitte premisset som «foreldre som ikke har evne til å forstå barnets behov har ikke omsorgskompetanse».

Av praktiske hensyn har jeg valgt å rette opp skrivefeil i sakkyndige argumentasjon. Jeg benevner videre sakkyndige som hunkjønn. Dette er også kun et praktisk grep og er gjort på grunn av plasshensyn.

4. Sakkyndigrapportenes kontekst

Jeg beveger meg fra det generelle plan til det mer spesifikke i to omganger i analysen i denne oppgaven. I dette kapitlet ser jeg først på den helhetlige konteksten til sakkyndigrapporter i barnevernssaker, før jeg går ned i detalj og beskriver hvordan familienes nasjonale opphav og kulturelle bakgrunn skrives frem i fem rapporter. I kapittel seks ser jeg først på fellestrekk ved argumentasjonsstrukturen i sakkyndigrapporter, før jeg gjør et dypdykk ned i én rapport og beskriver og vurderer sakkyndiges argumentasjon i detalj. Avslutningsvis i kapittel seks tar jeg utgangspunkt i noen funn fra denne ene rapporten og illustrerer hvordan disse temaene vurderes i tre andre rapporter.

Bitzer mener som nevnt at retoriske ytringer tas i bruk fordi situasjonen krever det. Jeg vil nå se på hvilke forhold i situasjonen i en barnevernssak som «krever» opprettelsen av sakkyndigrapporter.

Det påtrengende problemet i barnevernssaker

De problemene som skaper behovet for opprettelse av sakkyndigrapporter er ulike forhold som skaper en mangelfull omsorgssituasjon hos barn, for eksempel at barn har særskilte behov eller at foreldre har problemer eller begrensede omsorgsevner.

Omsorgssvikt

Omsorgssvikt er et bredt begrep. En kjent definisjon på begrepet er at det handler om når foreldre, eller de som har omsorgen for barnet, utsetter det for psykiske og/eller fysiske overgrep eller forsømmer det så alvorlig at barnets fysiske og/eller psykiske helse og utvikling er i fare (Kempe 1979 sitert i (Killén 2009, 14)). Det omhandler også seksuelle overgrep mot barn eller at barn er i fare på grunn av samlivsvold eller foreldrenes tilstand, som for eksempel ved rusmiddelbruk, alvorlige psykiske lidelser eller utviklingshemning (Killén 2009, 14).

Omsorgssvikt er et «påtrengende problem» fordi det er en situasjon krever rask intervensjon og endring for å forhindre at barna tar skade av situasjonen. Omsorgssvikt hos barn er også et problem som kaller på retorisk diskurs. Både barnevernets inngrep i situasjonen og oppnevnelsen av en sakkyndig har mål om å skape en løsning på situasjonen ved hjelp av kommunikasjon. Sakkyndigrapportene er barnefaglig kommunikasjon adressert til domstolene som igjen har makt til å løse den juridiske tvisten.

Omsorgsovertakelse

De rapportene jeg ser nærmere på i denne oppgaven er saker som omhandler det som kalles omsorgsovertakelse hvor det er fattet vedtak om å overta omsorgen for barnet jf.

Barnevernsloven § 4-12. Et slikt vedtak iverksettes i saker hvor det er snakk om alvorlig omsorgssvikt jf. bokstav a), b) og c) i Barnevernsloven § 4-12, og hvor det anses «nødvendig ut fra den situasjonen barnet befinner seg i» jf. Barnevernsloven § 4-12, annet ledd. Vedtak om omsorgsovertakelse kan ikke iverksettes dersom det kan skapes tilfredsstillende forhold for barnet ved hjelpetiltak.

Barnevernets adgang til omsorgsovertakelse er et tvangstiltak, og er et av de mest alvorlige og inngripende tiltakene norske myndigheter kan iverksette ovenfor barn og foreldre (Kvalø og Köhler-Olsen 2016, 188). Alle tvangstiltak behandles i fylkesnemnda (Kvalø og Köhler-Olsen 2016, 160). I mange av disse sakene danner sakkyndigrapporter en viktig del av bevisgrunnlaget, og hva som formidles i rapporten kan være avveiende for utfallet av saken (Backe-Hansen og Øvreeide 1999, 201).

Det retoriske publikum

Det retoriske publikum er ifølge Bitzer de mottagerne som kan påvirkes og overbevises av kommunikasjonen, og som har mulighet og vilje til å avhjelpe det påtrengende problemet i situasjonen (Kjeldsen 2009, 84).

Fylkesnemnda og retten

Det tiltenkte publikummet for sakkyndigrapportene er domstolene, i første instans fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. Ved at sakkyndigrapportene legges frem for dem som bevismateriale kan de bli både påvirket og overbevist av det den sakkyndige skriver i rapporten. Da de er pliktige til å dømme i saken har de videre mulighet til å avhjelpe den manglende omsorgssituasjonen (det påtrengende problemet).

Foreldre, fosterforeldre og andre berørte

Det er ikke kun domstolene som vil lese sakkyndigrapportene. Rapportene kan sies å ha noen *overmottakere* (Engebretsen 2007, 48). Modellmottaker og overmottaker er et begrep som benyttes i litteraturteorien. Modellmottaker eller tekstens impliserte leser kan beskrives som det forestilte publikum, eller den forestilte ideelle leseren som teksten henvender seg til (Engebretsen 2007, 48). En overmottaker kan beskrives som en tredjepart som teksten i utgangspunktet ikke henvender seg til direkte, men som overvåker at dialogen går riktig for seg (Engebretsen 2007). Det er en kontrollerende instans som skriveren vokter seg mot (Engebretsen 2007, 48).

Sakkyndigrapportene er i utgangspunktet adressert til domstolene og det er dommerne den sakkyndige først og fremst forsøker å overtale. Allikevel vil sakkyndige være bevisst på at foreldre, barnet og andre pårørende har rett til å lese rapporten og at rapporten kontrolleres av barnesakkyndig kommisjon før den legges til grunn som bevismateriale i domstolene. At sakkyndige må ta høyde for at beskrivelser av partene kan oppfattes som en «autorativ

definisjon» og kan misbrukes av uønskede parter er noe som vektlegges i BLDs veileder (BLD 2009, 30). Det skrives her at sakkyndige bør «formulere seg respektfullt om både foreldre og barn, slik at rapporten gjør minst mulig skade om den blir brukt utenfor det formålet den var tiltenkt» (BLD 2009, 30).

Barnesakkyndig kommisjon er også en overmottaker som sakkyndige vil «vokte seg mot». En rapport med mange bemerkninger fra kommisjonen vil trolig bli tillagt lite vekt i domstolene. Det er naturlig å tenke seg at sakkyndige ønsker et godt renommé og derfor vil forsøke å skrive en rapport som oppfyller kommisjonens kriterier.

De retoriske vilkårene for sakkyndigrapporter

Bitzer deler som nevnt opp de retoriske vilkårene som setter rammer for argumentasjonen, i forhold som springer ut av taleren selv og som han kan kontrollere, og forhold som eksisterer utenfor taleren som han ikke har kontroll over (Bitzer 1968).

Lovverk og offentlige retningslinjer

De mest åpenlyse ikke- fagtekniske vilkårene, det vil si forhold utenfor sakkyndiges person, som setter begrensninger og gir muligheter for vurderingene i sakkyndigrapportene, er lovverk og offentlige retningslinjer.

De klareste grensene for sakkyndiges virksomhet følger av forvaltningslovens habilitetsregler og regler rundt taushetsplikt (BLD 2009, 13). Den sakkyndige skal selv vurdere sin habilitet, jf. forvaltningsloven § 8. Foreligger det forhold som er egnet til å svekke tilliten til ham/henne, skal den sakkyndige legge dette fram for oppdragsgiver (BLD 2009, 14).

Lovverk som omhandler vern av barn slik som barnevernloven og barnekonvensjonen, sistnevnte er inkorporert i norsk lov gjennom Lov av 21. mai 1999 nr.30

Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven-mrl), setter også juridiske rammer i saken. Barnevernloven er direkte styrende for utarbeidelsen av mandatet, som formulerer oppdraget for den sakkyndiges arbeid. Mandatet setter igjen hovedrammen for sakkyndiges vurderinger og argumentasjon ved at de sakkyndiges hovedpåstander tar utgangspunkt i det som etterspørres i mandatet. I en av rapportene er for eksempel en del av mandatet å gjøre en «utredning av foreldrenes fungering og omsorgskompetanse». I denne rapporten er en av sakkyndiges hovedpåstander at «Begge foreldrene har en sårbar personlig fungering. De har ikke personlige ressurser eller

tilstrekkelige omsorgskvaliteter alene eller sammen for å sikre barnet en trygg og stabil oppvekst i Norge på kort eller lang sikt». Det er spørsmålene i mandatet den sakkyndige i tar stilling til og det ble i analysen av rapportene tydelig at mandatet former argumentasjonen.

BLDs Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid

BLDs «Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen» som ble utgitt i 2009 utgjør en annen ikke-fagteknisk ekstern ramme for sakkyndigvurderingene. Det er disse retningslinjene Barnesakkyndig kommisjon (BSK) vurderer rapportenes kvalitet ut i fra. Det skrives i veilederen at retningslinjene «forutsettes fulgt» og at «vesentlige avvik forventes å grunngis og forklares» (BLD 2009, 7). Det gis ingen formelle sanksjoner om retningslinjene ikke følges, men rapporten kan risikere å få bemerkninger i kategori 3-6 av BSK (sivilrett.no). Se oppgavens kapittel 2 for en nærmere utdypning av disse merknadene. Det er naturlig å tenke seg at sakkyndige benytter BLDs veileder aktivt i utarbeidelsen av sakkyndigrapportene og at den former hvordan sakkyndige skriver rapportene.

Psykologifaget som kontekst

Det fremgår av BLDs Veiledende retningslinjer at sakkyndiges bidrag er å formidle; «ekspertkunnskap om barn og barns utvikling, om forutsetninger for at barn utvikler seg innenfor en normal variasjon, så vel som forutsetninger for at så ikke skjer» (BLD 2009, 30). Beskrivelsene og vurderingene skal helst bygge på oppdatert og evidensbasert kunnskap (BLD 2009, 30). Det skal benyttes metoder som er tilpasset problemstillingene, og den sakkyndige skal benytte psykologiske tester og modeller i sitt utredningsarbeid (BLD 2009, 29). Dette illustrerer at psykologiske fagterminologi og forståelser setter rammer for sakkyndiges vurderinger.

Psykologiske fagforståelser og psykologisk forskning vil derfor sette begrensninger og gi muligheter for hva den sakkyndige vurderer og argumenterer for i rapportene. Psykologisk teori som gjør seg gjeldende i sakkyndigrapporter er tilknytningsteori, utviklingspsykologi, atferdsteori, traumepsykologi, familieteorier m.m. I denne oppgaven fokuserer jeg som sagt på foreldrenes omsorgsutøvelse og omsorgskompetanse. I det følgende vil jeg derfor redegjøre for noen av de mest sentrale teoriene som omhandler dette.

Hva som er god omsorg er noe som drøftes kontinuerlig i samfunnet, og særlig innenfor de fagfeltene som jobber med barn. Loven setter noen ytre rammer for statens ansvar for å ivareta barns rettigheter og behov for omsorg, men kunnskapen rundt hvordan denne omsorgen bør utøves av foreldre og institusjoner mer konkret, baserer seg gjerne på psykologfaglig og sosialfaglig kunnskap.

Øyvind Kvello er en sentral teoretiker på barnevernsfeltet i dag. I hans bok «Barn i risiko – skadelige omsorgssituasjoner» (2010) skriver han i kapittelet «Det utviklingsstøttende samspillet» at begrepet mentalisering er et kjernebegrep. Mentalisering vektlegges så tungt i omsorgsutøvelse fordi det er grunnlaget for tilknytning mellom barn og foreldre.

Mentaliseringsevne

Peter Fonagy, som er en sentral intellektuell skikkelse innen mentaliseringsbasert terapi og teoriutvikling, beskriver mentalisering som evnen «to hold mind in mind», å være bevisst sinnet (Allen, Bateman og Fonagy 2010, 26). Mentalisering går på å være oppmerksom på mentale tilstander hos oss selv og i andre, som for eksempel når vi tenker over følelser (Allen, Bateman og Fonagy 2010, 26). Det handler om å forstå at andre har et sinn, at de er mer enn den ytre kroppen og dens atferd (Skårderud og Sommerfeldt 2013, 58). Mentalisering danner grunnlaget for sensitivitet ovenfor andres behov, å være empatisk og føle sympati med andre (Kvello 2015, 122).

Forskning kobler foreldres mentalisering til barnets tilknytningstrygghet og til utviklingen av barns sosiale og kognitive evner (Shai og Belsky 2011, 173). Fonagy og kolleger viste gjennom sin forskning at tilknytningen mellom barn og foreldre er sentral for at barnets skal utvikle en evne til mentalisering (Fonagy og Target 1997). Sentralt i denne forskningen ligger et premiss om at selvet kun kan utvikle seg fullt i relasjon til et annet selv. Personligheten utvikles gjennom å kjenne mentale tilstander og følelser hos seg selv og andre, og denne kapasiteten til å kjenne, oppstår og utvikles via en speiling fra foreldrene (Fonagy og Target 1997, 683). Foreldres evne til mentalisering er så viktig fordi det er avgjørende for utviklingen av mentalisering hos barnet.

Mentaliseringsevne som begrep ligger tett opp til begrepet desentrering. Desentrering er et sentralt begrep i utviklingspsykologien. Det var psykologen Piaget som begynte å snakke om evnen til å desentrere som en viktig del av barns kognitive utvikling (Piaget 1972). Barn vil først utvikle evnen til desentrering når de kommer til det kognitive stadiet Piaget kalte for *det*

konkrete operasjonelle stadium. I følge Piaget kom barn til dette stadiet når de er mellom syv til elleve år. Før dette er barn i hovedsak egosentriske og har vansker med å skille andre fra seg selv. Evnen til desentrering går ut på evnen til å kunne oppfatte, innta og integrere flere perspektiver samtidig (Piaget 1972).

Oppdragelsesstiler

En teori som har hatt stor innflytelse på forståelsen av hva godt foreldreskap er i vestlig psykologi, er Baumrinds teori om fire forskjellige oppdragelsesstiler; autoritær, autoritativ, ettergivende og forsømmende (Baumrind 1971). Baumrinds forskning viste at foreldrene til barna som var mest selvsikker, selvkontrollert, utforskende og fornøyd var selv kontrollerende og krevende, men de var også varme, rasjonelle og mottakelig for barnets kommunikasjon (Baumrind 1971, 1). Disse foreldrene hadde det Baumrind kalte en autoritativ (myndig) oppdragelsesstil. Foreldreautoritet er et annet begrep for denne oppdragelsesstilen. Den autoritative oppdragerstilen må ikke forveksles med den autoritære, hvor foreldre viser høy grad av kontroll, men lav grad av varme.

Pathos

Et annet ord for retoriske vilkår som taleren kan styre er *argumentasjonsmidler*. De argumentasjonsmidlene som fremkommer eksplisitt og som det er lettest å få øye på i sakkyndigrapportene er ethos og logos. Det å vise følelsesmessig engasjement, pathos, vil i utgangspunktet anses som upassende i en slik type offentlig dokument. At pathos ikke anses som adekvat i rapportene, gjorde imidlertid at det ble svært tydelig når sakkyndige viste følelsesmessig engasjement og brukte appellative ord og uttrykk i teksten.

En liten pathos- analyse

I dette utdraget fra en av rapportene uttrykker for eksempel sakkyndige sin irritasjon tydelig; «Mor er blitt erstattet av bestemor og xxx (jenta) kaller mormor derfor for mor. Far er blitt erstattet av bestefar som jenta kaller for far. Mor og far kalles med fornavn. Også i dag vil bestemor at jenta kaller henne mor og jenta gjør det. Bestemor sier åpent, slik at jenta hører det at hun er hennes mor. Det tilsvarer ikke virkeligheten, men det irriterer hverken mor eller jenta *slik det burde gjøre*. Det irriterer mest undertegnede at jenta neglisjerer virkeligheten fordi mormor liker det».

Dette utsagnet må forstås som en begrunnelse av sakkyndiges påstand om at «man kan observere hos jenta en oppmerksomhetssøkende og kontrollerende kontaktform som kan kanskje tilskrives mormors oppdragelsesstil som en blanding av infantilisering og parentifisering». Parentifisering viser til at barnet inngår i en omsorgsrolle ovenfor sine foreldre (Kvello 2015). Utsagnet «slik det burde gjøre» og siste setning om at «det irriterer mest undertegnede» viser her tydelig følelsesmessig engasjement fra sakkyndiges side. At sakkyndige syns jenta og mormors benevnelse er irriterende, er etter min mening irrelevant for saken og bidrar dermed ikke til å gjøre sakkyndiges påstand om at mormor har en oppdragelsesstil som bidrar til infantilisering og parentifisering mer overbevisende.

Andre mer subtile uttrykk for pathos hos sakkyndige er bruk av adjektiver. I en annen sakkyndigrapport skriver for eksempel sakkyndige at «det er alvorlig dersom retten kommer til at foreldrene har utøvd vold mot barna som en del av oppdragelsen». At sakkyndige skriver det er «alvorlig» kan ses som uttrykk for følelsesmessig engasjement fra sakkyndiges side. Dette fremstår som et mer relevant uttrykk av pathos, som illustrerer viktigheten av de vurderingene som gjøres i slike saker. I en annen rapport (rapport nr. 2) skriver sakkyndige at «det vil være svært negativt om gutten blir dradd mellom to kulturer». «Negativt» er her også et adjektiv som illustrerer sakkyndiges følelsesmessige engasjement. Dette kan også ses som et mer nøytralt uttrykk av pathos som er nødvendig for at sakkyndige skal gi uttrykk for sitt standpunkt.

Denne analysen viser at uttrykk av pathos kan «slå begge veier» når det kommer til å øke sakkyndiges troverdighet og argumentasjonens overbevisningskraft. I den første rapporten ga pathos- utsagnene inntrykk av at sakkyndige gikk utenfor sin rolle og fremsto uprofesjonell. I siste rapport fremsto sakkyndiges uttrykk av pathos som relevante og nødvendige for å formidle hennes standpunkter.

Innledende ethos- statusen som sakkyndig

Sakkyndige besitter i kraft av sin utdanning og status stor legitimitet. Den troverdigheten en sakkyndig har forut for eller uavhengig av hva hun konkret skriver i sakkyndigrapporten er det som i retorikken kalles *innledende ethos*. Det er den sakkyndige sin innledende ethos som gjør at hun i første omgang blir ansett som en viktig bidragsyter i barnevernssaken. I BLDs Veiledende retningslinjer vektlegges det at den sakkyndiges kompetanse skal være tilstrekkelig til at systemet, offisielt/rettslig, har tillit til den sakkyndiges faglig funderte

mening om et forhold eller faktum innen sitt ekspertområde (BLD 2009, 7). Har den sakkyndige blitt oppnevnt som sakkyndige er det altså fordi systemet tenker at hun har den faglige integritet og dyktighet som kreves for å kunne gi den utdypende barnefaglige utredningen som etterspørres.

Avledet etos og logos

Sakkyndiges *avledede ethos* handler om hvordan hun klarer å gjøre seg troverdig gjennom arbeidet hun gjør som sakkyndig og det hun skriver i sakkyndigrapportene. Datamateriale i denne oppgaven er kun de skriftlige rapportene, og hovedfokus i denne oppgaven er derfor sakkyndiges avledede ethos i form av hvordan hun «skriver seg troverdig» i rapportene. Mer konkret ser jeg på hvordan den sakkyndige synliggjør sin faglige og personlige legitimitet gjennom måten hun argumenterer i sakkyndigrapportene. Avledet ethos må som nevnt i teorikapittelet ses i sammenheng med det som kalles *logos*, det vil si selve «kraften i argumentet» og fornuften i det som sies (Bratberg 2014). Publikum vil kun oppfatte det som sies som fornuftig dersom de finner taleren troverdig. Samtidig vil de ikke anse taleren som troverdig hvis det som sies ikke fremstår som fornuftig.

Sakkyndigrapporter som sakprosa

I sin bok «Hva er sakprosa» (2008) bygger Tønneson på Claus Detlef definisjon av sakprosa; «En sakprosa tekst er en tekst som adressaten, ut fra sine forventninger, oppfatter som direkte ytringer om virkeligheten. Forventningene skapes bl.a. ut fra den sammenhengende teksten inngår i» (Tønneson 2008, 15).

Den sammenhengende sakkyndigrapporter benyttes i er som en del av en juridisk behandling av barnevernssaken. De benyttes som bevismidler i domstolene og deres funksjon er å oppklare sakens fakta. Sakkyndigrapporter er offentlige dokumenter med viktige demokratiske og rettsstatlige funksjoner. Rollen og funksjonen sakkyndigrapporter har i det offentlige systemet, gir i seg selv forventninger om at rapportenes innhold gir et objektivt bilde av sakens virkelighet. Slike forventninger vil også komme av at rapportene skrives av sakkyndige som har status som særlig fagkompetente personer, de har høy innledende ethos. At rapportene skrives av sakkyndige gir forventninger om at de bygger på et vitenskapelig fundament. I barnevernssaker vil man forvente at sakkyndigrapportene bygger på et barnefaglig og psykologisk kunnskapsgrunnlag. Har en sakkyndigrapport gått gjennom Barnesakkyndig kommisjon uten å ha fått særlige bemerkninger og tillegges rapporten vekt i domstolene, vil

leseren derfor ha en forventning om at rapporten inneholder direkte utsagn om virkeligheten. Dette taler for at sakkyndigrapporter kan karakteriseres som sakprosatekster.

Sakkyndigrapporter har som nevnt to deler, en utredningsdel og en vurderingsdel.

Sakprosjangeren kommer først og fremst til syne i rapportens utredningsdel. Denne delen har en informativ og deskriptiv form der sakkyndige forsøker å gi leseren et mest mulig objektivt, virkelighetsnært og dekkende bilde av saken. Dette gjøres som nevnt igjennom sakkyndiges egen datainnsamling i form av intervjuer, observasjoner, tester osv., men også ved å hen vise til andre saksdokumenter. I denne delen forsøker sakkyndige nærmest å gjøre egen person usynlig og ikke ytre egne standpunkter. Dette illustreres for eksempel ved at hun omtaler seg selv som «undertegnede» eller «sakkyndige». Informasjonen i denne delen av rapporten skal avdekke sakens fakta, dens kjensgjerninger og hva det er som i virkeligheten er grunnlag for den aktuelle saken.

Til tross for dette kommer ofte sakkyndiges stemme eller synsvinkel frem i refereringen. Som eksempel skriver sakkyndig i en av rapportene dette fra en observasjon; «Når de kommer inn, spiller de Mastermind. Dette liker jentene, men det er far som styrer». Her er det tydelig at sakkyndige gjenforteller fra hva hun observerte fra situasjonen. I at sakkyndige skriver «dette liker jentene» kommer allikevel hennes tolkning av situasjonen til syne. Det blir tydelig at sakkyndige oppfatter det som at barna liker spillet. Rapporten kan derfor oppfattes som «direkte ytringer om virkeligheten», samtidig som den består av fortolkninger fra sakkyndiges side.

Nasjonalt opphav som kontekst

Jeg har i denne oppgaven analysert fem sakkyndigrapporter og gjort en dybdeanalyse av én av disse. Fire av disse rapportene er fra barnevernssaker hvor familiene har ikke- norsk bakgrunn, mens en av rapportene er fra en familie med norsk bakgrunn. Rapporten jeg gjør en dybdeanalyse av er den som nummereres som sakkyndigrapport 1 under.

Da Barnesakkyndig kommisjon (BSK) ikke registrerer foreldrenes nasjonalitet og opphav, kunne jeg ikke sette utenlandsk opphav som søkekriterium da jeg søkte. Utvalget av rapporter hvor familiene er ikke- norske har jeg derfor gjort selv ved at jeg har tolket meg fram til at foreldrene ikke er norske i disse rapportene.

Jeg vil nå beskrive hvilken informasjon i rapportene som har fått meg til å tenke at saken omhandler foreldre og/eller familier som har utenlandsk bakgrunn. I utvelgelsen av

rapportene har nok en del av mine underliggende fordommer rundt hva det vil si å være norsk, utenlandsk, flyktning osv. påvirket vurderingene. Ved at jeg synliggjør hvilken informasjon jeg har vektlagt ønsker jeg å gjøre mine vurderinger transparente og mine fordommer synlige, slik at leseren selv kan ta stilling til mitt utvalg av rapporter.

Generelle trekk i beskrivelse av bakgrunn

Alle de seks sakkyndigrapportene har en egen del som kalles «bakgrunn» eller «sakens bakgrunn» hvor det ofte sies noe om familiens nasjonale opphav, tidligere livserfaringer og hva som er bekymringen rundt barnets omsorgssituasjon. Det fremgår av BLDs Veiledende mal at rapporten skal ha en slik del og at kun «opplysninger om forhold som er aktuelle for å belyse saken i henhold til mandatet og som er av betydning for den sakkyndiges faglige vurdering» skal tas med i denne delen. Videre at «I tillegg bør det også tas med hva som er bakgrunnen for saken, meldinger osv.» (BLD Veileder, 42).

Sakkyndigrapport 1.

Under overskriften «bakgrunn» er det to underoverskrifter i denne rapporten; «Bekymringsmeldinger og vedtak» og «Opplysninger fra sakspapirer». I referatet fra bekymringsmeldinger og vedtak i saken har helsesøster, ungdomsskole, barnevernvakten og mor til venninne meldt fra om forhold de har funnet bekymringsverdige ved jentas omsorgssituasjon. Videre refereres det fra barnevernstjenestens dokumenter at; «Søster sier at det aldri er kranling hjemme, men at de bruker høy stemme. Søster sier at det er forskjell på norsk og xxx kultur, og at (jenta) muligens har reagert på dette». At søster snakker om to forskjellige kulturer fikk meg til å tenke at familien opprinnelig kom fra et annet land enn Norge og hadde tilknytning til en annen kultur enn den norske. Videre skrives det «bror sier at (jenta) må kunne gjøre husarbeid når hun skal giftes bort». Det å gifte bort sine familiemedlemmer er ikke en tradisjonell norsk skikk og tvangsekteskap er forbudt etter norsk lov (straffeloven § 253). Dette fikk meg også til å anta at det i denne saken var snakk om en familie med utenlandsk opprinnelse.

I referat fra samtaler med jenta kommer det frem mer konkret informasjon om sakens bakgrunn. Her skrives det at «xx (jenta) fortalte at hun er vokst opp i flyktningeleir». Det kommer videre frem under overskriften «Samtale med foreldrene» at saken angår en familie som har bodd rundt 20 år i flyktningeleir og jenta saken angår hadde blitt født der.

Foreldrene giftet seg mens de begge var barn (13 og 12 år). De fikk innvilget opphold i Norge av FN. Under vurderingsdelen i rapporten oppsummeres foreldrenes bakgrunn slik;

«XXX (mor) og XXX (far) er vokst opp i xxx under enkle kår og uten skolegang. De ble gift etter avtale med foreldrene og drev et gårdsbruk sammen før de flyktet til xxx med barn. I flyktningleir i Xxx fikk de tre barn til, deriblant xxx (jenta barnevernssaken angår). I 2010 kom de med flyktningstatus til Norge med de 4 yngste barna, mens den eldste datteren var flyttet til xxx. Hun giftet seg arrangert. I Norge gikk xxx og xxx (mor og far) på introduksjonskurs i 3 år. De er helt avhengig av tolk, analfabet og ikke i arbeidsrettet aktivitet. De har tre hjemmeboende barn hvorav xxx er flyttet i beredskapshjem».

Dette virker som en nøytral gjengivelse av faktaopplysninger i saken. Sakkyndige beskriver her familiens erfaring fra opprinnelseslandet og fra å ha levd på flukt og til slutt få opphold i Norge.

Sakkyndigrapport 2.

I denne rapporten bes sakkyndige i rapportens mandat om å; «si noe om betydningen av biologisk tilknytning og etnisitet». Dette fikk meg til å tenke at det her var snakk om foreldre og barn med utenlandsk opphav. Av de rapportene jeg har lest hvor nasjonalt opphav og kultur gjøres til temaer er det kun to hvor det bes om en utredning og vurdering av dette i rapportenes mandater.

Under overskriften «bakgrunn» skrives det videre at xx er født i xxx hovedstaden i xxx. Han blir født to måneder for tidlig, og to dager etter fødselen dør morens hans. Kort tid etter, reiser far til Norge». Dette illustrerer at far og barnet har utenlandsk opprinnelse. Det skrives videre at « I Norge ble xx (far) samboer med xxx. Hun er også fra xxx, men de to traff hverandre i Norge». Dette viser at også barnets stemor har utenlandsk opprinnelse.

Det kommer videre frem under overskriften «Opplysninger fra far» at far snakker «ganske bra norsk», men at sakkyndige allikevel valgte å bruke tolk i dette intervjuet. Og at «fars språk er xxx».

Det kommer frem at far begynte i militærtjeneste da han var 18 år gammel og var i tjeneste i 13 år. Sakkyndige skriver at «det var ikke mulig for Xxx (far) å få seg inntekstgivene arbeid mens han var soldat. Han hadde protestert på forholdene og vært i fengsel på grunn av dette».

At far kommer fra et annet land blir derfor også tydelig gjennom vektleggingen av at det har vært krig i fars opprinnelsesland. Det kommer frem at far har vært med på krigshandlinger og at militærtjenesten opptok mye av hans liv.

Sakkyndigrapport 3.

I denne rapporten var det mandatet som fikk meg til å tenke at det var snakk om en familie med utenlandsk opprinnelse. I punkt 2 i mandatet bes det i denne rapporten om å; «Opplyse saka med tanke på foreldra sin bakgrunn og mulige konsekvensar av denne bakgrunnen for foreldra sin omsorgskompetanse». Foreldres bakgrunn er viktig i en hver oppdragelse, men i de 23 andre rapportene jeg har lest igjennom har ikke dette vært et forhold som bes om å utredes spesifikt.

Videre fremkommer det fra samtaler med foreldrene informasjon om at; «det stort sett var krig i xxx», at «landet var okkupert», «det var stadig opptøyer i xxx som blusset opp. Så roet det seg før det blusset opp igjen», «det var mest de store byene som opplevde krigshandlinger». Denne informasjonen gir oss inntrykk av at foreldrene har vokst opp i et land med krig, i et annet land enn Norge. Helt sikker på familiens utenlandske opphav ble jeg med setningen «Den lille familien valgte å flytte til Norge sommeren 200X mens den andre xxx fremdeles pågikk og varte til 200X».

Sakkyndigrapport 4.

Under avsnittet «sakens bakgrunn og aktuelle situasjon» refereres det i denne rapporten fra barnevernets bekymringsmelding; «Bekymringsmeldingen ble utløst av observasjoner foretatt under tre hjemmebesøk sommeren 200X, hvor personer fra ungdomshjemmet fulgte mors eldste sønn hjem. Ifølge bekymringsmeldingen var det dårlig inneklima, sterk lukt fra heldekkende tekstil teppe. [...] Det var ikke håndsåpe og toalettpapir på WC». Dette utsnittet fra barnevernets bekymringsmelding gjorde at jeg tenkte at dette var snakk om en familie med utenlandsk opphav. Informasjon som «sterk lukt» og «heldekkende tekstilteppe» mener jeg viser til typiske fordommer mot utenlandske familier i Norge. At den barnevernsansatte reagerte på denne typen forhold fikk meg til å tenke at familien her hadde utenlandsk opphav. Jeg fikk bekreftet at familien hadde utenlandsk opphav med informasjonen; «far kom til Norge i 199X. Mor i 2000. Far jobbet litt i familiefirmaet før han kom til Norge. Han kom til Norge som flyktning jf. krig i XXX. Mor kom til Norge av samme årsak».

Sakkyndigrapport 5.

Dette fremstår som en rapport fra en norsk familie. Under overskriften «Sakens bakgrunn» står det at «familien har i perioden frem til i dag hatt bosted både i xxx og xxx i tillegg til xxx.». Videre at «I mars 2009 flyttet familien til xxx kommune hvor gutten begynte i barnehage». Ut fra denne informasjonen fremstår det som at familien har flyttet rundt i Norge og ikke på tvers av landegrenser. At jeg mistenker at dette er en norsk familie fremkommer også av at det foruten dette ikke står noe mer om foreldrenes bakgrunn.

5. Premisser for god nok omsorg i Norge

Jeg vil nå forsøke å gi et bilde av hvordan sakkyndige i rapportene jeg har studert forsøker å gjøre sin argumentasjon troverdig og overbevisende. I første del av analysen presenterer jeg generelle trekk ved argumentasjonsstrukturen i sakkyndigrapportene. I del to gjør jeg en detaljert analyse av kun én av sakkyndigrapportene. I en avsluttende del av denne analysen tar jeg tak i det som fremstår som hovedpremisser og topos i denne rapporten, og undersøker hvordan disse funnene blir synlig i tre andre rapporter.

Fellestrekk ved argumentasjonsstrukturen i sakkyndigrapporter

Påstander, belegg og premisser

Et felles trekk for sakkyndigrapportene jeg har sett på er at de består av flest *påstander* og få «rene» *belegg*. Med rene belegg mener jeg henvisning til kjensgjerninger som det er vanskelig å betvile, slik som for eksempel alder, nasjonalitet, medisinske testsvar osv. De fleste beleggene viser tilbake til informasjon som har kommet i sakkyndiges undersøkelser og observasjoner i utredningsdelen. I en av rapportene er for eksempel belegget for den overordnede påstanden; «Min vurdering er at de (foreldrene) yter adekvat emosjonell omsorgsevne overfor jenta» at; «foreldrene fremstår ikke som psykolabile på noen måte eller aggressive overfor jenta». Dette belegget viser til hvordan foreldrene fremsto for sakkyndige i hennes observasjoner av dem, som er informasjon hun har redegjort for i utredningsdelen.

Man kan dele inn i det som er overordnede og underordnede påstander i argumentasjonen. Det som utgjør de overordnede *påstandene* i rapportene, er det som er sakkyndiges standpunkt til vurderingspunktene i mandatet. Det vil si hvilke konklusjoner hun kommer frem til rundt det hun bes om å utrede i mandatet. Et eksempel på en overordnet påstand i en av rapportene er; «sakkyndige vurderer at far ikke kan gi barnet forsvarlig omsorg». I denne

rapporten var en del av sakkyndiges mandat å; «gi en vurdering av om foreldrenes omsorgsevne er tilstrekkelig til å ivareta barnas omsorgsbehov». De overordnede påstandene består av sakkyndiges standpunkt til vurderingspunktene i mandatet. De mer underordnede påstandene er ofte *påstander* og *belegg* på samme tid. Det vil si at de belegger en annen påstand, samtidig som det finnes belegg som igjen bygger opp under disse utsagnene som påstander. Ser vi til påstanden angitt over, er et utsagn som fremstår som belegg for denne påstanden at; «Far benekter vold og ser ikke noe hjelpebehov hva gjelder omsorgsutøvelse, selv om sakkyndige finner det sannsynlig at far har utøvd vold mot barnet». Dette belegget er igjen en ny underordnet *påstand* som igjen begrunnes med utsagnet; «Min vurdering er her at vi må tro på det xxx (gutten) og xxx (bror) sier i politiavhør. Både gutten og broren påstår at far og hans ektefelle har utøvd vold mot dem».

I analysen fant jeg at de forståelsene som kommer til syne i argumentasjonens *premisser* i hovedsak bygger på psykologifaglig og barnefaglig kunnskap. Som jeg vil vise i analysen under fremkom særlig mentaliseringsevne som et grunnleggende premiss for god omsorg i mange rapporter. Noen av forståelsene som kom til syne var imidlertid vanskelig å spore tilbake til et psykologfaglig kunnskapsgrunnlag. Disse virket heller å være uttrykk for mer individuelle og politiske samfunnsoppfatninger. Dette gjaldt særlig argumentasjonen som omhandlet foreldrenes utenlandske bakgrunn.

Styrkemarkører, gjendrivelser og ryggdekninger

Styrkemarkører benyttes aktivt i rapportens vurderingsdel, som oftest for å stadfeste at sakkyndige ikke er hundre prosent sikker i sin sak. Til tross for at sakkyndige i barnevernssaker skal vurdere sakene ut fra et psykologfaglig og barnefaglig kunnskapsgrunnlag, finnes det mange ulike oppfatninger og teorier rundt barndom og oppdragelse innenfor dette kunnskapsfeltet. Det finnes derfor ingen fasit på hva som vil være det korrekte svaret i vurderingene. I rapportene jeg har studert gir sakkyndige uttrykk for dette gjennom å bruke ord som «trolig», «det ser ut for at», «det er sannsynlig at», «sakkyndige er usikker på», «dersom». Sakkyndige kan også bruke styrkemarkører som viser at hun er svært sikker i sin sak. Dette illustreres ofte med uttrykk som «det er ingen tvil om», «jeg ser ingen grunn til å mistro», «det er tydelig at».

De viktigste gjendrivelser og forbeholdene i rapportene er at sakkyndige skriver at «sakkyndige vurderer at» eller «undertegnede vurderer at». Dette er et forbehold om at det

som skrives kun er sakkyndiges oppfatning og ikke nødvendigvis en riktig beskrivelse av sakens virkelighet. Andre forbehold jeg har identifisert er «jeg tar forbehold om» og «Den informasjon som foreligger på vurderingstidspunktet gir ikke indikasjon om at» og «Uansett hva som blir de diagnostiske konklusjoner etter BUP's undersøkelse, mener jeg at...».

Et generelt trekk ved sakkyndigrapportene jeg har sett nærmere på, er at få sakkyndige redegjør for hva de legger i fagbegrepene de bruker gjennom bruk av *ryggdekninger*. I de rapportene der dette gjøres henviser sakkyndige som oftest ikke til faglitteratur for å hjemle sine forståelser. Det er generelt lite bruk av kildehenvisning i rapportene. I en av rapportene fremkommer for eksempel utsagnet; «I saker hvor barnet har en historie med flyttinger, relasjonsbrudd og opplevelser med vold er en trygg oppvekst viktigere enn både biologisk og etnisk tilhørighet» som et *premiss* i argumentasjonen. Sakkyndige legger ikke frem noen ytterligere informasjon for å konkretisere *hvorfor* en trygg oppvekst er viktigere enn biologisk og etnisk tilhørighet i slike saker eller henviser til faglitteratur for å redegjøre for dette.

En av rapportene jeg har studert nærmere (rapport nr. 4 i vedlegg) tydeliggjør klart innledningsvis ved hvert vurderingstema hva hun legger i begrepene hun bruker. Her skriver for eksempel sakkyndige innledningsvis at; «begrepet omsorgskompetanse (omsorgsevne) er ikke klart formulert i faglitteraturen eller i lovverket. Jeg har valgt å operasjonalisere begrepet ved å dele det i fire ledd (omsorgsområder); materiell omsorg, sosial/relasjonell omsorg, kognitiv omsorg og emosjonell omsorg». I den videre argumentasjonen sakkyndige fremlegger er det da lett for leseren å følge sakkyndiges vurderinger. Dette gjør at argumentasjonen fremstår som godt faglig forankret og troverdig. Dette er dermed en måte sakkyndige avleder ethos på som gjør argumentasjonen mer overbevisende.

En argumentasjonsanalyse av én sakkyndigrapport

I denne delen av oppgaven går jeg i dybden på en rapport og gjør en grundig argumentasjonsanalyse av denne med utgangspunkt i Stephen Toulmins argumentasjonsmodell. Rapporten jeg her ser på er den som nummereres som sakkyndigrapport 1 under analysen av nasjonalt opphav som kontekst.

Dette er en rapport skrevet til en barnevernssak hvor det opprinnelig ble fattet akuttvedtak om plassering av jenta på sperret adresse i beredskapshjem jf. barnevernloven § 4-6, 2. ledd, grunnet risiko for vold i hjemmet. Foreldrene klaget på vedtaket. Det er ikke en rapport som

er skrevet til behandlingen av klagen, men til en behandling om vilkårene i barnevernloven § 4-12, annet ledd er oppfylt.

Rapporten er skrevet på oppdrag fra Barnevernstjenesten. Vurderingspunktet jeg ser nærmere på i mandatet til denne sakkyndigrapporten er sakkyndiges oppdrag om å komme med en «utredning av foreldrenes fungering og omsorgskompetanse».

I rapporten har sakkyndige delt opp vurderingen av foreldrenes omsorgskompetanse slik at hun vurderer om far og mor har omsorgskompetanse sammen og hver for seg. Jeg analyserer først sakkyndiges argumentasjon rundt fars omsorgskompetanse, deretter mors omsorgskompetanse.

Fars omsorgskompetanse

Sakkyndiges overordnede *påstand* når det kommer til fars omsorgskompetanse er i denne sakkyndigrapporten at; «far vurderes ikke til å ha omsorgskompetanse alene eller sammen med mor til å sikre jenta trygge oppvekstvilkår». Det er sakkyndiges konklusjon når det gjelder far.

Loven som normativt premiss- hjelpetiltak før omsorgsovertakelse

Sakkyndige fremlegger flere *belegg* for denne overordnede påstanden. For eksempel viser sakkyndige til at «veiledning eller øvrige hjelpetiltak ikke vurderes hensiktsmessig eller med potensiale for endring». *Premisset* som ligger til grunn for denne argumentasjonen er ikke gitt eksplisitt av sakkyndige, men ligger implisitt i argumentasjonen. En forståelse/oppfatning/norm/læresetning som kan fungere som autorisasjon for denne argumentasjonen og som derfor kan anses som implisitt *premiss* (Toulmin 2003), kan være; «det at veiledning eller øvrige hjelpetiltak ikke vurderes som hensiktsmessig eller med potensiale for endring, taler for at foreldrene ikke har omsorgskompetanse».

Det følger av barnevernlovens § 4-12, annet ledd at man alltid skal forsøke hjelpetiltak før man eventuelt kan treffe vedtak om omsorgsovertakelse. Sakkyndiges argumentasjon gir derfor uttrykk for en forståelse og en norm som er nedfelt i loven.

Her benytter sakkyndige ikke noen *ryggdekning* for å konkretisere fundamentet for premisset. En slik ryggdekning kunne vært å henvise til loven. Publikum for sakkyndigrapportene er imidlertid domstolen som allerede kjenner loven godt. For dommerne i fylkesnemnda og

retten er sannsynligvis dette juridisk kunnskap som er innforstått. Det er dermed usikkert om bruk av ryggdekning her hadde gjort noen forskjell for argumentasjonens overbevisningskraft.

Ordet «vurderes» kan her forstås som en *gjendrivelse*. Sakkyndige skriver at «hjelpetiltak vurderes ikke hensiktsmessig eller med potensiale for endring», ikke at «hjelpetiltak er ikke hensiktsmessig...». Dette får frem at dette er noe sakkyndige oppfatter og ikke er noe hun påstår å vite med hundre prosent sikkerhet. Med denne gjendrivelsen kan sakkyndige sies å avlede *ethos*, den får henne til å fremstå mer troverdig og vurderingen mer overbevisende.

Ser vi denne delen av argumentasjonen isolert fra resten, og tar for gitt at veiledning ikke er hensiktsmessig ovenfor far, kan man her si at dette premisset bidrar til å autorisere og legitimere argumentasjonen rundt at far ikke har omsorgskompetanse.

Ser vi argumentasjonen i sin helhet, må vi se på hvilke belegg sakkyndige fremsetter for å underbygge sin påstand om at hjelpetiltak ikke er hensiktsmessig dersom vi skal kunne vurdere om det denne argumentasjonen faktisk er overbevisende.

Desentreringsevne som topos

Sakkyndiges utsagn om at «veiledning eller øvrige hjelpetiltak ikke vurderes hensiktsmessig eller med potensiale for endring» kan også forstås som en ny *påstand* som igjen *belegges* med at «far vurderes til å ha begrenset evne til desentrering og til å gjøre valg i et langsiktig perspektiv». Heller ikke her er *premisset* gitt eksplisitt, men et implisitt premiss som kan gjøre denne argumentasjonen gyldig kan være at; «Foreldre må ha evne til desentrering dersom veiledning eller øvrige hjelpetiltak skal vurderes som hensiktsmessig».

Sakkyndige benytter ikke noen *ryggdekning* til å konkretisere fundamentet for dette premisset. Sakkyndige sier ikke noe om hva hun legger i begrepet desentrering, og hvorfor det er viktig for at veiledning skal anses hensiktsmessig eller med potensiale for endring ovenfor far. En ryggdekning kunne her vært en henvisning til psykologisk litteratur som forklarer begrepets innhold og betydning.

På den ene siden kan sakkyndiges bruk av faglige begreper gjøre at rapporten fremstår mer profesjonell og troverdig. Sakkyndiges rolle er nettopp å gjøre utredninger og vurderinger på basis av sin psykolog- og barnefaglige kunnskap. Det å illustrere denne kunnskapen gjennom bruk av faglige begreper vil være en måte sakkyndige kan avlede *ethos* på.

På den andre siden kan det å benytte slike begreper uten å redegjøre for innholdet i dem bidra til å svekke sakkyndiges troverdighet. Det finnes ofte ulike teorier om psykologiske fenomener. Med mindre det er faglig konsensus rundt hva som er meningsinnholdet i begrepet, vil akkurat hva sakkyndige legger i de begrepene være usikkert. Også for et publikum med psykologfaglig bakgrunn vil derfor sakkyndiges manglende redegjørelse for begreper svekke sakkyndiges troverdighet. For et publikum uten psykologi- og barnefaglig bakgrunn, slik som dommerne i fylkesnemnda og domstolene og meg, kan den mangelfulle redegjørelsen virke ekskluderende. Det hindrer oss i å kunne følge sakkyndiges resonnementer og kan gjøre det vanskelig å vurdere rapportens kvalitet som bevisgrunnlag.

At sakkyndige her benytter *gjendrivelsen* «vurderes til» er igjen med på å uttrykke tilbakeholdenhet fra sakkyndiges side. Hun poengterer med dette at dette er hennes faglige vurdering og er ikke «fakta». Dette kan bidra til å øke sakkyndiges troverdighet og gjøre argumentasjonen mer overbevisende.

Hvordan bidrar desentrering som premiss til å gjøre påstanden om at veiledning ikke er hensiktsmessig overbevisende?

Skal vi si noe om desentrering danner et felles sted for enighet, et *topos*, som bidrar til å gjøre påstanden om at det ikke er hensiktsmessig med hjelpetiltak ovenfor far overbevisende, må vi vite noe om hva som ligger i begrepet desentrering.

Ser vi til begrepet desentrering som jeg har redegjort for det i kapittel 4, blir det tydelig at det handler om evnen til å ta et annet perspektiv, her perspektivet til et annet menneske. Begrepet har likhetstrekk med begrepet mentalisering. Mentalisering viser til evnen til å se seg selv og sine tanker og følelser utenfra. Det viser også til evnen til å forstå *at* andre mennesker også føler, tenker og opplever og forsøke å sette seg inn i hva disse følelsene, tankene og opplevelsene går ut på.

Hjelpetiltak kan ta form av veiledning av foreldre, terapi, tilbud om besøkshjem og støttekontakt, tilsyn i hjemmet og en rekke andre muligheter for familierapi og oppfølging (bufdir.no). Formålet med hjelpetiltak er å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien (Kvalø og Köhler-Olsen 2016, 178- 180). Det er forståelig at sakkyndige vektlegger fars evne til desentrering her, da det vil være vanskelig å skape endring hos far dersom han selv ikke innser at han trenger å endre seg. Dersom far ikke har evne til «å se seg selv utenfra» vil det være naturlig at han ikke ser at omsorgsutøvelsen hans er problematisk og at han trenger

hjelp. Hjelpetiltak er i utgangspunktet frivillig jf. bvl. § 4-4, og man kan derfor ikke pålegge far å motta hjelpetiltak.

Det fremkommer imidlertid ikke i rapporten at far aktivt motsetter seg hjelpetiltak slik at dette er et hinder. Det fremkommer heller ikke at hjelpetiltak allerede har vært forsøkt og ikke ført frem. Dette taler for at sakkyndiges oppfatning om at hjelpetiltak ikke vil være hensiktsmessig kun bygger på hennes oppfatning om at far har begrenset evne til desentrering.

Ser vi til at en rekke hjelpetiltak nettopp går på å bedre foreldres evne til mentalisering kan sakkyndiges argumentasjon her sies å være interessant (Kvello 2015, 147). Mentalisering står sentralt i flere kjente og velbenyttede intervensjoner for å bedre barns tilknytning, slik som Circle of Security (COS), Minding the Baby, Trygg base, Working Model of the Child (WMCI) (Kvello 2015, 147). Dette kalles mentaliseringsutviklende tiltak (Kvello 2015).

Forskning har vist at det er fullt mulig at personer med svak mentalisering endres til det bedre via målrettede samtaler (Gullestad mfl. 2013).

Mentaliseringsutviklende tiltak kan imidlertid være utfordrende hvor foreldrenes a) personlige forutsetninger (f. eks tilknytning, IQ, emosjonsregulering) eller b) situasjonsfaktorer (stress, slitenhet, affekt) vanskeliggjør det (Kvello 2015, 128). For å forstå dette kan man se til hva som ligger i mentaliseringsbegrepet. Mentalisering baseres på evnen til abstrakt tenkning som går ut på å forstå metaforer, ironi, symboler og språk (Kvello 2015, 129). Det er derfor vanskelig å skille mentaliseringskvalitet fra språklig kompetanse. Abstrakt tenkning forutsetter god IQ (Kvello 2015, 129). Situasjonsfaktorer viser til omstendigheter og miljøet rundt personen. Det er ofte lite vellykket å jobbe med omsorgspersoners mentalisering når de er veldig slitne, lever med mye stress eller generelt preges av affekter (Kvello 2015, 129).

Da sakkyndige her ikke benytter *ryggdekning* til å presisere hvorfor hun mener fars begrensede evne til desentrering gjør at hjelpetiltak ikke vurderes hensiktsmessig, vet vi ikke om det er personlige forhold, situasjonen eller en kombinasjon av disse sakkyndige sikter til.

Det at sakkyndige ikke kommer med ytterligere informasjon som konkretiserer hvorfor mentaliseringsutviklende hjelpetiltak ikke anses hensiktsmessig ovenfor far gjennom bruk av en *ryggdekning*, gjør at det fremstår som uklart hva sakkyndige bygger sin vurdering på. Dette kan sies å svekke sakkyndiges troverdighet og argumentasjonens overbevisningskraft.

Desentrering og mentalisering som psykologifaglige og kulturelle topoi

Desentrering og mentaliseringsevne er psykologiske begreper og kan derfor regnes som feltavhengige premisser (Toulmin 2003) og fagspesifikke *topoi* (Gabrielsen 2009). En forståelse og en norm om at evne til desentrering og mentalisering er viktig for å være en god forelder i Norge i dag, har sitt grunnlag i psykologifaglig kunnskap. Viktigheten av begrepene må forklares ut fra psykologiske kriterier. Dette viser at psykologifaget er med på «å sette» topos i denne sakkyndigrapporten.

Desentrering og mentalisering kan videre ses som kulturelle og historiske topoi. Evne til desentrering og mentalisering anses som en grunnleggende foreldrekompetanse innen det psykologi- og barnefaglige kunnskapsfeltet i *Norge i dag*. Det er naturlig å tenke seg at disse begrepene ikke nødvendigvis danner et felles sted for enighet, et *topos*, i samtale med mennesker fra andre kulturer og samfunn. Det samme gjelder om vi hadde gått tre generasjoner tilbake i tid og spurt min oldemor hva hun hadde tenkt rundt verdien av mentalisering og desentrering i barneoppdragelse.

De siste tiårene har det vært fokus på at psykologifaget er en disiplin med sterke vestlige røtter. En slik kritikk har særlig berørt utviklingspsykologien (Burman 2008, 3). Nyere kryss-kulturell psykologi har også satt fokus på at teori rundt mentalisering er basert på forskning i vestlige samfunn (Adams mfl. 2010; Shihui og Georg 2008, 650). Forskning har for eksempel vist at de neurale mekanismer som ligger til grunn for kognisjon er formet av en persons sosiokulturelle kontekst (Shihui og Georg 2008). En sammenlignende studie av amerikanere og japaneres hjerneaktivitet da de skulle vurdere en annen persons tanker (mentaliserer), viste at ulike hjernehalvdeler ble aktivert (Shihui og Georg 2008, 650). Foreldres oppdragelsesmål vil også måtte ses i sammenheng med de overordnede verdisystemene som er dominerende i de kulturene de kommer fra (Keller mfl. 2006) sitert i (Jávo 2010, 65). Oppdragelsesstiler er kulturelt betinget og henger sammen med dimensjoner som individualisme og kollektivism (Rudy, Grusec og Kazak 2006, 68). Mens vi i Norge i dag ser barn som egne individer som skal få utvikle seg til de personene de er ment til å bli, blir barn i mer kollektivistiske kulturer i større grad forstått i lys av deres rolle i gruppen. Dette taler for at man ikke bør vurdere mentalisering som fenomen isolert fra den miljømessige konteksten personene man studerer befinner seg i. Synet man har på barn og deres rolle i samfunnet varierer i ulike samfunn, og

hvordan man mentaliserer barnet, det vil si hvordan man beskriver og forklarer barnets atferd og behov, vil derfor variere fra kultur til kultur (Fouts mfl. 2012; Haltigan mfl. 2013).

Særlig relevant for denne rapporten er at forskning har vist at en stor del av menneskets mentalisering skjer implisitt og kroppslig. Dana Shai og Jay Belsky (2011) viser til at man har studert foreldres semantiske og verbale uttryksmåter når man har utredet og vurdert deres mentaliseringsevne. Mentalisering skjer også gjennom kroppslige uttrykk. Man må derfor studere foreldrenes evne til å; *a*) implisitt oppfatte, forstå og gjette seg frem til barnets psykiske tilstander ut fra barnets kroppsbevegelser og *b*) tilpasse deres egen kinestetiske (kroppslige) mønstre deretter (Shai og Belsky 2011, 173). Dette er særlig relevant hvor foreldrene snakker et annet språk og er analfabeter (van der Weele 2015, 15). Foreldrene kan ha god omsorgsevne, men mangle ord for å abstrahere og beskrive relasjonen til barnet (van der Weele 2015, 15).

At de personene rapporten angår har en annen kulturell bakgrunn, gjør det derfor interessant å spørre om sakkyndiges argumentasjon ville fremstått som mer troverdig og overbevisende her hvis hun hadde drøftet disse begrepene og fenomenenes kulturelle form, og hvordan familiens kulturelle bakgrunn kan innvirke på deres oppfatning av disse fenomenene?

Når jeg ovenfor poengterte at sakkyndige her ikke benytter *ryggdekninger* for å konkretisere fundamentet for premisset, kunne jeg lagt til at slike ryggdekninger også kunne redegjort for kulturelle aspekter ved mentalisering som kan få betydning i saken. En slik ryggdekning kunne for eksempel vært at; «far viser (heller ikke) en kroppslig innlevelsessevne ovenfor datteren. Fars analfabetisme kan derfor (ikke) forklare oppfatningen av at far har en begrenset evne til desentrering».

I sakkyndiges vurdering fremkommer forhold som fars utenlandske bakgrunn, flyktningebakgrunn, hans svake helse og analfabetisme kun som *belegg* for at far har begrenset evne til desentrering og at hjelpetiltak ikke anses hensiktsmessig. Disse forholdene kunne også vært med på å nysansere vurderingen av fars evne til desentrering. Fars bakgrunn med å ha levd 19 år i flyktningleir og komme fra en kultur hvor mentalisering nødvendigvis ikke verdsettes på samme måte som her, kan være gode grunner for å iverksette mentaliseringsutviklende hjelpetiltak heller enn å frata far omsorgen for datteren.

At sakkyndige i vurderingen av om hjelpetiltak kan være hensiktsmessig ikke i det hele tatt sier noe om hvordan fars bakgrunn og opprinnelseskultur kan virke inn på hans evne til

desentrering/mentaliserings, mener jeg bidrar til å svekke sakkyndiges troverdighet og argumentasjonens overbevisningskraft.

Urealistiske ambisjoner på sine barns vegne

Som belegg for at far har begrenset evne til desentrering viser sakkyndige blant annet til at «far har uttrykt urealistiske ambisjoner på datterens vegne (som viser at han ikke ser eller har forutsetninger for å se datterens behov)». Her har sakkyndige ikke gjort premisset eksplisitt, men en forståelse som kan forstås som *implisitt premisse* er at; «Foreldre som uttrykker urealistiske ambisjoner på sine barns (døtres) vegne har begrenset evne til desentrering».

Desentrering viser som nevnt blant annet til evnen til å være sensitiv ovenfor andres behov, tanker og følelser. Det er derfor sannsynlig at en persons desentreringsevne vil virke inn på om personens ambisjoner til andre bygger på et realistisk bilde av disse personene. Det å forstå sitt barn og hvilket nivå det ligger på kognitivt og mentalt vil kunne ha betydning for hva man forventer av barnet.

I hvilken grad fars ambisjoner på datterens vegne faktisk er urealistiske i denne saken, vil avhenge av en vurdering av forventningene far har til datteren sett opp i mot datterens evner. Det fremkommer av rapportens utredningsdel at far ønsker at datteren skal bli lege. Det refereres videre at kontaktlærer mener at jenta har; «gjennomsnittlige gode evner, men mangler allmennkunnskap. Mattelærer har vurdert henne til å være en 3'er elev forutsatt arbeidsinnsats». Dette gjør at sakkyndiges vurdering virker noe streng. Datteren er kun 15 år når rapporten blir skrevet har mange år på å kunne forbedre sine evner.

Det er allikevel slik at det å ha urealistiske ambisjoner kan tyde på begrenset evne til desentrering og mentalisering. Forutsett at fars ambisjoner er urealistiske vil derfor premisset her bidra til å autorisere sakkyndiges påstand om at far har begrenset evne til desentrering.

Å støtte, skjerme eller trygge barnet sitt når det er redd

Et annet utsagn som fremstår som et *belegg* for at far ikke vurderes til å ha omsorgskompetanse, er at «fars posisjonering er til hinder for en trygg utvikling for datteren». Som vi skal se i det følgende, kan dette utsagnet igjen forstås som en *påstand* som belegges med nye utsagn.

Utsagnet; «far har ikke støttet, skjermet eller trygget jenta når hun har sagt og vist at hun er redd eller kan komme til skade, slik den sakkyndige vurderer det» fremstår som et *belegg*

sakkyndige begrunner denne påstanden med. Sakkyndige har ikke gjort premisset for argumentasjonen eksplisitt. Et *implisitt premiss* som kan gjøre at dette belegget til autorisasjon for påstanden, kan være; «foreldre med god omsorgskompetanse støtter, skjerner og trygger barnet sitt når det er redd eller forteller at det kan komme til skade».

At foreldre bør beskytte barnet sitt mot farer og gjøre det trygg, må sies å være en utbredt forståelse i de fleste samfunn. All oppdragelse kan ut fra en evolusjonstankegang sies å handle om å gi barnet de nødvendige ferdigheter til å overleve (Jávo 2010, 88). Dette premisset gir derfor uttrykk for en forståelse som sannsynligvis vil danne en felles grunn for enighet, et *topos*, som vil gjøre påstanden om at fars posisjonering er til hinder for en trygg utvikling for jenta overbevisende.

At folk flest vil si seg enige i en forståelse om at foreldre bør beskytte sine barn, kan tale for at en *ryggdekning* som konkretiserer grunnlaget for forståelsen ikke vil bidra til å gjøre argumentasjonen mer overbevisende her. Dette er innforstått kunnskap som det vil være unødvendig å eksplisitere.

Her benytter sakkyndige en *gjendrivelse*, et forbehold, når hun skriver «[...]slik den sakkyndige vurderer det». Igjen vektlegger sakkyndige med dette at hennes vurdering kun bygger på hennes egen oppfatning. Dette øker sakkyndiges troverdighet og er en måte hun avleder *ethos* på i rapporten.

«Anklagene» mot far går på at han ikke har hindret jentas søsken og mor fra å utøve vold mot henne. Disse forholdene taler for at far ikke har støttet, skjernet eller trygget jenta. Dette gjør at premisset her virker å gi uttrykk for en norm som får virkning i det aktuelle tilfellet. Premisset bidrar derfor til å autorisere sakkyndiges argumentasjon her og gjøre den overbevisende.

Manglende bekreftelse av vold/benektelse av vold

Utsagnet «far har ikke bekreftet at datteren er utsatt for vold eller uheldige forhold hjemme, selv om den sakkyndige vurderer at det er sannsynlig at han har vært del av og bevitnet dette» fremstår også som et *belegg* for sakkyndiges påstand om far har en posisjonering som er til hinder for en trygg utvikling for datteren. *Premisset* er heller ikke her gitt eksplisitt, men et *implisitt premiss* som kan bidra til å autorisere argumentasjonen er at; «foreldre bør bekrefte sine barns opplevelser av vold i hjemmet for å sikre dem en trygg utvikling».

Her benytter sakkyndige ikke noen *ryggdekning* for å konkretisere hvorfor det ikke å bekrefte barnets opplevelser av vold anses som viktig for å sørge for en trygg utvikling for barnet sitt. Dette kan sies å være noe innlysende. Det er derfor usikkert om en ryggdekning hvor man utdypet og redegjorde for bakgrunnen for premisset hadde gjort argumentasjonen mer overbevisende her.

Før jeg ser nærmere på dette premisset, vil jeg se særskilt på sakkyndiges utsagn; «selv om den sakkyndige vurderer at det er sannsynlig at han har vært del av og bevitnet dette». «Dette» forstår jeg i denne setningen som en henvisning til volden og de vanskelige forholdene hjemme. Denne setningen fremstår som en implisitt *påstand* som inneholder en *styrkemarkør*. Med dette sier sakkyndige at det er sannsynlig at vold har forekommet og at far har vært en del av og bevitnet dette.

Sakkyndige kan vurdere i hvilken grad hun finner voldsbruk sannsynlig, men det er opp til retten å vurdere om det er sannsynligovervekt ut fra en rettslig vurdering (Sandberg 2003). Her kan det ses som problematisk at sakkyndige i rapportens vurderingsdel ikke kommer med noen form for *belegg* som underbygger påstanden om at hun finner volden sannsynlig.

Årsaken kan være at sakkyndige mener opplysninger i rapportens utredningsdel er tilstrekkelige til å underbygge en slik påstand. Det at det ble fattet akuttvedtak sier noe om at mistanken om vold var sterk. Det eneste som fremgår konkret rundt voldsbruk i utredningsdelen er et referat fra en talsperson i fylkesnemndas vedtak, som forteller at jenta ble klapset i ansiktet, at slått med pinner på bena og dratt i håret av andre familiemedlemmer. Det fremgår ikke om fylkesnemnda i dette vedtaket kom til at volden var sannsynliggjort.

Da rettspraksis og forskning viser at sakkyndigrapporter ofte vektlegges tungt i rettens bevisvurdering, kan sakkyndiges påstand her få innvirkning på utfallet i saken. Dette kan tale for at sakkyndige burde begrunnet en så alvorlig påstand grundigere. Hennes manglende belegg i vurderingsdelen kan sies å svekke sakkyndigs troverdighet og argumentasjonens overbevisningskraft.

Ordet «vurderer» kan her forstås som en *gjendrivelse*. Med dette tar sakkyndige forbehold om at dette er hennes oppfatning, og ikke et bilde av om volden faktisk er sannsynlig. Dette kan vitne om at sakkyndige har innsikt i sin rolle, og at hun er klar over at dette er en vurdering som til sist ligger til retten, noe som igjen øker argumentasjonens overbevisningskraft.

Er benektelse av vold et premiss som bidrar til å gjøre påstanden om at fars posisjonering er til hinder for en trygg utvikling for datteren overbevisende?

Forskning viser at både offer og overgriper ofte vil forsøke å benekte vold eller bagatellisere hyppigheten og alvorligheten av volden (Steinsvåg og Heltne 2011, 150). Det er mange årsaker til det. Det at vold er straffbart etter straffeloven kan gjøre at mange tier om vold (Kvello 2015, 377). Videre er vold tabu- og skambelagt og man kan kjenne på stor selvforakt når man skal fortelle om vold man har utøvd (Steinsvåg og Heltne 2011). Benektelse kan også skyldes at man selv har blitt utsatt for alvorlig traumatisering i egen oppvekst. Voldsepisoder kan settes i gang av triggere, det vil si påminnere for disse tidligere traumatiserende opplevelsene. Det kan gjøre at man dissosierer under selve utførelsen av volden og at man ikke husker det etterpå (Steinsvåg og Heltne 2011, 150). Det finnes en rekke samtalemetoder som kan redusere behovet for benekting (Steinsvåg og Heltne 2011, 153- 154). For å avgjøre hvor alvorlig benektelse av volden er, er det også nødvendig å avdekke voldens omfang, type og alvorlighetsgrad (Kvello 2015, 377).

Det sakkyndige viser til av informasjon om volden, er som nevnt en uttalelse fra en talsperson i fylkesnemndas behandling av et tidligere vedtak i saken. Talspersonen uttalte at; «XXX (jenta) har blitt slått jevnlig av storebror, søster og mor gjennom alle år, men det er en stund siden sist, anslagsvis var siste gang for ca. ett år siden. I tilfeller hvor hun har blitt slått dreide det seg om slag i ansiktet, med håndflaten. Av og til ble hun slått med pinner på beina eller kroppen. Far slår ikke. Hun ble også dratt i håret». I vurderingen av jentas omsorgsbehov skriver sakkyndige i vurderingsdelen at; «jenta har rapportert erfaringer med slag med flat hånd mot ansiktet, lugging og frykt for ny vold». Dette gir et bilde av hvilken type vold som har blitt utøvd mot jenta, som kan fortelles oss noe om alvorlighetsgraden av volden og av å benekte den.

Sakkyndige gjør her ikke en faglig vurdering av volden. Det er for eksempel vanlig å skille det som kalles oppdragervold fra andre typer barnemishandling (van der Weele, Ansar og Castro 2011). Her kunne en ryggdekning hvor sakkyndige sa noe om i hvilken grad dette var en instrumentell eller impulsiv type vold, gitt oss mer informasjon om alvorligheten av at far benekter volden. Instrumentell vold er som oftest kontrollert og ment til et bestemt formål, mens impulsiv vold vil være spontan, ukontrollert og styrt av sterke følelser som sinne, frustrasjon og aggresjon (van der Weele, Ansar og Castro 2011, 122). En impulsiv type vold anses som mer alvorlig og traumatiserende for barnet. Da mye tyder på at familien kommer

fra et land med en kollektivistisk kultur, er det sannsynlig at de er vant med en instrumentell type vold som en del av oppdragelsen.

Her fremgår det imidlertid at også jentas søsken har utøvd vold mot henne. Dette gir volden preg av å være mer impulsiv og alvorlig. En mer faglig vurdering av volden ville her bidratt til å klargjøre premisset om at benektelse av vold tyder på manglende omsorgskompetanse. Dette ville vært en *ryggdekning* som kunne bidratt til å gjøre argumentasjonen mer overbevisende.

Sakkyndige presiserer heller ikke i hvilken grad det er forsøkt å jobbe med fars benektelse av volden før dette vektlegges som avgjørende belegg for påstanden om at far har en negativ posisjonering og manglende omsorgskompetanse. Dette er interessant når man ser til at det i faglitteraturen vektlegges at benektelse og bagatellisering av volden er normalt (Steinsvåg og Heltne 2011, 150- 154). Van der Weele og co. hevder at det i møte med minoritetsforeldre kan være særlig viktig å overse benektelse av vold i en innledende fase. Benektelse kan være «et nødvendig spill for galleriet» (van der Weele, Ansar og Castro 2011, 135). I mer kollektivistiske kulturer kan det å tape ansikt utad ha alvorlige konsekvenser. Videre kan man se konkrete handlinger som viktigere tegn på endring enn verbalisert åpenhet og innsikt rundt egne svakheter (van der Weele, Ansar og Castro 2011, 136). Dette er forhold som taler for at sakkyndiges argumentasjon her fremstår som noe tynt fundert.

Istedenfor å redegjøre nærmere for voldens karakter og benektelse av vold ved bruk av ytterligere belegg eller ryggdekninger, kommer sakkyndige her med det jeg forstår som en *styrkemarkør*. Sakkyndige skriver videre i rapporten at; «uavhengig av om årsaken til at far benekter dette er forankret i ulik kulturell forståelse av denne typen atferd, eller om det er ønsket om å fremstille familien velfungerende, er hans posisjonering til hinder for en trygg utvikling for datteren». «Dette» tolker jeg her til å bety problemene og volden hjemme.

Med denne setningen slår sakkyndige fast at påstanden om at far har en negativ posisjonering står ved lag uavhengig av de angitte motargumentene. Den sakkyndige viser med dette at hun er svært sikker i sin påstand om at kulturforskjeller og et ønske om å fremstille familien velfungerende ikke har betydning i relasjon til fars benektelse av volden. Med dette forsøker sakkyndige å tilsidesette de angitte forholdene som relevante i saken.

Denne styrkemarkøren er ment å styrke argumentasjonens overbevisningskraft. Ved å forsøke å avskjære kulturforskjeller og et ønske om å fremstå vellykket utad som «formildende

omstendigheter», viser imidlertid sakkyndige at dette *er* potensielle forklaringer på hvorfor far benekter volden. Sakkyndige sier indirekte med dette at far kan ha en annen oppfatning av vold og problemene de har hjemme på grunn av sin kulturelle bakgrunn, og at dette kan være forklaringer på at han benekter volden. Sett i sammenheng med litteraturen som vektlegger viktigheten av å vurdere kulturelle aspekter ved benektelse av vold (van der Weele, Ansar og Castro 2011), fremstår sakkyndiges argumentasjon her derfor lite troverdig og overbevisende. At sakkyndige kun sier *at* kulturelle forskjeller og et ønske om å fremstå vellykket er irrelevant uten å si *hvorfor*, gjør at styrkemarkøren etter min mening virker mot sin hensikt. Istedenfor å styrke argumentasjonen, svekker den argumentasjonens overbevisningskraft.

Det kan sies å være urovekkende at dette det eneste sakkyndige sier direkte om betydningen av fars kulturelle bakgrunn i hele vurderingen. Dette gir inntrykk av at sakkyndiges måte å forholde seg til dette temaet på er ved å avskrive det som viktig.

Sakkyndiges vurdering av hvilken betydning kultur har for fars benektelse av vold, gjør at premisset om at; «foreldre bør bekrefte sine barns opplevelser av vold i hjemmet for å sikre dem en trygg utvikling» fungerer dårlig som autorisasjon for argumentasjonen rundt at far har en posisjonering som er til hinder for en trygg utvikling for datteren fordi han benekter volden.

Ressurser og forutsetninger for å forstå hva et godt liv er i Norge

Premiss (implisitt): Foreldre må ha ressurser og forutsetninger for å forstå hva et godt liv er i Norge for å ha omsorgskompetanse til å sikre barnet sitt trygge oppvekstvilkår (her).

Et annet *belegg* for den overordnede *påstanden* om at far ikke har omsorgskompetanse virker å være at far «ikke har ressurser og forutsetninger til å forstå hva et godt liv innebærer i Norge». *Premisset* for denne argumentasjonen er ikke gitt eksplisitt i teksten. En forståelse eller læresetning som kan bygge bro mellom dette belegget og påstanden, og anses som premiss, kan være; «foreldre (fedre) må ha ressurser og forutsetninger for å forstå hva et godt liv er i Norge for å ha omsorgskompetanse til å sikre sine barn trygge oppvekstvilkår (her)».

Ser vi til helheten i sakkyndiges vurdering, bunner nok sannsynligvis sakkyndiges forståelse her i at far har begrenset evne til desentrering. Dersom far ikke har evnen til å sette seg inn i andre personers ståsted vil det være vanskelig for han å forstå hva et godt liv er for en jente på hans datters alder i en ukjent kultur. Det er også sannsynlig at sakkyndige mener at far bør

forstå hva et godt liv er for en jente på datterens alder i Norge for å kunne mentalisere hennes behov.

Dette taler for at evne til desentrering vil danne en felles grunn for enighet, et topos, som bidrar til å gjøre påstanden om at far ikke har ressurser og forutsetninger for å forstå hva et godt liv er i Norge overbevisende.

Det at sakkyndige ikke viser til noen ytterligere informasjon som *ryggdekning* for dette premisset, gjør imidlertid argumentasjonen mindre overbevisende. Hadde sakkyndige henvist til psykologisk/barnefaglig litteratur for å konkretisere fundamentet for premisset, og forklart hvorfor det ut fra en psykologisk forståelse er viktig at foreldre forstår hva et godt liv innebærer i Norge for å kunne yte god omsorg for sine barn her, hadde det vært lettere å si seg enig i en slik forståelse.

Argumentasjonen gir uttrykk for en noen interessante forståelser. Premisset gir inntrykk av at det finnes kun én forståelse av hva et godt liv er i Norge. Synet på hva et godt liv er vil nok variere stort mellom nordmenn. Man kan også spørre seg om ikke dette gir uttrykk for en noe ekskluderende og assimilierende holdning ovenfor på mennesker som flytter til Norge. Det vil særlig gjelde for mennesker som kommer hit som flyktninger. Det å flykte er ikke noe man gjør frivillig, og man har liten innflytelse over hvilket land man ender opp i. Det vil derfor være naturlig at man ikke har kjennskap til kulturen i det landet man kommer til. Man kan spørre seg om det å sette krav om å ha ressurser og forutsetninger for å forstå hva et godt liv er i Norge for å kunne regnes som gode nok foreldre her, ikke vil sette disse menneskene i et urimelig krysspress. Utlendingslovens regler sier at man må være forfulgt, lide stor nød og mangle ressurser og forutsetninger for å kunne få opphold i landet jf. utlendl § 28. Samtidig vektlegger sakkyndig her at man må ha spesielle ressurser og forutsetninger for å forstå hva et godt liv er i Norge for å kunne regnes som gode nok foreldre her.

Foreldreautoritet som premiss

Et annet *belegg* for sakkyndiges overordnede påstand om at far ikke har omsorgskompetanse er at; «far har ikke en foreldreautoritet som gjør at han kan beskytte jenta overfor krenkelser, trusler og vold fra andre i familien». *Premisset* som ligger til grunn for denne argumentasjonen er ikke gitt eksplisitt av sakkyndige, men en forståelse som kan bidra til å autorisere argumentasjonen er at; «foreldre bør ha foreldreautoritet til å beskytte sine barn». Sakkyndige sier ikke noe om hva hun legger i begrepet foreldreautoritet her eller hvorfor det

er viktig i omsorgsutøvelse, hun bruker ikke det som kalles *ryggdekning* i Toulmins modell (Toulmin 2003).

Ser vi til innholdet i begrepet foreldreautoritet slik jeg har redegjort for det i kapittel 4, blir det tydelig at det å ha foreldreautoritet er viktig for å kunne beskytte barnet mot skade og farer. Her er bekymringen rundt far særlig at han ikke har beskyttet jenta mot vold fra jentas mor og søsken. Dersom far hadde hatt foreldreautoritet kunne man tenkt seg at han hadde stoppet mor og søsken i å utøve vold mot jenta. Fars manglende inngripen tyder heller på at han har det som ut fra Baumrinds modell kan karakteriseres som ettergivende eller forsømmende oppdragelsesstil. Dette indikerer at foreldreautoritet vil danne en felles grunn for enighet, et *topos*, som bidrar til å gjøre sakkyndiges påstand overbevisende.

Et annet *belegg* for den overordnede påstanden om at far ikke har omsorgskompetanse som angår foreldreautoritet er at; «far fungerer ikke som et overhode i familien eller en autoritet for barna». Et implisitt *premiss* som kan gjøre dette belegget til autorisasjon for påstanden, er at; «det at en far ikke fungerer som overhode i familien eller en autoritet for barna taler for at han ikke har omsorgskompetanse».

Sakkyndige kommer heller ikke her med noen ytterligere informasjon som konkretiserer hva hun mener med autoritet, eller hvorfor det er viktig i oppdragelsen ved å bruke *ryggdekning*.

I motsetning til argumentasjonen angitt ovenfor, gir den sakkyndiges belegg her inntrykk av at sakkyndige mener far burde hatt en mer autoritær oppdragelsesstil (Baumrind 1971). At den sakkyndige etterlyser at far skal være overhode i familien gir inntrykk av at sakkyndige har en tradisjonell oppfatning om at far skal være «far i huset».

Sakkyndiges argumentasjon her gjør det uklart om hun etterlyser en myndig eller en autoritær oppdragelsesstil (Baumrind 1971). Dette stemmer dårlig overens med foreldreautoritet som premiss, og premisset bidrar da i liten grad til å autorisere argumentasjonen rundt at far ikke har omsorgskompetanse.

Foreldreautoritet som feltavhengig og kulturelt premiss

Foreldreautoritet er et psykologisk begrep (Baumrind 1971). At foreldreautoritet er viktig i god omsorgsutøvelse kan derfor forstås som et feltavhengig premiss (Toulmin 2003).

Samtidig er det en rimelig allment akseptert norm i det norske samfunnet at foreldre bør sette grenser overfor sine barn. Grensesetting er nødvendig dersom man skal beskytte barna fra fare

og sørge for at de overlever. Dette taler for at foreldreautoritet også kan forstås som et felt-uavhengig premiss (Toulmin 2003).

At foreldreautoritet fremkommer som premiss for god nok omsorg i denne rapporten kan videre tyde på at det er en sentral forståelse innenfor det psykologiske -og barnefaglige kunnskapsfeltet *i Norge i dag*. At foreldreautoritet er en god oppdragelsesstil trenger imidlertid ikke å være oppfatningen andre steder. Cecilie Jávo hevder at Baumrinds modell mangler et sosialt og kulturelt perspektiv på barneoppdragelse som også omfatter foreldrenes sosialiseringsmål og overordnede verdier (Jávo 2010, 58). Forskning har illustrert at en mer autoritær oppdragelsesstil er foretrukket i mer kollektivistiske kulturer, hvor verdier som tilpasning, gjensidig avhengighet og samarbeid vektlegges ovenfor selvhverdelse og autonomi (Rudy, Grusec og Wolfe 1999, 302). Disse verdiene er nyttige i kulturer hvor individets overlevelse i større grad er avhengig av å tilpasse seg til en gruppe for å få dekt sine behov. Også i Norge var en mer autoritær oppdragelsesstil utbredt noen generasjoner tilbake. Det å slå barn ble først forbudt i 1987 og blant min foreldregenerasjon opplevde flere å få «ris på rompa» og «smekk på fingrene». Dette taler for at foreldreautoritet må forstås som et historisk og kulturelt premiss.

I denne saken kan det også være relevant at det i mer kollektivistiske kulturer er vanlig at «storfamilien» også deltar i aktivt i oppdragelsen (Jávo 2010). Opplysningene rundt at jentas eldre søsken har utøvd vold kan være uttrykk for en mer kollektiv oppdragelse. Far har dårlig helse og jentas søsken kan kanskje ha overtatt oppgaven med å oppdra jenta.

Disse forholdene tyder på at en utredning av at oppdragelsesstiler er kulturelt avhengige kunne bidratt til å styrke sakkyndiges vurdering av far. Det er usikkert på om det ville endret på konklusjonen her, ettersom mye tyder på at jenta på ingen måte har det bra med den måten hun blir behandlet på i familien. Vold er forbudt i Norge og vi skal ikke gå vekk i fra at foreldreautoritet er en oppdragelsesstil som fører til trygge og glade barn. En utdypning av disse kulturelle aspektene ville allikevel gitt sakkyndiges konklusjon større tyngde. Man hadde da med sikkerhet visst at fars manglende foreldreautoritet ikke kun skyldtes at hans utenlandske opphav.

Foreldre bør integrere seg og lære seg norsk

Det at far «ikke støtter datteren i hennes søken etter integrering og tilpasning til det norske samfunnet» er et annet utsagn som fremstår som et *belegg* for sakkyndiges overordnede

påstand om at far ikke har omsorgskompetanse. *Premisset* som ligger til grunn for denne argumentasjonen er implisitt, og kan formuleres som en forståelse om at; «foreldre bør støtte barna sine i deres søken etter integrering for å ha omsorgskompetanse».

Sakkyndige konkretiserer ikke hvorfor dette er viktig for at far skal ha omsorgskompetanse gjennom bruk av *ryggdekning*. Ser vi denne argumentasjonen i sammenheng med resten av sakkyndiges vurdering av far, kan man tenke seg det er vektleggingen av evne til desentrering og mentalisering som ligger bak sakkyndiges vurdering også her. At far ikke støtter datteren i hennes ønske om å integrere seg, viser at han ikke evner å ta datterens perspektiv og forstå hennes behov.

Dersom det ikke er mentalisering som ligger til grunn som topos for denne argumentasjonen, men heller en mer generell samfunnsoppfatning om at mennesker bør integrere seg, er det vanskelig å se hvordan dette premisset bygger på psykologfaglig kunnskap. At sakkyndige ikke utdyper grunnlaget for premisset gjennom bruk av ytterligere belegg eller ryggdekning, svekker argumentasjonens overbevisningskraft.

Et annet *belegg* rundt dette temaet er at far «viser liten vilje til å tilegne seg kunnskap om norske tradisjoner og sørge for at familien deltar på aktiviteter som vil fremme integrering». Et implisitt *premiss* som binder dette belegget sammen med en påstand om at far ikke har omsorgskompetanse er at; «foreldre bør vise vilje til å tilegne seg kunnskap om norske tradisjoner og til å integrere seg selv og familien, for å ha omsorgskompetanse her».

Det er uklart hva som er den sakkyndiges faglige begrunnelse for denne argumentasjonen, og sakkyndige klargjør ikke dette gjennom bruk av ytterligere *belegg* eller *ryggdekninger*.

Det er liten tvil om at integrering er viktig både for trivselen for menneskene som flytter til Norge, og for Norge som samfunn. Det å integrere mennesker inn i arbeidsmarkedet er viktig for å ta vare på velferdsstaten som samfunnsmodell, og sørge for økonomisk vekst (Kristian Rose og Vilde 2016). Det kan allikevel ikke være slik at mennesker som kommer til Norge nødvendigvis må være enige i dette for å anses som gode nok foreldre her. Dersom det perspektivet foreldre må kunne «desentrere seg til» er at integrering er det beste, vil barnevernet og sakkyndiges inntreden i familier virke lite integrerende, men heller assimilerende.

At far må ha interesse av å integrere seg i det norske samfunnet for å ha omsorgskompetanse her, virker å være et premiss basert på en verdibasert oppfatning om at integrering er det

beste. Det fremstår uklart for leseren hvorfor det ut fra en psykologfaglig forståelse er nødvendig at foreldre har vilje til å integrere seg for å anses som gode nok foreldre. At sakkyndige her ikke klargjør premisset ved bruk av ryggdekning mener jeg gjør at argumentasjonen fremstår lite overbevisende.

At far; «ikke har tilegnet seg norskkunnskaper som gjør at han kan delta i samfunnet uten tolk» virker også å være et *belegg* for at far ikke har omsorgskompetanse. *Premisset* som ligger implisitt til grunn for denne argumentasjonen må være at; «foreldre som ikke tilegner seg norskkunnskaper som gjør at de kan delta i samfunnet uten tolk har ikke omsorgskompetanse».

Det vil nok være stor enighet om at det er negativt dersom foreldre ikke tilegner seg norskkunnskaper som gjør at de kan delta i samfunnet uten tolk. Dette vanskeliggjør integrering som blir ansett som et gode for samfunnet.

I hele denne argumentasjonen rundt far virker det imidlertid som om sakkyndige legger integreringspolitiske hensyn til grunn for sine vurderinger av om far har god nok omsorgskompetanse. At far lærer seg norsk er viktig for at han integrerer seg, men at det skal være et krav for at han har omsorgskompetanse er tvilsomt.

Premisset «foreldre som ikke tilegner seg norskkunnskaper som gjør at de kan delta i samfunnet uten tolk har ikke omsorgskompetanse» er derfor ikke et premiss som virker å gjøre en påstand om at far ikke har omsorgskompetanse overbevisende.

Sakkyndig praksis som et integreringsverktøy?

Sakkyndiges argumentasjon her gir inntrykk av at barnevernet og sakkyndiges inngripen i familien er et integreringsverktøy. I sin artikkel «Barnevernssamtaler som integreringsverktøy» hevder Nicole Hennem at barnevernets samtaler med barn med minoritetsbakgrunn kan anses som styringsverktøy for å integrere flyktningfamilier i Norge. Hun viser til at det ligger en integreringsagenda bak barneverntjenestens samtaler med barn og foreldre. Disse samtalene kan forstås som makt-teknologier som har som mål å sosialisere foreldre med en annen etnisk bakgrunn enn norsk inn i det norske samfunn. Hennem skriver; «Samtalene handler om å få foreldrene til å innrømme inadekvat oppdragelsesmåte og til å forstå saksbehandlerens måte å tolke barns adferd på slik at foreldrene endrer seg i retning av norsk foreldreskap» (Hennem 2011, 139-162).

På samme måte gir sakkyndiges vurderinger her uttrykk for at far må vise aktiv vilje til å integrere seg i Norge, dersom han skal regnes som en god nok omsorgsperson her. Til tross for at integrering er viktig for menneskers trivsel og samfunnet, er det imidlertid ikke direkte relatert til å være gode foreldre. Man kan helt fint være skeptisk til å integrere seg i norsk kultur og fortsatt ha god omsorgskompetanse her.

Det virker slik som et underliggende premiss for sakkyndiges argumentasjon her er at «foreldre bør integrere seg i Norge for å ha omsorgskompetanse her». Dette premisset mener jeg i liten grad bidrar til å gjøre en så alvorlig påstand som at far ikke har omsorgskompetanse overbevisende.

Mors omsorgskompetanse

En analyse av den sakkyndiges vurdering av mor gjør det tydelig at det er mange likheter i sakkyndiges syn på mor og fars omsorgskompetanse. For å gjøre denne analysen litt mer lettfattelig og kortfattet vil jeg gjøre analysen av mor «i lys av» analysen av far, og vise til drøftelser av far omsorgskompetanse der argumentasjonen likner.

Utviklingsstøttende omsorg som premiss

Sakkyndiges overordnede påstand og konklusjon når det gjelder mors omsorgskompetanse, er at «Mor vurderes ikke til å ha omsorgskompetanse alene eller sammen med far for å sikre jenta trygge oppvekstvilkår».

Som hovedbelegg for at mor ikke har omsorgskompetanse viser sakkyndige til at mor «ikke er i stand til å sørge for en utviklingsstøttende omsorgssituasjon i hjemmet for datteren på kort eller lang sikt». Det som fremstår som implisitt *premiss* her er en forståelse om at; «for å ha omsorgskompetanse må foreldre sørge for en utviklingsfremmende omsorgssituasjon for sine barn».

Sakkyndige benytter ikke noen *ryggdekning* for å utdype hva hun legger i begrepet «utviklingsstøttende omsorgssituasjon». Til tross for at dette begrepet er noe selvforklarende, er det uklart for lesere uten psykologisk fagkunnskap, inkludert dommerne i domstolene, hva betydningsinnholdet er.

En undersøkelse av psykologifaglig litteratur gjør det tydelig at utviklingsstøttende omsorg er et bredt begrep som rommer komponenter som; mentaliseringsevne, sensitivitet,

respondering, regulering, emosjonell involvering, fysisk interaksjon/berøring og gjensidighet (Kvillo 2010, 59).

For å kunne vurdere i hvilken grad dette premisset bidrar til å gjøre påstanden om at mor ikke har omsorgskompetanse overbevisende, trenger vi å se til sakkyndiges belegg for at mor ikke er i stand til å sørge for en utviklingsstøttende omsorgssituasjon for datteren.

Veiledning er ikke mulig

På samme måte som i vurderingen av far, fremstår sakkyndiges utsagn om at; «det ikke anses som at det er grunnlag for veiledning eller mulig å oppnå endringer i disse holdningene» som *belegg* for at mor ikke kan etablere en utviklingsstøttende omsorgssituasjon for datteren.

«Disse holdningene» tolker jeg ut fra sammenhengen i argumentasjonen med å vise til «holdninger rundt vold og konflikt i hjemmet».

Det implisitte *premisset* som ligger til grunn for denne argumentasjonen blir det samme som hos far; «at veiledning eller endring ikke er vurderes som mulig, taler for at foreldre ikke har omsorgskompetanse».

Denne forståelsen reflekterer en logikk som fremkommer av barnevernloven § 4-12, annet ledd. Det taler for at dette premisset vil bidra til å autorisere argumentasjonen rundt at mor ikke kan sørge for en utviklingsstøttende omsorg overbevisende.

Benektelse av vold og konflikt i hjemmet

At veiledning av mor ikke er mulig kan også forstås som en ny påstand. Denne *belegger* sakkyndige med at; «mor benekter vold og konflikt i hjemmet». *Premisset* som kan sies å ligge til grunn for denne argumentasjonen er at; «det er ikke grunnlag for veiledning eller mulig å oppnå endringer i foreldres holdninger til vold og konflikt i saker hvor foreldre benekter vold eller konflikt i hjemmet».

Dette premisset er omtrent identisk med det som fremkommer i vurderingen av far, og jeg viser til denne analysen for en nærmere redegjørelse av hva psykologisk teori sier om benektelse av vold. For å vurdere om dette premisset bidrar til å gjøre påstandene om at mor ikke har omsorgskompetanse overbevisende, vil man måtte vurdere voldens karakter. I tillegg viser teori at det er viktig å forsøke «å jobbe forbi» benektelsen, og ikke ta den for bokstavelig i starten (van der Weele, Ansar og Castro 2011).

Heller ikke i vurderingen av mor redegjør den sakkyndige for dette premisset ved bruk av *ryggdekninger*. Hun sier ikke noe om hvorfor benektelse av vold tyder på omsorgssvikt, eller gjør en faglig vurdering av hvilken type vold som er utøvd i denne saken.

Også i vurderingen av mor kommer sakkyndige med en *styrkemarkør* som omtrent er identisk med den som fremlegges i vurderingen av far. Sakkyndige skriver at; «uavhengig av om det (benektelsen av vold) skyldes kulturforskjeller, mors fungeringsnivå eller hennes ønske om å fremstå vellykket utad er hun (mor) ikke i stand til å sørge for en utviklingsstøttende omsorgssituasjon i hjemmet for datteren på kort eller lang sikt». Dette utsagnet kan forstås som en erklæring av at sakkyndige står inne for denne argumentasjonen til tross for disse motargumentene.

På samme måte som ved vurderingen av far, mener jeg denne styrkemarkøren ikke bidrar til å styrke argumentasjonen, men heller viser til interessante forhold som sakkyndige burde utredet nærmere. Det virker ikke overbevisende på meg å fastslå at kulturforskjeller eller et ønske om å fremstå som vellykket utad ikke er viktig, når man ikke sier noe mer konkret om *hvorfor* det ikke er viktig. Dette gjelder spesielt når det i faglitteraturen vektlegges at kulturforskjeller kan være avgjørende i en vurdering av om benektelse av vold taler for at foreldrene ikke har omsorgskompetanse (van der Weele, Ansar og Castro 2011).

Disse forholdene gjør at benektelse av vold som belegg og premiss fremstår som en svak autorisasjon for sakkyndiges påstand om at mor ikke evner å sørge for en utviklingsstøttende omsorgssituasjon for datteren.

Beskyttelse mot vold

Et annet *belegg* som fremkommer som støtte for påstanden om at mor ikke kan sørge for en utviklingsstøttende omsorgssituasjon for datteren er at; «Mor har ikke hindret at datterens søsken har utøvd vold, trusler og makt overfor jenta, ei heller støttet jenta i slike situasjoner». Det implisitte *premisset* vil her være det samme som fremkommer i argumentasjonen rundt far; «foreldre som ikke hindrer sine barn fra å utøve vold, trusler og makt ovenfor hverandre og som ikke støtter barnet sitt i slike situasjoner har ikke omsorgskompetanse».

Her er det tydelig ut fra det som fremkommer som informasjon, at dersom dette er sant, har ikke mor beskyttet jenta.

Premisset må derfor kunne sies å autorisere påstanden om at mor ikke kan sørge for en utviklingsstøttende omsorgssituasjon for datteren.

Mentaliseringsevne som topos

At «mor har vansker for å ta XX (datterens) perspektiv og begrenset evne til å sette datterens behov foran sine egne» fremkommer også som belegg for sakkyndiges overordnede påstand om at mor ikke har omsorgskompetanse. Det implisitte *premisset* virker her å være at; «foreldre som har vansker for å ta sine barns perspektiv og sette barnas behov foran sine egne har ikke omsorgskompetanse».

Det å ta sine barns perspektiv og sette deres behov foran sine egne sikter til evnen til å mentalisere (Fonagy og Bateman 2012). Her gjør sakkyndige det motsatte av hos far, hun bruker innholdet i begrepet mentalisering, det vil si at hun definerer begrepet, men hun konkretiserer ikke at det er mentalisering hun snakker om. At sakkyndige benytter innholdet i begrepet gjør det imidlertid enklere for en person uten psykologiutdannelse å forstå hva sakkyndige vurderer her. Dette kan bidra til å gjøre argumentasjonen mer overbevisende.

Her vet vi ikke hva som er de mer konkrete beleggene for sakkyndiges påstand om at mor ikke har mentaliseringsevne. Vi kan derfor si at isolert sett fremstår premisset om at «foreldre som har vansker for å ta sine barns perspektiv og sette barnas behov foran sine egne har ikke omsorgskompetanse» som et premiss som bidrar til å gjøre denne argumentasjonen rundt at mor ikke har mentaliseringsevne overbevisende.

Foreldreautoritet som premiss

Et annet utsagn som fremkommer som et *belegg* for at mor ikke har omsorgskompetanse er at; «Mor har sannsynligvis brukt fysisk makt for å utøve sin foreldreautoritet og få utløp for sin egen frustrasjon». *Premisset* som ligger implisitt her blir da at «foreldre som utøver fysisk makt for å utøve sin foreldreautoritet og få utløp for egen frustrasjon har ikke omsorgskompetanse».

Sakkyndige redegjør ikke for hva hun legger i begrepet foreldreautoritet, hun benytter derfor ingen *ryggdekning*.

At sakkyndige her vektlegger at mor «sannsynligvis» har brukt fysisk makt kan forstås som en *styrkemarkør*. Sakkyndige kan ikke vite med sikkerhet om mor har utøvd fysisk makt, men

dette er noe hun antar. Styrkemarkøren illustrerer at sakkyndige har innsikt i sin rolle, noe som øker hennes troverdighet. Denne bidrar derfor til å gjøre argumentasjonen mer overbevisende.

Det er her interessant at sakkyndige skriver at mor sannsynligvis har brukt fysisk makt for å utøve sin foreldreautoritet. Hvis vi ser hen til Baumrinds inndeling i oppdragelsesstiler slik jeg redegjorde for dem i kapittel 4, vil ikke det å utøve makt inngå som en del av foreldreautoritet eller en myndig oppdragelsesstil, men vil heller regnes som en del av en autoritær oppdragelsesstil (Baumrind 1971).

Det kan derfor virke som om sakkyndiges argumentasjon her bygger på en annen eller manglende forståelse av foreldreautoritet som begrep. Premisset fremstår som motsigende. Dersom mor har foreldreautoritet ville hun ikke slått, og det vil ha talt for at hun *har* omsorgskompetanse. Dette svekker argumentasjonens overbevisningskraft.

Et annet *belegg* for at mor ikke har omsorgskompetanse er at hun ikke hindrer datterens søsken i å utøve vold, trusler og makt ovenfor henne og ikke støtter datteren i slike situasjoner. Et implisitt *premiss* som kan ligge til grunn for denne argumentasjonen er at; «foreldre som ikke hindrer søsken fra å utøve vold, trusler og makt ovenfor hverandre eller ikke støtter barnet sitt i slike situasjoner har ikke omsorgskompetanse».

I motsetning til argumentasjonen ovenfor vil foreldreautoritet fungere godt som premiss her. Foreldreautoritet viser som nevnt til en balanse mellom å vise varme og å utøve kontroll i oppdragelsen (Baumrind 1971). Det å kunne sette grenser ovenfor sine barn slik at de ikke skader hverandre må kunne sies å være en sentral del av det å ha foreldreautoritet.

Foreldreautoritet er i forbindelse med denne argumentasjonen derfor et premiss som bidrar til å autorisere vurderingen av at mor ikke har omsorgskompetanse fordi hun ikke har hindret datterens søsken i å utøve vold mot datteren.

Begrensede kognitive forutsetninger

Sakkyndige skriver videre om mors omsorgskompetanse at «hun selv har begrensede kognitive forutsetninger for og minimal tilgang på informasjon om norske kulturkrav som forventes av en jente på datterens alder». Dette fremstår som et *belegg* for at mor ikke har omsorgskompetanse. Det implisitte *premisset* som fremkommer i denne argumentasjonen vil være at «foreldre som har begrensede kognitive forutsetninger til å tilegne seg informasjon

om norske kulturkrav som forventes av en jente på datterens alder har ikke omsorgskompetanse».

Argumentasjonen inneholder en implisitt *påstand* om at mor har kognitive utfordringer. Det fremkommer ikke av rapportens utredningsdel at sakkyndige har utført noen psykologisk testing av mor som kan støtte opp under en slik konklusjon. Mor er analfabet, men dette betyr ikke at hun har utfordringer kognitivt. Sakkyndiges påstand fremstår derfor som ubegrunnet.

Sakkyndige benytter heller ikke noen ytterligere belegg til å underbygge denne påstanden eller *ryggdekning* til å konkretisere hvorfor det å ha informasjon om hvilke norske kulturkrav som settes til en jente på datterens alder er grunnleggende for å ha omsorgskompetanse.

Her ligner argumentasjonen på den som ble fremsatt i vurderingen av at far hadde manglende forutsetninger for å forstå hva et godt liv er i Norge. Det kan virke som det ligger en integreringsagenda til grunn for denne argumentasjonen. Mor må vite hva det er å være norsk og integrere seg dersom hun skal regnes som en god nok forelder her.

Premisset om at; «foreldre som har begrensede kognitive forutsetninger til å tilegne seg informasjon om norske kulturkrav som forventes av en jente på datterens alder har ikke omsorgskompetanse» kan derfor ikke sies å autorisere argumentasjonen rundt at mor ikke har omsorgskompetanse.

Hovedpremisser og topoi

Næranalysen av denne ene rapporten illustrerer at det er visse forståelser rundt omsorg og omsorgsutøvelse som fremkommer som premisser i sakkyndiges argumentasjon. Jeg vil nå forsøke å vise hvordan noen av disse premissene også kommer til uttrykk i andre rapporter.

Nummereringen på rapportene viser tilbake til nummereringen under avsnittet «Nasjonalt opphav som kontekst» i kapittel 4 hvor jeg redegjør for rapportenes bakgrunn.

Benektelse av vold som premiss for begrenset omsorgskompetanse

Sakkyndigrapport 2.

Sakkyndige sin overordnede *påstand* når det gjelder fars omsorgskompetanse er i denne rapporten at far «ikke kan gi barnet forsvarlig omsorg». Sakkyndige *belegger* denne påstanden blant annet med at «far benekter vold og ser ikke noe hjelpebehov hva gjelder

omsorgsutøvelse». Et implisitt *premiss* her kan være at; «det at foreldre benekter vold og ikke ser noe hjelpebehov hva gjelder omsorgsutøvelse taler for at de ikke kan gi sine barn forsvarlig omsorg».

Sakkyndige kommer ikke med en *ryggdekning* som konkretiserer hvorfor benektelse av vold tyder på mangelfull omsorgskompetanse. Under overskriften «vurdering av eventuell voldsutøvelse» skriver imidlertid sakkyndige at «psykologisk forskning er meget klar på at vold er potensielt svært skadelig for barns utvikling. Som det står i NOU 2012: 5: «Dette påvirker normalutviklingen og fører til uforutsigbare konsekvenser både umiddelbart og senskader». Dette kan forstås som en *ryggdekning* som sier noe mer om hvorfor vold er skadelig og alvorlig. Ryggdekningen vil derfor indirekte også illustrere hvorfor det er alvorlig at foreldre benekter vold. Den sier allikevel ikke noe om det er noe med selve benektelsen av vold som tyder på mangelfull omsorgskompetanse. Ryggdekningen kan slik sies å bidra til å gjøre argumentasjonen mer overbevisende, men den konkretiserer ikke selve fundamentet for premisset.

For å vurdere nærmere om dette premisset bidrar til å gjøre påstanden om at far ikke kan gi gutten forsvarlig omsorg mer overbevisende, vil jeg se nærmere på hva sakkyndige legger frem som *belegg* for påstanden om at far benekter vold.

Implisitt premiss; «far benekter vold fordi sakkyndige finner det sannsynlig at far har utøvd vold»

Som *belegg* for en slik påstand viser sakkyndige for eksempel til at «Jeg ser ingen grunn til å mistro gutten og brorens beskrivelser av vold», «[...] vi (her) må tro på det barnet og bror sier i politiavhør (om at far og hans ektefelle har utøvd vold mot dem)», at «Barnet har gjentatt påstandene i en rekke sammenhenger; til fosterforeldrene, på skolen og til undertegnede». Disse utsagnene fremstår alle som *belegg* for at vold har forekommet. For å underbygge sin påstand om at far benekter vold viser sakkyndige dermed til forhold som tyder på at vold har forekommet. Premisset blir her at «far benekter vold fordi sakkyndige finner det sannsynlig at far har utøvd vold»

Implisitt premiss; «det at barn forteller om vold taler for at foreldrene har utøvd vold»

Ut fra dette kan man si at påstanden om at «far benekter vold» inneholder en implisitt *påstand* om at «far har utøvd vold». Sakkyndige mener at far benekter vold fordi han ikke innrømmer

volden sakkyndig mener det er sannsynlig at har forekommet. Det som er belegg for at far har utøvd vold er at gutten og broren forteller om vold. Et implisitt *premiss* som kan sies å ligge til grunn for beleggene angitt ovenfor og denne påstanden blir da at; «det at barn forteller om vold taler for at foreldrene har utøvd vold». Det fremkommer ikke noen *ryggdekning* i argumentasjonen som utdyper grunnlaget for dette premisset. En slik ryggdekning kunne her vært en henvisning til teori som sier noe om hvordan man skal forholde seg til barns fortellinger om vold.

Det følger av barnekonvensjonens artikkel 12 og 13 at barn har rett til å bli hørt og til å ytre seg. Det vektlegges i artikkel 12 at dette særlig gjelder «i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet». Det at man skal høre på barns fortellinger om vold og ta disse alvorlig, må i tillegg forstås som en helt grunnleggende norm i barnevernsarbeid. Barnevernet eksisterer nettopp for å beskytte barn mot omsorgssvikt fra sine foreldre, og for å kunne gjøre dette, må barnevernsarbeidere lytte til barna.

At barnet og hans bror her har fortalt om at far har utøvd vold, må derfor tillegges stor tyngde som belegg. Man må allikevel tenke seg at sakkyndige må vurdere innholdet i gutten og brorens fortellinger om vold nærmere og bedømme forhold som taler for og mot at disse fortellingene er sannferdige. Oppsummert kan man allikevel si at premisset; «at barn forteller om vold taler for at foreldrene har utøvd vold» bidrar derfor til å gjøre sakkyndiges argumentasjon rundt at far har utøvd vold mer overbevisende her. Det er imidlertid ikke et premiss som gjør en påstand om at «det er bevisgjort at far har utøvd vold mot gutten» overbevisende. Guttenes fortellinger om vold må ses i sammenheng med resten av det som fremkommer i saken.

Implisitt premiss; «barns reaksjoner i møte med forelderen, for eksempel at barnet fremstår som engstelig og usikker, kan tyde på at foreldrene utøver vold»

Andre *belegg* sakkyndige legger frem som underbygger påstanden om at det er sannsynlig at far har utøvd vold er at «guttens reaksjoner i møte med far tyder på at han har vært utsatt for uheldige og antagelig traumatiserende opplevelser: gutten fremstår som engstelig og usikker». Det implisitte *premisset* vil her bli; «barns reaksjoner i møte med forelderen, for eksempel at barnet fremstår som engstelig og usikker, kan tyde på at foreldrene utøver vold». Denne argumentasjonen viser til forhold ved saken som sakkyndige har kompetanse til å vurdere på

bakgrunn av sin utdanning. I motsetning til utsagn om at «vi må tro på gutten» viser belegget i denne argumentasjonen til konkrete observasjoner fra sakkyndiges side rundt barnets atferd. Premisset er uttrykk for en psykologfaglig vurdering. Dette gjør at premisset her virker som autorisasjon for argumentasjonen, det bidrar til å gjøre påstanden om at far har utøvd vold mer overbevisende.

Eksplisitt premiss; «det kan ikke være tvil om at kulturelt forankrete oppdragsstrategier som man selv har vært utsatt for, kan være vanskelig å fravike»

At «far forteller at han kommer fra en kultur der det er helt vanlig at man slår barn i oppdragsessammenheng» virker å være et ytterligere *belegg* sakkyndige legger frem for å underbygge påstanden om at; «far har utøvd vold». *Premisset* for denne argumentasjonen er gitt eksplisitt ved at sakkyndige skriver at; «det kan ikke være tvil om at kulturelt forankrete oppdragsstrategier som man selv har vært utsatt for, kan være vanskelig å fravike».

At sakkyndige her skriver «det kan ikke være tvil om» forstår jeg her som en *styrkemarkør*. Med dette uttrykker sakkyndige at hun er svært sikker i sin oppfatning av at det er vanskelig å fravike oppdragsstrategier man selv har vært utsatt for. I så henseende er det interessant at sakkyndige ikke kommer med noen form for utdypning av dette premisset ved bruk av *ryggdekninger*. Alvorligheten av denne påstanden krever at sakkyndige utdyper grunnlaget for dette premisset ved bruk av faglitteratur.

Her må det sies å være positivt at sakkyndige forsøker å ta høyde for fars kulturelle bakgrunn. Ser vi til psykologisk teori, er heller ikke sakkyndiges oppfatning om at mennesker blir sterkt formet av egen oppdragelse og kultur ubegrunnet (Hundeide 2003, 13). Dette er interessant informasjon som sier noe om *hvorfor* far eventuelt har utøvd vold. Det er imidlertid et lite egnet bevisgrunnlag for *at* far har utøvd vold. Denne argumentasjonen viser ikke til konkrete omstendigheter i denne saken som tyder på voldsutøvelse, men virker heller å være en spekulering ut fra fars kulturelle bakgrunn. I stedet for å tale for at far har utøvd vold slik at han bør fratras omsorgen for sønnen, mener jeg denne opplysningen burde talt for at man i større grad burde iverksette hjelpetiltak ovenfor far. Det å gi minoritetsforeldre som utøver oppdragervold veiledning og alternative oppdragsstrategier står sentralt i flere hjelpetiltak i barnevernet, for eksempel i familieråd og i ICDP (International Child Development Program).

Istedenfor å ha hjemmel i psykologfaglig og barnefaglig kunnskap virker derfor argumentasjonen heller å bygge på mer subjektive vurderinger av muligheten for å endre sin oppdragsstil. Man kan spørre seg om ikke sakkyndiges vektlegging av at far ikke kan endre seg, ikke gir uttrykk for et noe (kultur)deterministisk menneskesyn. Vi blir påvirket av oppdragelsen vi får og den kulturen vi vokser opp i, men dette betyr ikke at vi ikke har evnen til å tilegne oss ny kunnskap og endre handlingsmønstre. Det å legge til grunn at far vil fortsette å bruke vold fordi han selv har opplevd vold som en del av oppdragelsen, tenker jeg er å fradømme far muligheten for endring på bakgrunn av hans oppvekst og kulturelle bakgrunn.

For meg fremstår derfor premisset «kulturelt forankrete oppdragsstrategier man selv har vært utsatt for er vanskelig å fravike» ikke som et premiss som bidrar til å autorisere argumentasjonen rundt at far har utøvd vold.

Totalt sett er det ut fra sakkyndiges vurdering her vanskelig å avgjøre i hvilken grad volden fremstår som sannsynliggjort. Måten sakkyndige drøfter fars kulturelle bakgrunn på gjør at argumentasjonen fremstår lite overbevisende på meg.

At sakkyndiges argumentasjon rundt at far har utøvd vold fremstår som lite overbevisende gjør at også premisset; «far benekter vold fordi sakkyndige finner det sannsynlig at far har utøvd vold» virker som svak støtte for en påstand om at far benekter vold.

Hjelpetiltak ikke hensiktsmessig

At far benekter vold er også hovedbegrunnelsen for at sakkyndige mener at familien ikke kan hjelpes ved hjelpetiltak. Sakkyndige skriver at; «Hjelpetiltak krever dog samarbeid og motivasjon ut fra et forbedringspotensiale som forelderen selv kan peke på. Far benekter imidlertid vold og det sønnen forteller om sine opplevelser med familien». Hun konkluderer derfor med at «Konklusjonen i herværende sak blir dessverre at det ikke er grunnlag for hjelpetiltak som kunne bedre guttens omsorgssituasjon i betydelig grad».

Dette må kunne sies å være en interessant vurdering sett i lys av at en rekke hjelpetiltak fokuserer på å lære foreldre alternative oppdragsstrategier til vold.

Drøftelse av benektelse av vold som premiss

Både i denne rapporten og sakkyndigrapport 1 er det at foreldrene benekter vold et belegg for sakkyndiges konklusjon om at de ikke har omsorgskompetanse. Dette setter foreldrene i et dilemma. Enten må de erkjenne en voldsutøvelse som enda ikke er bevisgjort av retten, eller så ender de opp med å bli vurdert til ikke å ha omsorgskompetanse. Erkjenner de volden, tar man dette til inntekt for at de er skyldige i voldsutøvelse og mest sannsynlig derfor ikke har omsorgskompetanse. Benekter de volden, vurderes de til ikke å ha mentaliseringsevne og omsorgskompetanse. Benektelse er heller ikke noe tungt bevis for at vold ikke har forekommet. Dermed blir både en erkjennelse og en benektelse av volden tatt til inntekt for at foreldrene ikke har omsorgskompetanse. Dette fanger foreldrene i en paradoksal situasjon som gjør de til uegnede omsorgsgivere uansett hva de sier.

Dette kan ses som problematisk når det gjelder foreldrenes rettsikkerhet. Til tross for at retten gjør en selvstendig vurdering av rapportens kvalitet og hvilken vekt de vil tillegge den, viser som nevnt forskning og praksis at rapportene ofte er førende for rettens bevisvurdering (Rt.2003 s. 425) (Sandberg 2003, 389). Dersom det uttrykkes i sakkyndigrapporten at foreldrene ikke har omsorgskompetanse fordi de benekter eller erkjenner volden vil dette mest sannsynlig tillegges vekt i retten. Man kan spørre seg om det derfor ikke ville vært mer rettferdig at en vurdering av hvor alvorlig det er at foreldrenes benekter volden, først gjøres etter retten har funnet volden rettslig bevisgjort. Dette vil forhindre at foreldre blir «dømt» for manglende mentaliseringsevne og omsorgskompetanse fordi de benekter en voldsutøvelse som ikke har funnet sted.

Mentaliseringsevne som topos

Sakkyndigrapport 3.

I denne rapporten skriver sakkyndige under overskriften «foreldrenes omsorgskompetanse i forhold til disse barna», at; «den sakkyndige er usikker på om foreldrene har tilstrekkelig mentaliseringsevne til å gi barna slik (traumebevisst) omsorg». Dette utsagnet er et *belegg* for sakkyndiges overordnede *påstand* og konklusjon om at foreldrene ikke har omsorgskompetanse. Det implisitte *premisset* som ligger til grunn for denne argumentasjonen blir da at; «foreldre må ha tilstrekkelig mentaliseringsevne til å gi sine barn traumebevisst omsorg for å ha omsorgskompetanse ovenfor dem».

Sakkyndige benytter her ikke noen *ryggdekning* som sier noe om hva traumebevisst omsorg er, og hvorfor det er viktig å ha mentaliseringsevne for å kunne gi sine barn slik omsorg.

At sakkyndige her skriver at hun «er usikker på om» foreldrene har tilstrekkelig mentaliseringsevne til å gi barna slik omsorg, kan forstås som en *styrkemarkør*. Dette viser en tilbakeholdenhet fra sakkyndiges side, hun er ikke hundre prosent sikker i sin sak. Dette kan bidra til at sakkyndige fremstår som mer nyansert og troverdig.

I dette premisset ligger det både en forståelse om at foreldre må kunne gi sine barn traumebevisst omsorg og at mentaliseringsevne kreves for å gjøre dette. En undersøkelse av psykologisk teori viser at traumebevisst omsorg er en teoriramme og metode utviklet av Howard Bath (Bath 2008). Teorien bygger på tre grunnpilarer; trygghet, relasjon og følelsesregulering (affektregulering). I motsetning til det begrepet gir inntrykk av, var et poeng for Bath at traumebevisst omsorg bør utøves i situasjoner som ikke direkte er kliniske, det vil si av foreldre, helsesøstre, lærere osv. som kan komme i posisjon til å hjelpe barnet (Bath 2008). Dette tyder på at man ikke trenger en særskilt kompetanse for å utøve slik omsorg.

Sakkyndige mener imidlertid at mentalisering er en forutsetning for å utøve traumebevisst omsorg. Skårderud og Sommerfeldt skriver i sin bok «Miljøterapi: mentalisering som holdning og handling» at; «mentalisering er den viktigste faktoren som beskytter oss som mennesker mot traumer, og som gjør oss mer robuste mot psykiske påkjenninger generelt» (Skårderud og Sommerfeldt 2013, 243). Dette illustrerer mentaliseringsevne er viktig motstandskraft mot traumer, men det sier ikke noe om hvorfor «hjelperen», her foreldrene, trenger mentaliseringsevne. Ser vi til teorien rundt mentalisering som jeg har redegjort for i kapittel 4, blir dette mer forståelig. Foreldres evne til mentalisering vektlegges nettopp så tungt fordi det er viktig for at barnet selv skal utvikle en slik evne. Dersom foreldrene ikke har mentaliseringsevne er det derfor naturlig at de ikke vil kunne bidra til å utvikle barnets mentaliseringsevne som motstandskraft mot traumer.

Dette taler for at premisset om at «foreldre må ha tilstrekkelig mentaliseringsevne til å gi sine barn traumebevisst omsorg for å ha omsorgskompetanse ovenfor dem» her kan bidra til å autorisere påstanden om at foreldrene ikke har omsorgskompetanse. Først må vi imidlertid

vurdere om påstanden om at foreldrene i denne saken ikke har mentaliseringsevne fremstår overbevisende.

Foreldrene har ikke mentaliseringsevne

Sakkyndige fremlegger flere *belegg* for påstanden om at foreldrene ikke har mentaliseringsevne. For eksempel skriver sakkyndige at «Foreldrenes forklaring på hvorfor barna forteller om vold antyder at det er vanskelig for dem å ta barnas perspektiv». Videre at; «de har kommet med uttalelser som tyder på at de ikke ser klart at barna opplever det som smertefullt og nedverdiggende å bli utsatt for fysiske straffemetoder, eller at slag og spark under hardhendt lek kan gjøre vondt». Sakkyndige skriver også at «de mener barna lyver for å hevne seg på foreldrene fordi de ikke får leke med iPad eller være sent oppe».

Her virker *premisset* for denne argumentasjonen å være gitt eksplisitt. Sakkyndige skriver at; «det kan derfor se ut for at det er vanskelig for foreldrene å se barna innenfra (barnas tanker, følelser og intensjoner, ønsker å behov) og se seg selv utenfra (den voksnes tanker, følelser og atferd og hvordan dette virker inn på barna)».

Her benytter sakkyndige også en *ryggdekning* når hun videre skriver at «Godt foreldreskap forutsetter at foreldrene evner å ta barnas perspektiv og handle ut fra det. Dette kalles for evne til mentalisering på fagspråket og regnes som grunnlaget for sensitivt samspill og helsefremmende tilknytning».

Her konkretiserer sakkyndige hva hun legger i begrepet mentalisering og hvorfor det anses som viktig i omsorgsutøvelse og oppdragelse. *Ryggdekningen* reflekterer sakkyndiges psykologiske og barnefaglige kunnskap og kompetanse. Den gir et inntrykk av at sakkyndige vurderer ut fra et faglig grunnlag som hun har kompetanse til å vurdere på bakgrunn av. Forholdene ved foreldrenes omsorgsutøvelse som sakkyndige her viser til virker også å falle direkte under det man anser som manglende mentaliseringsevne. Sammenliknet med sakkyndiges vurdering i sakkyndigrapport 1, fremstår sakkyndiges vurderinger her derfor som mer troverdig og overbevisende.

Premisset om at; «det er vanskelig for foreldrene å se barna innenfra og se seg selv utenfra» bidrar derfor til å autorisere argumentasjonen rundt at foreldrene ikke har mentaliseringsevne her. Dette gjør igjen at argumentasjonen rundt at foreldrene ikke har tilstrekkelig mentaliseringsevne til å gi barna traumebevisst omsorg fremstår som overbevisende.

Sakkyndigrapport 4.

I sakkyndigrapport 4 inngår det å utrede «foreldrenes evne til mentalisering» som en del av sakkyndigrapportens mandat. Sakkyndiges konklusjon rundt dette er at «Jeg anser foreldrenes evne til mentalisering som adekvat jf. drøftingen av sosial/relasjonell, kognitiv og emosjonell omsorgsevne/kompetanse ovenfor». Dette utsagnet inneholder både en *påstand* og et *belegg*. Setningen «jeg anser foreldrenes evne til mentalisering som adekvat» kan forstås som *påstanden*, og «jf. drøftingen av sosial/relasjonell, kognitiv og emosjonell omsorgskompetanse» kan forstås som *belegget*. Det implisitte *premisset* blir her at; «foreldre som har sosial/relasjonell, materiell, kognitiv og emosjonell omsorgskompetanse har mentaliseringsevne».

Innledningsvis i vurderingsdelen av denne rapporten skriver sakkyndige at; «Begrepet omsorgskompetanse (omsorgsevne) er ikke klart definert i faglitteraturen eller i lovverket. Jeg har valgt å operasjonalisere begrepet ved å dele det i fire ledd (omsorgsområder); materiell omsorg, sosial/relasjonell omsorg, kognitiv omsorg og emosjonell omsorg». Dette utsagnet kan forstås som en innledende *ryggdekning* som konkretiserer fundamentet for sakkyndiges videre argumentasjon. Sakkyndige konkretiserer her hva hun legger i begrepet omsorgskompetanse, noe som gjør det lettere å følge sakkyndiges videre resonnementer.

Under hver vurderingsdel redegjør sakkyndige videre for begrepene sosial/relasjonell, materiell, kognitiv og emosjonell omsorgskompetanse. Hun redegjør slik for det faglige vurderingsgrunnlag hun benytter. Dette fungerer som underordnede *ryggdekninger*, som støtter opp om den argumentasjonen som kommer. Det blir da tydelig hvorfor forholdene i den konkrete saken oppfyller faglige kriterier for god omsorg.

I vurderingen viser sakkyndige til flere forhold ved foreldrenes sosiale/relasjonelle, materielle, kognitive og emosjonelle omsorgskompetanse som illustrerer at hun mener foreldrene har mentaliseringsevne.

Under vurderingspunktet «materiell omsorgskompetanse» er sakkyndiges overordnede påstand at; «sakkyndige har ingen observasjoner som tyder på at jenta ikke følges adekvat opp med omsyn på hygiene og påkledning». Sakkyndige belegger dette med at; «Ingen vond lukt eller lignende observeres. Det var ikke toalett-papir på WC, men far forteller at slik de er vant til det fra xxx (hjemlandet) så bruker de vann for å rengjøre ved toalettbesøk». Premisset her

vil bli at; «god lukt og rengjøring ved toalett besøk med vann taler for at barn følges adekvat opp med omsyn på hygiene og påkledning».

I denne rapporten er det interessant at det fremkom av barnevernets bekymringsmelding at det var «dårlig inneklime, sterk lukt med heldekkende tekstil teppe» og at «det var ikke håndsåpe og toalettpapir på WC. Begge de to mindreårige barna luktet urent og urin fra bleien».

I sin argumentasjon adresserer sakkyndige disse mistankene fra barnevernet, og tilbakeviser disse bekymringene ved å vise til kulturell kunnskap om familiens kultur. Dette er et godt eksempel på hvor lite som skal til både for at foreldre blir urettmessig dømt for sin kulturelle bakgrunn og hvor lite som skal til for å forhindre dette. Bare ved at sakkyndige kommuniserte med far rundt dette fikk man klart opp i misforståelser.

Jeg vil ikke gå nærmere inn i sakkyndiges argumentasjon i denne rapporten. Hun viser til flere forhold ved foreldrenes atferd som illustrerer at de har sosial/relasjonell, materiell, emosjonell og kognitiv omsorgskompetanse og derfor også mentaliseringsevne.

De innledende ryggdekningene hvor den sakkyndige redegjør for hva hun legger i begrepene hun bruker, gjør at det er lett å følge hennes argumentasjon i denne rapporten. Dette klargjør premisene som ligger til grunn for argumentasjonen slik at det blir tydelig at premisene autoriserer argumentasjonen. Sakkyndiges argumentasjon rundt at foreldrene har mentaliseringsevne fremstår i rapporten som troverdig og overbevisende.

6. Avsluttende drøftelse

Hovedfokuset i oppgaven er å vise hvordan sakkyndige i barnevernssaker underbygger sine vurderinger og forsøker å gjøre dem overbevisende. I analysen studerer jeg hva som danner premisser i sakkyndiges vurderinger. Jeg illustrerer retoriske poeng ved hvordan sakkyndiges bruk av det som i Toulmins argumentasjonsmodell kalles ryggdekning, styrkemarkør og gjendrivelse påvirker vurderingenes overbevisningskraft. Ved å studere sakkyndigrapporter fra barnevernssaker hvor familiene har minoritetsbakgrunn, belyser oppgaven hvordan vurderingenes overbevisningskraft henger sammen med måten den sakkyndige drøfter de særegne aspektene som gjør seg gjeldende i saken. Dette er for eksempel forhold som ulike kulturelle oppfatninger av omsorgsutøvelse og flyktningeerfaring.

Generelle observasjoner ved sakkyndigrapporters metodiske tyngde

Analysen viser at sakkyndige som benytter det som kalles ryggdekning, det vil si ytterligere informasjon og konkretisering av premissenes grunnlag (Kjeldsen 2009), fremstår som mer troverdige og deres argumentasjon som mer overbevisende enn sakkyndige som ikke benytter det. I de fleste rapportene jeg studerer ligger premissene implisitt, slik at bruken av ryggdekninger er en forutsetning for at det faglige kunnskapsgrunnlaget sakkyndigrapporter i barnevernssaker bygger på, skal bli tydelig for en utenforstående leser. Det er i den informasjonen som angis i ryggdekningene, at den faglige logikken i vurderingene blir tydelig. Dersom den sakkyndige ikke redegjør for hva hun legger i de ulike fagbegrepene hun bruker, og hvorfor disse gjelder i den konkrete saken, er det vanskelig å vurdere gyldigheten av sakkyndiges vurderinger. Svaret på om en vurdering er god eller dårlig ligger da gjemt i et implisitt kunnskapsgrunnlag som kun den sakkyndige har innsikt i. Dette kan tale for at bruken av ryggdekninger er nødvendige dersom sakkyndigrapporter skal kunne legges til grunn som bevismateriale i domstolene.

Analysen viser også at bruken av gjendrivelser, det vil si forbehold, er viktig for at argumentasjonen skal virke overbevisende. Den vanligste gjendrivelsen som gikk igjen i rapportene var at sakkyndige skriver «sakkyndige vurderer» eller «undertegnede vurderer». Med det vektlegger sakkyndige at det de skriver bygger på deres faglige oppfatning og ikke må forstås som «objektive fakta». Det er også tydelig hvordan bruken av visse strykemarkører styrker argumentasjonens overbevisningskraft, mens andre svekker den. Uttrykk som «trolig», «sannsynlig», «usikker på» uttrykker en tilbakeholdenhet i sakkyndiges argumentasjon, som øker hennes troverdighet. Dette gjør at sakkyndige virker mindre skråsikre, og er derfor en måte sakkyndige avleder ethos på. Bruken av styrkemarkører som «det er ingen tvil om» og «jeg ser er ingen grunn til» har motsatt effekt. Det er svært få av sakkyndiges observasjoner og vurderinger som kan anses som objektive fakta, og disse uttrykkene gir derfor et inntrykk av subjektive og skråsikre vurderinger.

Mentalisering som autoriserende premiss

En forståelse som tas for gitt i omtrent alle rapportene jeg har studert, er at foreldre bør ha mentaliseringsevne for å ha omsorgskompetanse. Denne forståelsen fremstår som et topos, en felles grunn for enighet, som de andre resonnementene logisk kan føres tilbake til.

Mentaliseringsevne beskrives som avgjørende for god omsorgsevne også i faglitteratur og

forskning. Det å ha evne til å mentalisere er en forutsetning for det å føle empati og sympati med andre (Kvello 2015, 122). Foreldre mentaliseringsevne er en forutsetning for tilknytningstrygghet og for å sørge for at barnet utvikler seg kognitivt og sosialt (Shai og Belsky 2011, 173; Fonagy og Target 1997).

Analysen viser hvordan måten mentaliseringsbegrepet forstås og anvendes på i rapportene, kan ses som uttrykk for en vestlig måte å forstå mentalisering på. Krysskulturell forskning og litteratur illustrerer at forskning på foreldres mentaliseringsevne i hovedsak er utført i vesten (Shihui og Georg 2008, 650). Foreldres mentaliseringsevne vil også avhenge av foreldrenes overordnede mål med oppdragelsen. Det at man har ulike oppfatninger av omsorg og oppdragelse i ulike kulturer kan føre til at man også mentaliserer barns behov ulikt (Jávo 2010, 65; Rudy, Grusec og Kazak 2006).

En innvending mot å nyansere forståelsen av mentaliseringsevne ut fra kulturell bakgrunn, er at det kan føre til at det settes strengere krav til mentaliseringsevne hos norske foreldre enn hos foreldre med minoritetsbakgrunn. Det kan føre til at vi godtar en dårligere omsorgssituasjon for barn med minoritetsbakgrunn. Mitt poeng her er ikke at vi bør slutte å verdsette mentalisering som en helt grunnleggende omsorgskompetanse. Jeg mener imidlertid at det å ha innsikt i foreldrenes kulturelle bakgrunn og særegne erfaringer, er en forutsetning for å kunne forbedre minoritetsforeldres omsorgskompetanse, og treffe riktige beslutninger i disse sakene.

Krysskulturelle ryggdekninger

Analysen gjør det tydelig at det å hjemle vurderingene i generell psykologisk teori, ikke er tilstrekkelig for å autorisere argumentasjonen i saker hvor familien har minoritetsbakgrunn. En forståelse om at «hjelpetiltak forutsetter en evne til mentalisering hos foreldrene», fungerer som svak autorisasjon for en påstand om at det ikke er hensiktsmessig å iverksette hjelpetiltak ovenfor en far som er analfabet og fremmedspråklig, når det ikke fremgår at sakkyndige har vurdert fars kroppslige mentaliseringsevne (Shai og Belsky 2011, 173). Et premiss om at «rengjøring med bruk av vann etter toalettbesøk taler for at barn følges adekvat opp med omsyn på hygiene» autoriserer på sin side en konklusjon om at foreldrene har adekvat materiell omsorgskompetans i en sak hvor far ikke bruker toalettpapir, men vann når han vasker barnet. Det er et premiss som viser kulturell kunnskap om ulike hygieniske skikker, og som er tilpasset forholdene i den konkrete saken. En forståelse om at «det er

uhygienisk ikke å bruke toalettpapir» uten videre nyanseringer kunne ført til en annen, og etter min mening feilslått forståelse av fars omsorgskompetanse.

Det blir tydelig hvordan sakkyndigvurderinger som avskriver kulturelle forskjeller som uviktig uten å begrunne hvorfor, fremstår som lite troverdig og overbevisende. At kultur ikke er viktig, fremstår som en ubegrunnet påstand. Det samme gjelder vurderinger som overdriver betydningen som kultur har for foreldrenes omsorgskompetanse. Analysen viser dermed at det å ha kompetanse til å vurdere omsorg i mer kulturelt komplekse saker ikke handler om å vektlegge kultur mer eller mindre. Det handler om å vite når kultur blir relevant, og om å gjøre kulturelle vurdering med utgangspunkt i faglig kunnskap og innsikt.

Sakkyndiges vurderinger er som nevnt ofte førende for rettens bevisvurdering i saken. Rettspraksis viser at det å bruke sakkyndige med kulturkunnskap kan ha innvirkning på sakens utfall jf. Rt. 1997 s.170 og Gulating Lagmannsretts avgjørelse av 2006 (LG-2006-155198). I LG-2006-155198 uttalte retten at; «Den kultursakkyndige har kastet ny forståelse over en del aspekter ved mors væremåte som gjør at saken stiller seg annerledes enn tidligere». Dette taler for at det å benytte sakkyndige med kulturkompetanse er avgjørende for ivareta både foreldrenes og barnets rettsikkerhet i barnevernssaker hvor familiene har minoritetsbakgrunn.

Tidligere forskning viser at sakkyndige bør foreslå alternative hypoteser heller enn å komme med klare svar (Haugli og Nordhelle 2014, 108). Det vil synliggjøre sakens usikkerhet og gi dommeren det endelige ansvaret for å konkludere (Haugli og Nordhelle 2014, 108). Jeg vil hevde at i sakkyndigvurderinger fra barnevernssaker hvor foreldrene har minoritetsbakgrunn, vil det å tilføre det psykologiske kunnskapsgrunnlaget innsikter fra krysskulturell forskning og fag som sosialantropologi, være en forutsetning for å kunne danne tilpassede og treffende alternative hypoteser.

Litteraturliste

- Adams, Reginald B., Nicholas O. Rule, Robert G. Franklin, Elsie Wang, Michael T. Stevenson, Sakiko Yoshikawa, Mitsue Nomura, Wataru Sato, Kestutis Kveraga og Nalini Ambady. 2010. "Cross-cultural Reading the Mind in the Eyes: An fMRI Investigation." *Journal of Cognitive Neuroscience* 22 (1): 97-108. doi: 10.1162/jocn.2009.21187.
- Aftenposten. 2015. "Fagfolk melder bekymring om barnevernet." 04.09. <https://www.aftenposten.no/norge/i/Q9rP/Fagfolk-melder-bekymring-om-barnevernet>.
- . 2016. "Indias utenriksminister raser mot Norge i barnevernskrangel." 27.12. <https://www.aftenposten.no/verden/i/J8aLJ/Indias-utenriksminister-raser-mot-Norge-i-barnevernskrangel>.
- Allen, Jon G., Anthony Bateman og Peter Fonagy. 2010. *Mentalisering i klinisk praksis*. Oversatt av Andreas Bonnevie. Mentalizing in clinical practice. København: Hans Reitzel.
- Asmervik, Sverre. 2015. "Hva er det med (noen) sakkyndige?" *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål* (03): 262-272.
- Backe-Hansen, Elisabeth. 1999. "Vurderingsprosessen i det sakkyndige arbeidet." I *Sakkyndig arbeid : fag og beslutninger om barn*
- redigert av Elisabeth Backe-Hansen og Haldor Øvreeide. Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Backe-Hansen, Elisabeth og Haldor Øvreeide. 1999. *Sakkyndig arbeid : fag og beslutninger om barn*. Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Bakken, Jonas. 2014. *Retorikk i skolen*. 2. utg. utg. Oslo: Universitetsforl.
- Barneombudet. 2014. *Barnas stemme stilner i stormen. En bedre prosess for barn som opplever samlivsbrudd*.
- Bath, Howard. 2008. "The Three Pillars of Trauma-Informed Care." *Reclaiming Children and Youth* 17 (3): 17-21.
- Baumrind, Diana. 1971. "Current patterns of parental authority." *Developmental Psychology* 4 (1): 1-103. doi: 10.1037/h0030372.
- Bitzer, Lloyd. 1968. "The Rhetorical Situation." *Philosophy and rhetoric vol. 1 (1968)* 1- 14.
- BLD. 2009. Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernsaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen. Barne- og likestillingsdepartementet.
- Boréus, Kristina og Göran Bergström. 2014. *Textens mening och makt : metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3. oppl. utg. Lund: Studentlitteratur.
- Bratberg, Øivind. 2014. *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- BSK mal. 2014. Veiledende mal for oppbygging av den sakkyndige rapporten. Barnesakkyndig Kommisjon.
- Bufdir. 2017. Handlingsplan for å bedre tillit mellom etniske minoritetsmiljøer og barnevern 2016-2021. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. .
- Burman, Erica. 2008. *Deconstructing developmental psychology*. London: Routledge.
- Emmertsen, Sofie. 2009. "Retorikkens aktualitet : grundbog i retorisk analyse." I, redigert av Hanne Roer og Marie Lund Klujeff, 217-239. København: Hans Reitzel.
- Engebretsen, Eivind. 2007. *Hva sa klienten? : retorikken i barnevernets journaler*. Oslo: Cappelen akademisk forl.
- Esmark, Anders, Carsten Bugge Laustsen og Niels Åkerstrøm Andersen. 2005. *Poststrukturalistiske analysestrategier*. Frederiksberg: Roskilde universitetsforlag.

- Fonagy, Peter og Anthony Bateman. 2012. *Handbook of mentalizing in mental health practice*. Washington: American Psychiatric Publ.
- Fonagy, Peter og Mary Target. 1997. "Attachment and reflective function: Their role in self-organization." *Develop. Psychopathol.* 9 (4): 679-700.
- Fouts, Hillary N., Jaipaul L. Roopnarine, Michael E. Lamb og Melanie Evans. 2012. "Infant social interactions with multiple caregivers: the importance of ethnicity and socioeconomic status.(Author abstract)." *Journal of Cross-Cultural Psychology* 43 (2): 328. doi: 10.1177/0022022110388564.
- Gabrielsen, Jonas. 2009. "Retorikkens aktualitet : grundbog i retorisk analyse." I, redigert av Hanne Roer og Marie Lund Klujeff, 141-165. København: Hans Reitzel.
- Grøndahl, Pål. 2010. "A comparative and empirical analysis of practices in Norwegian forensic psychiatry." PhD, Centre for Forensic Psychiatry, Psychiatric Division, Oslo University Hospital, Ullevål
- Faculty of Medicine, University of Oslo.
- Gullestad, Frida Slagstad, Merete Selsbakk Johansen, Per Høglend, Sigmund Karterud og Theresa Wilberg. 2013. "Mentalization as a moderator of treatment effects: Findings from a randomized clinical trial for personality disorders." *Psychotherapy Research* 23 (6): 674-689. doi: 10.1080/10503307.2012.684103.
- Haltigan, J. D., E. M. Leerkes, M. S. Wong, K. Fortuna, G. I. Roisman, A. J. Supple, M. O'Brien, S. D. Calkins og A. Plamondon. 2013. "Adult Attachment States of Mind: Measurement Invariance Across Ethnicity and Associations With Maternal Sensitivity." *Child Development* 85 (3). doi: 10.1111/cdev.12180.
- Haugli, Trude og Grethe Nordhelle. 2014. "Sikker i sin sak? Om barn, sakkyndighet og rettssikkerhet." *Lov og rett* 53 (2): 89-108.
- Helmikstøl, Øystein. 2016. "Sakkyndige psykologer mangler kulturkunnskap." *Tidsskrift for Norsk psykologforening* 53 (4): 262-267.
- Hennum, Nicole. 2011. "Barnevernssamtaler som integreringsverktøy." I *Multikulturell teori og flerkulturelle praksiser : artikler om norsk minoritetspolitikk*, redigert av Bente Puntervold Bø, 139- 162. Oslo: Abstrakt forl.
- Hundeide, Karsten. 2003. *Barns livsverden : sosiokulturelle rammer for barns utvikling*. Oslo: Cappelen akademisk forl.
- Jávo, Cecilie. 2010. *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer : transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Oslo: Universitetsforl.
- Järvinen, Margaretha og Nanna Mik-Meyer. 2005. *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv : interview, observationer og dokumenter*. København: Reitzel.
- Jørgensen, Charlotte. 2009. "Retorik : teori og praksis." I, redigert av Lisa Villadsen og Charlotte Jørgensen, 129- 152. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Jørgensen, Charlotte og Merete Onsberg. 2008. *Praktisk argumentation*. 2. udg. utg. 3. utgave. København: Nyt teknisk forlag.
- Jørgensen, Charlotte, Lisa Villadsen, Christian Kock, Merete Onsberg og Hanne Roer. 2009. "Retorik : teori og praksis." I, redigert av Charlotte Jørgensen og Lisa Villadsen. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Keller, Heidi, Bettina Lamm, Monika Abels, Relindis Yovsi, Jörn Borke, Henning Jensen, Zaira Papaligoura, Christina Holub, Wingshan Lo, A. Janet Tomiyama, Yanjie Su, Yifang Wang og Nandita Chaudhary. 2006. "Cultural Models, Socialization Goals, and Parenting Ethnotheories." *Journal of Cross-Cultural Psychology* 37 (2): 155-172. doi: 10.1177/0022022105284494.

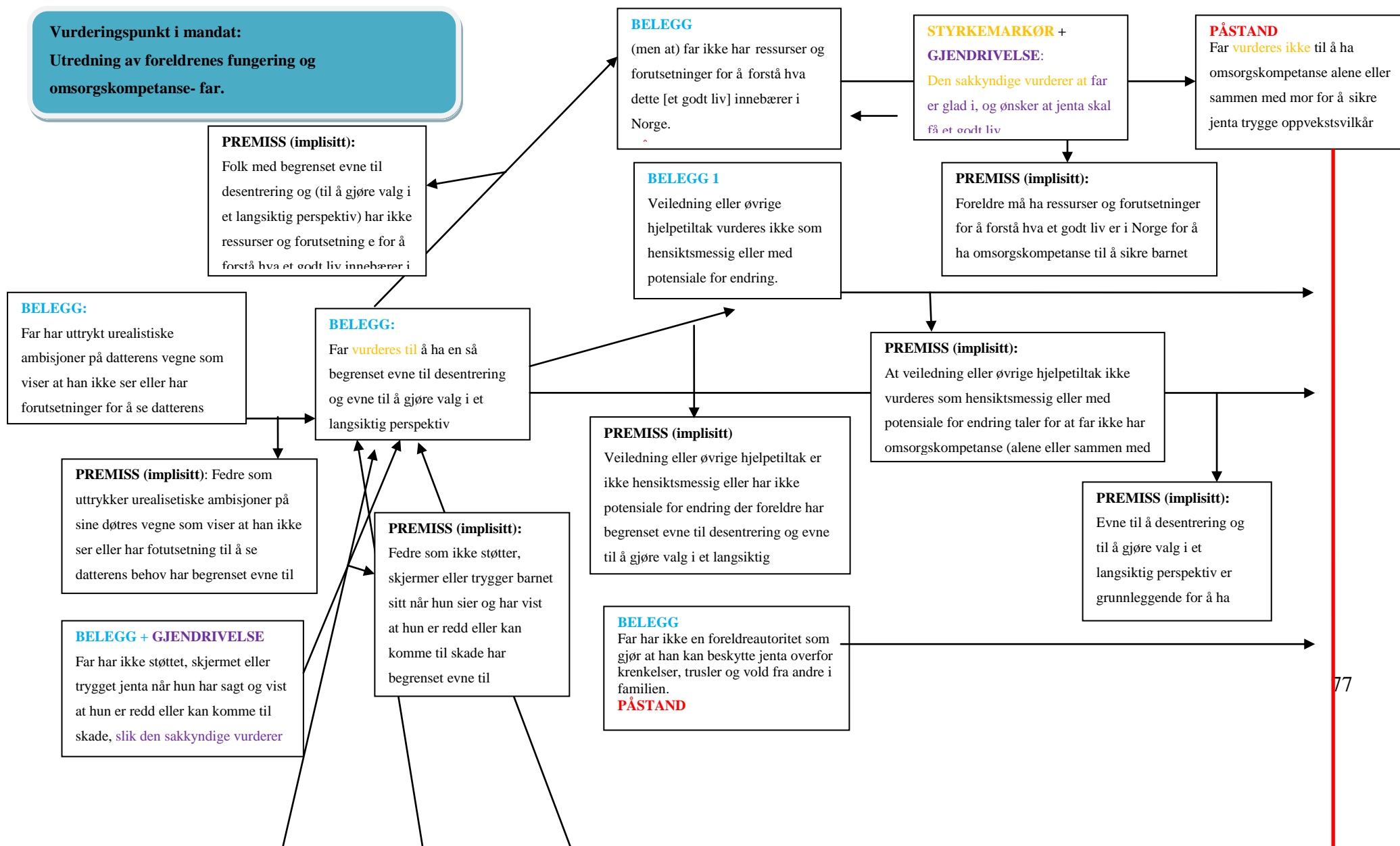
- Killén, Kari. 2009. *Sveket : I : Barn i risiko- og omsorgssviktsituasjoner*. 4. rev. utg. [i.e. 1. utg. av 2-bindsutg.]. utg. I. Oslo: Kommuneforl.
- Kjeldsen, Jens. 2009. *Retorikk i vår tid : en innføring i moderne retorisk teori*. 5. utg. utg. Oslo: Spartacus. Original utgave, 2006. Reprint, 2009.
- Kock, Christian. 2009. "Retorik : teori og praksis." I, redigert av Charlotte Jørgensen og Lisa Villadsen, 63-83. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Kristian Rose, Tronstad og Hernes Vilde. 2016. "Introduksjonsprogram for flyktninger i Norge, Sverige og Danmark." *Plan* (02): 28-34.
- Kvalø, Kirsten Kolstad og Julia Köhler-Olsen. 2016. *Barnerett : i et nøtteskall*. Nøtteskallserien. Oslo: Gyldendal juridisk.
- Kvello, Øyvind. 2010. *Barn i risiko : skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- . 2015. *Barn i risiko : skadelige omsorgssituasjoner*. 2. utg. utg. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Melinder, Annika. 2014. *Sakkyndighetsarbeid : innføring for psykologer og psykiatere*. Oslo: Universitetsforl.
- NOU 2006:9. Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernsaker Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Ot.prp.nr.68. 2007–2008. *Om lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester mv. (barnesakkyndig kommisjon)*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Piaget, Jean. 1972. *Barnets moralvurderinger*. Oversatt av Ruth Frøyland Nielsen. Le jugement moral chez l'enfant. Oslo: Cappelen.
- Rudy, Duane, Joan E. Grusec og Anne E. Kazak. 2006. "Authoritarian Parenting in Individualist and Collectivist Groups: Associations With Maternal Emotion and Cognition and Children's Self-Esteem." *Journal of Family Psychology* 20 (1): 68-78. doi: 10.1037/0893-3200.20.1.68.
- Rudy, Duane, Joane Grusec og Janis Wolfe. 1999. "Implications of Cross-cultural Findings for a Theory of Family Socialisation." *Journal of Moral Education* 28 (3): 299-310. doi: 10.1080/030572499103098.
- Rugkåsa, Marianne, Signe Ylvisaker og Ketil Eide. 2017. *Barnevern i et minoritetsperspektiv : sosialt arbeid med barn og familier*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Sandberg, Kirsten. 2003. *Tilbakeføring av barn etter omsorgsovertakelse*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Shai, Dana og Jay Belsky. 2011. "When Words Just Won't Do: Introducing Parental Embodied Mentalizing." *Child Development Perspectives* 5 (3): 173-180. doi: 10.1111/j.1750-8606.2011.00181.x.
- Shihui, Han og Northoff Georg. 2008. "Culture-sensitive neural substrates of human cognition: a transcultural neuroimaging approach." *Nature Reviews Neuroscience* 9 (8): 646. doi: 10.1038/nrn2456.
- Skårderud, Finn og Bente Sommerfeldt. 2013. *Miljøterapi boken : mentalisering som holdning og handling*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Steinsvåg, Per Øystein og Unni Heltné. 2011. "Barn som lever med vold i familien : grunnlag for beskyttelse og hjelp." I, 149- 163. Oslo: Universitetsforl.
- Toulmin, Stephen. 2003. *The uses of argument*. Updated ed. utg. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tønnesson, Johan L. 2008. *Hva er sakprosa*. 2. utg. utg. Hva er. Oslo: Universitetsforl.

- van der Weele, Judith, Nadia Ansar og Yalila Castro. 2011. "Møte med foreldre som bruker oppdragervold, erfaringer fra arbeid med minoritetsforeldre." I *Barn som lever med vold i familien : grunnlag for beskyttelse og hjelp*, redigert av Per Øystein Steinsvåg og Unni Heltne. Oslo: Universitetsforl.
- VG Nyheter. 2016. "Flere hundre demonstrerte mot norsk barnevern i Oslo." (16. 04).
- Winther Jørgensen, Marianne og Louise Phillips. 1999. *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforl. Samfundslitteratur.

Vedlegg:

Argumentasjonshierarkier:

Sakkyndigrapport 1

PREMISS (implisitt):
Fedre som ikke bekrefter at datteren er utsatt for vold eller uheldige forhold hjemme har begrenset evne til desentrering

PREMISS (implisitt):
Fedre som ikke har støttet, skjermet eller trygget sitt barn når hun har sagt og vist at hun er redd eller kan komme til skade har ikke en foreldreautoritet som gjør at han kan beskytte jenta overfor krenkelser, trusler og vold fra

PREMISS (implisitt):
Fedre som ikke har en foreldreautoritet som kan beskytte barnet sitt overfor krenkelser, trusler og vold fra andre i familien har ikke omsorgskompetanse.

BELEGG:
Far har ikke **bekreftet** at datteren er utsatt for vold eller uheldige forhold hjemme, selv om den sakkyndige vurderer at det er sannsynlig at han har vært del av og bevitnet dette.

STYRKEMARKØR:
Uavhengig av om årsaken til at far **benekter** dette er forankret i ulik kulturell forståelse av denne type atferd, eller om det er ønsket om å framstille familien velfungerende

BELEGG
(er) fars posisjonering er til hinder for en trygg utvikling for jenta.
PÅSTAND

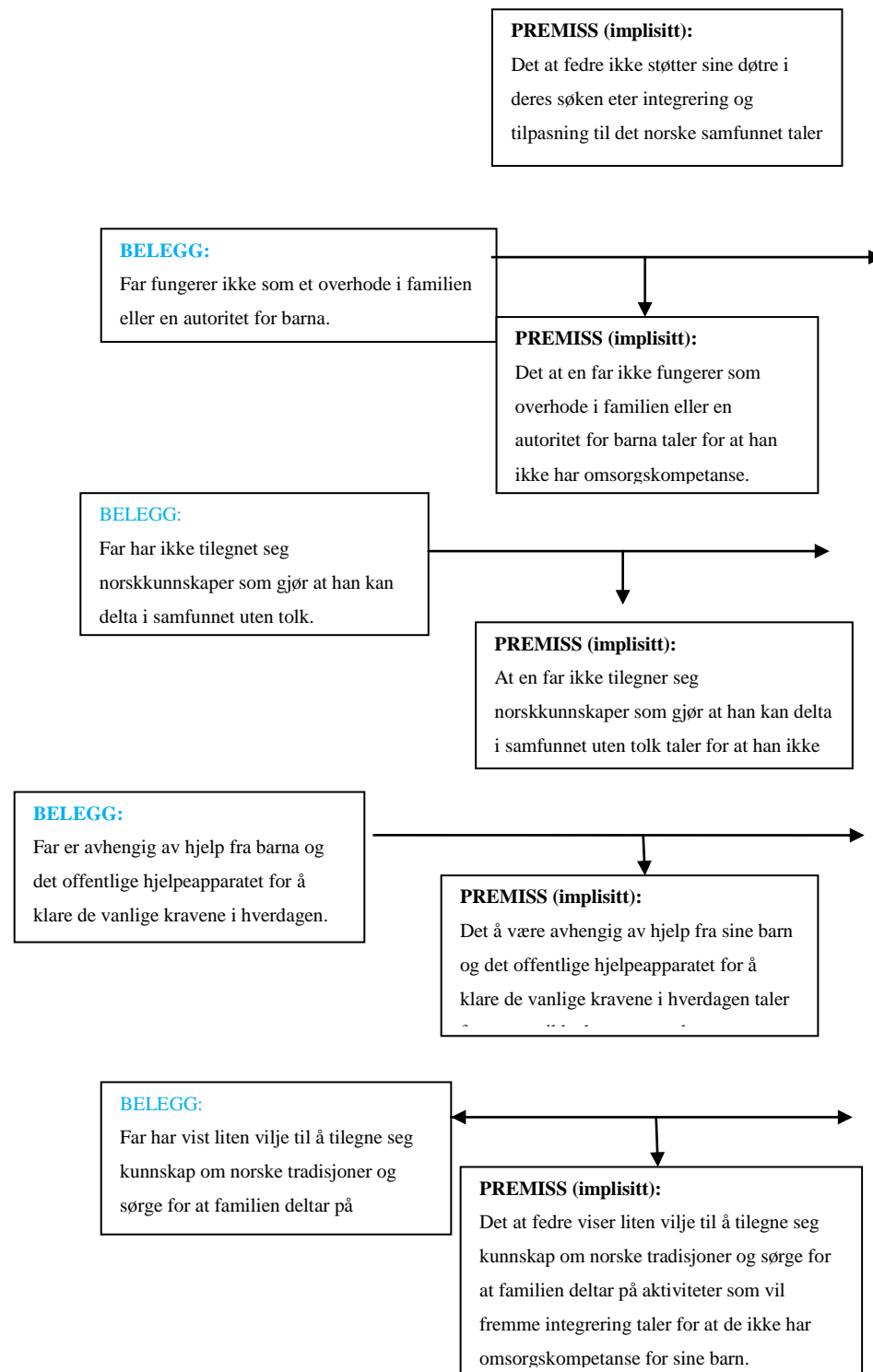
PREMISS (implisitt):
Fedre som har en posisjonering som er til hinder for en trygg utvikling for sin datter har ikke omsorgskompetanse.

PREMISS (implisitt):
En far som ikke bekrefter at datteren er utsatt for vold eller uheldige forhold hjemme når en sakkyndige vurderer at det er sannsynlig at han har vært del av og bevitnet dette, er til hinder for en trygg utvikling for datteren sin, uavhengig av om årsaken til at far benekter dette er

PREMISS (implisitt):
Fedre som ikke fungerer som en støtte i sin datters søken etter integrering og tilpasning i det norske samfunnet har begrenset evne til

BELEGG:
Far fungerer ikke som en støtte i jentas søken etter integrering og tilpasning til det norske samfunnet

BELEGG:
Han er ikke lydhør for råd eller veiledning fra offentlige støttepersoner for å styrke jentas mulighet til tilpasning og utvikling, som råd

PREMISS (implisitt): Fedre som har vansker med å prioritere og holde oversikt over flere forhold samtidig har begrenset evne til å gjøre valg i et langsiktig perspektiv

BELEGG:
Den sakkyndige antar at far kan ha vansker med å prioritere og holde oversikt over flere forhold samtidig.

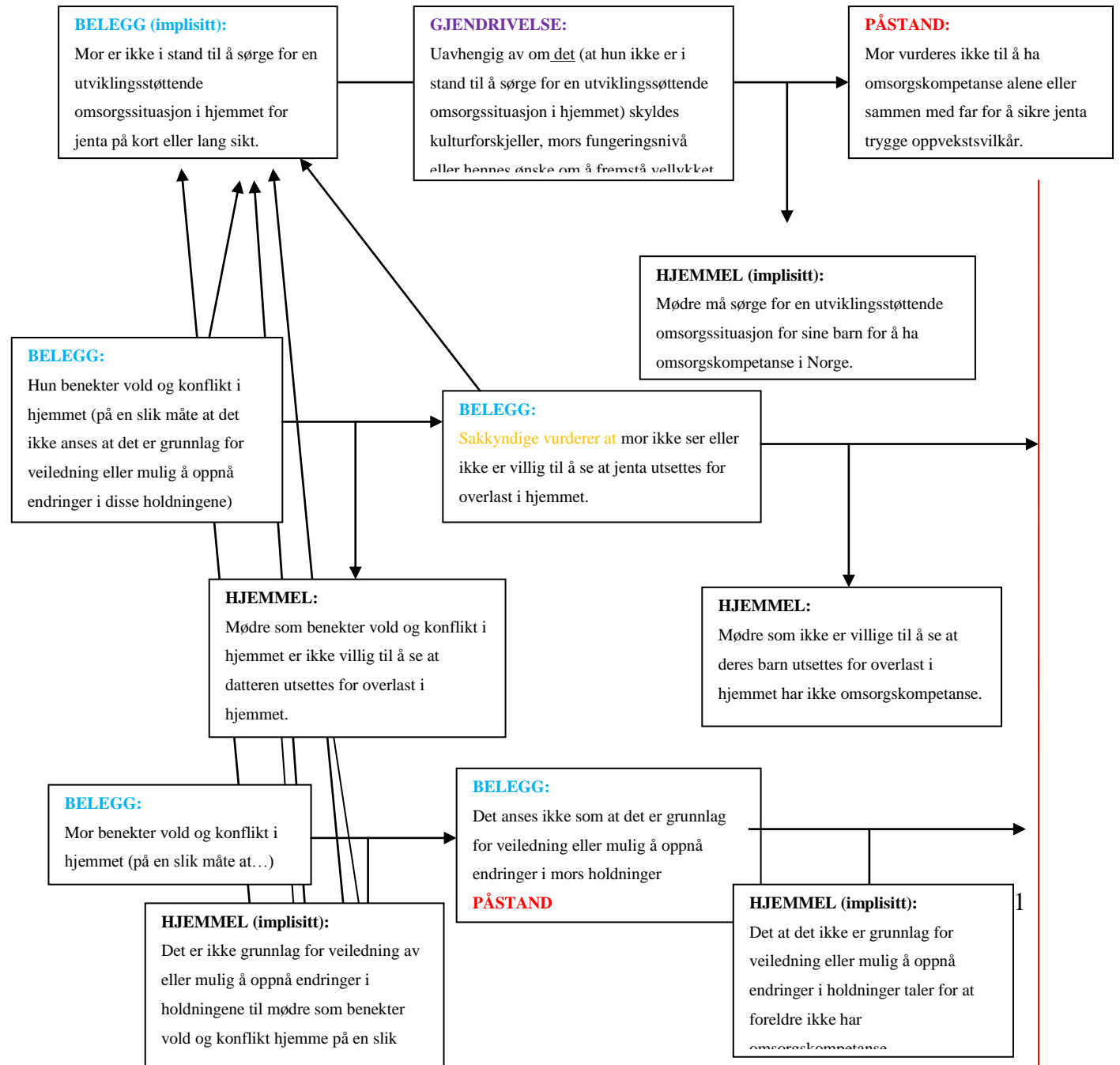
PREMISS (implisitt):
Evne til å prioritere og holde oversikt over flere forhold samtidig er en forutsetning for omsorgskompetanse.

BELEGG:
Ut fra tilgjengelig informasjon er det sannsynlig at far er krenkbar og kommer lettere i konflikt enn andre når han føler seg misforstått eller ikke får gjennomslag for sine

PREMISS (implisitt):
Det å være krenkbar og lettere komme i konflikt enn andre når man føler seg misforstått eller ikke får gjennomslag for sine meninger taler i mot at man har

Vurderingspunkt i mandat:

Utredning av foreldrenes fungering og omsorgskompetanse- mor.

BELEGG:

Mor har ikke hindret at datterens søsken har utøvd vold, trusler og makt overfor jenta, ei heller støttet jenta i slike situasjoner.

PÅSTAND

HJEMMEL (implisitt):

Mødre som ikke hindrer søsken fra å utøve vold, trusler og makt ovenfor hverandre eller ikke støtter barnet sitt i slike situasjoner har ikke omsorgskompetanse.

BELEGG:

Mor har sannsynligvis brukt fysisk makt for å utøve sin foreldreautoritet og få utløp for sin egen frustrasjon

HJEMMEL (implisitt):

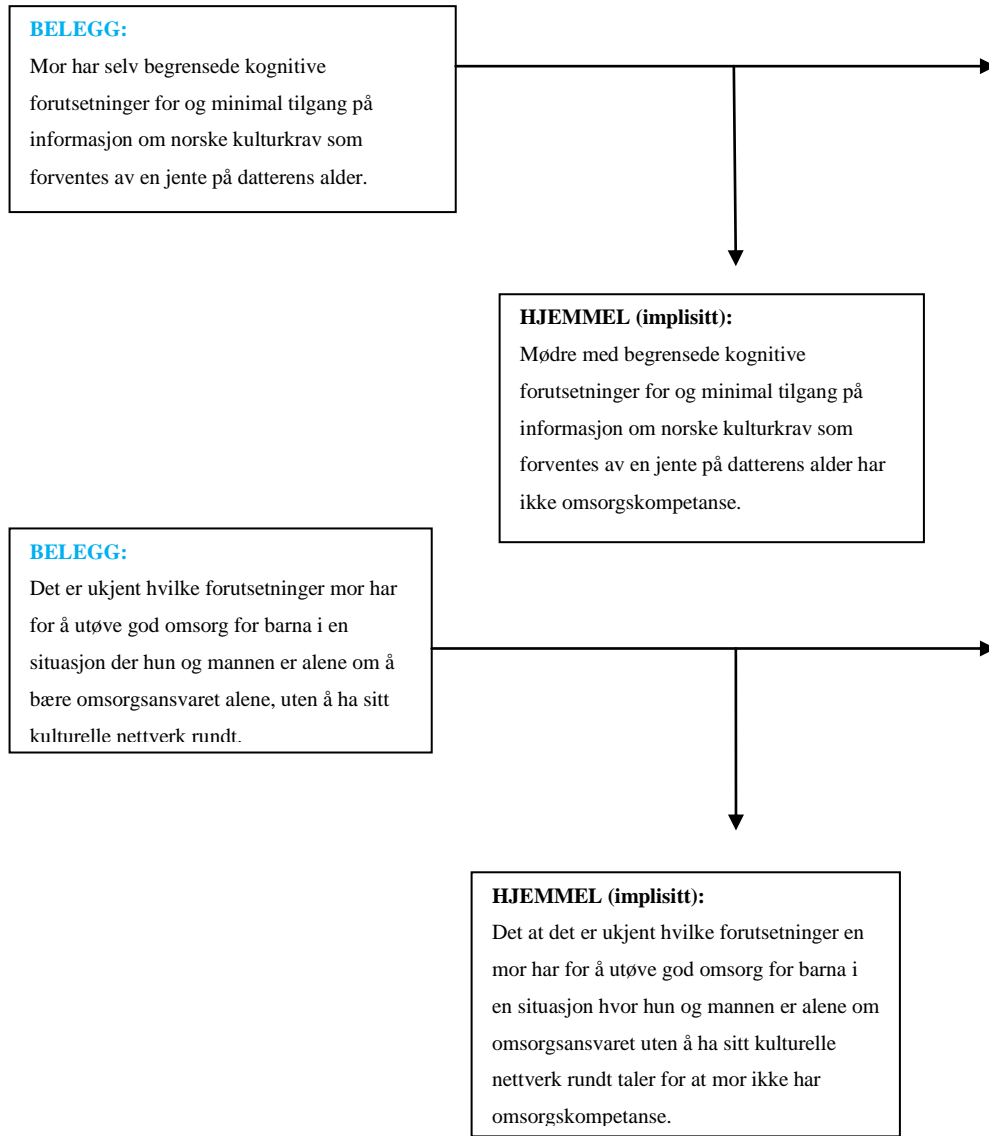
Mødre som bruker fysisk makt for å utøve sin foreldreautoritet og få utløp for egen frustrasjon har ikke omsorgskompetanse.

BELEGG:

Den sakkyndige vurderer at mor har vansker for å ta XX (datterens) perspektiv og begrenset evne til å sette datterens behov foran sine egne.

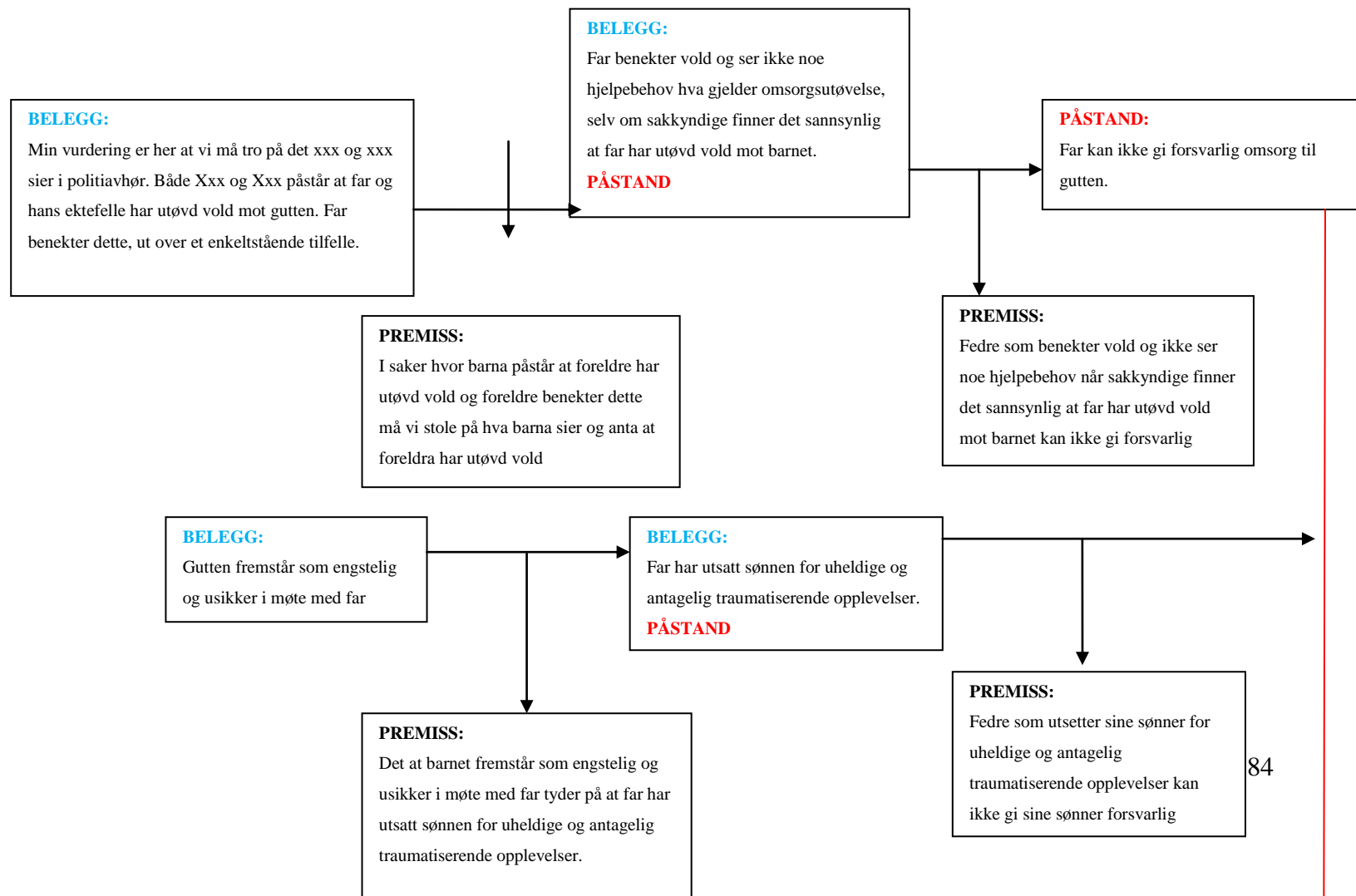
HJEMMEL (implisitt):

Mødre som ikke har mentaliseringsevne (evne til å ta datterens perspektiv og begrenset evne til å se barnet behov) har ikke omsorgskompetanse.

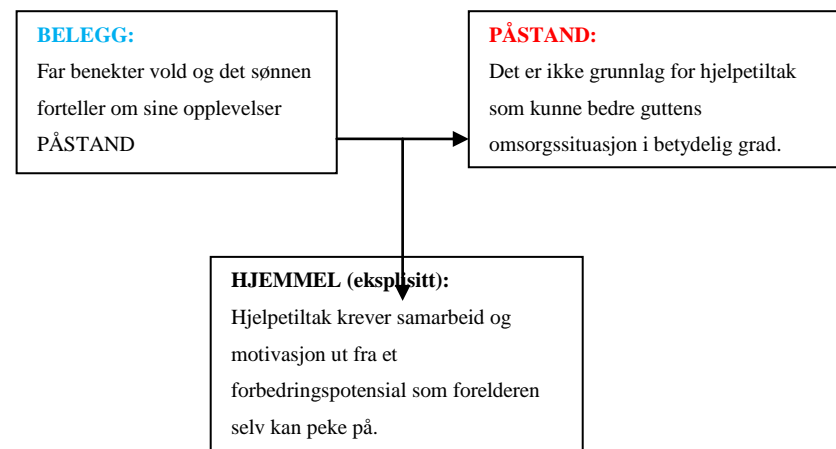
Sakkyndigrapport 2

VURDERING AV OM FAR KAN GI FORSVARLIG OMSORG FOR XXX (GUTTEN)

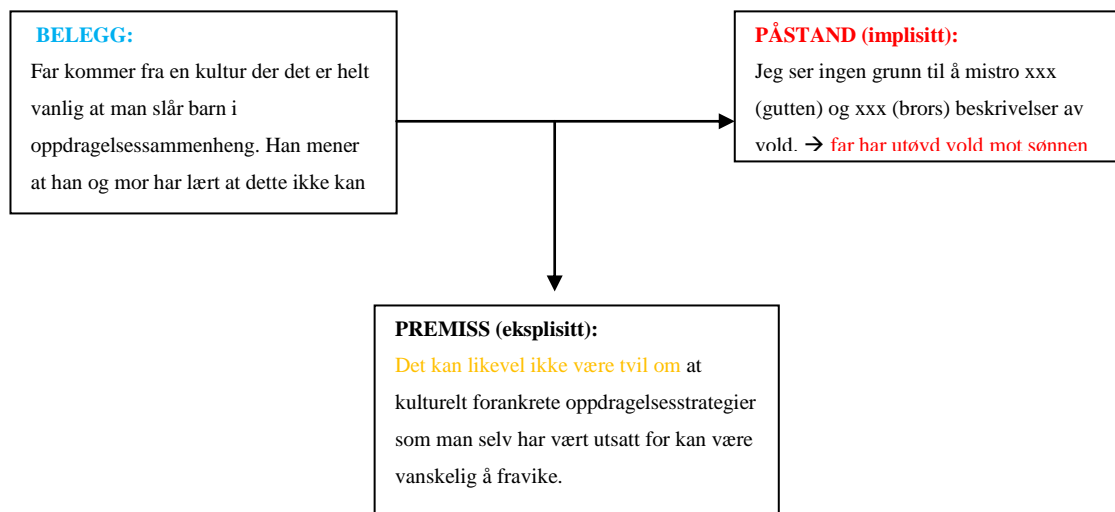

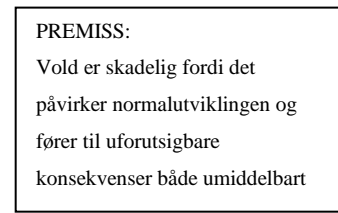
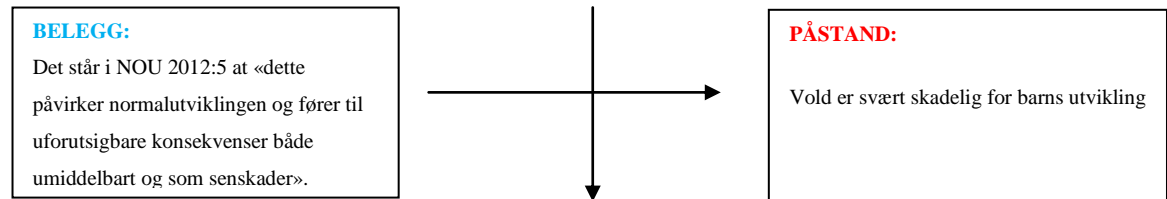
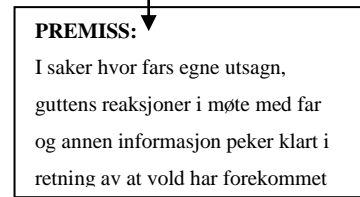
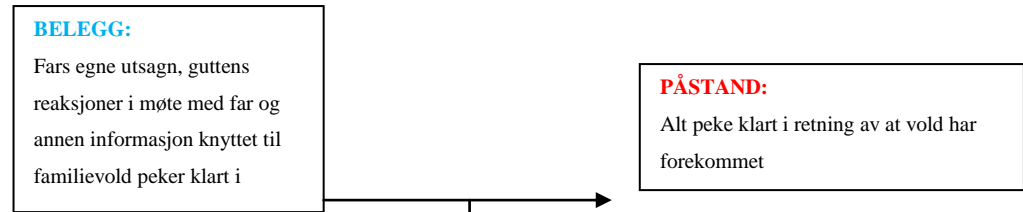
VURDERING AV OM EVENTYELL MANGEL PÅ FORSVARLIG OMSORG KAN

KONSTITUERES VED HJELPETILTAK:

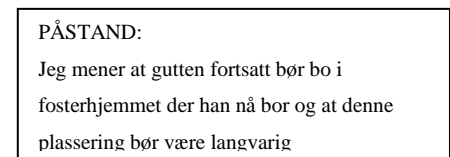
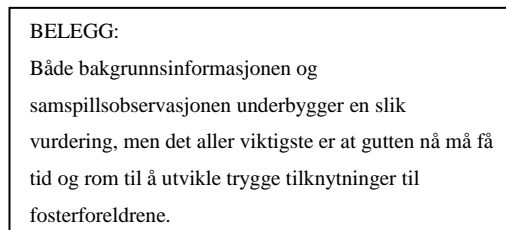

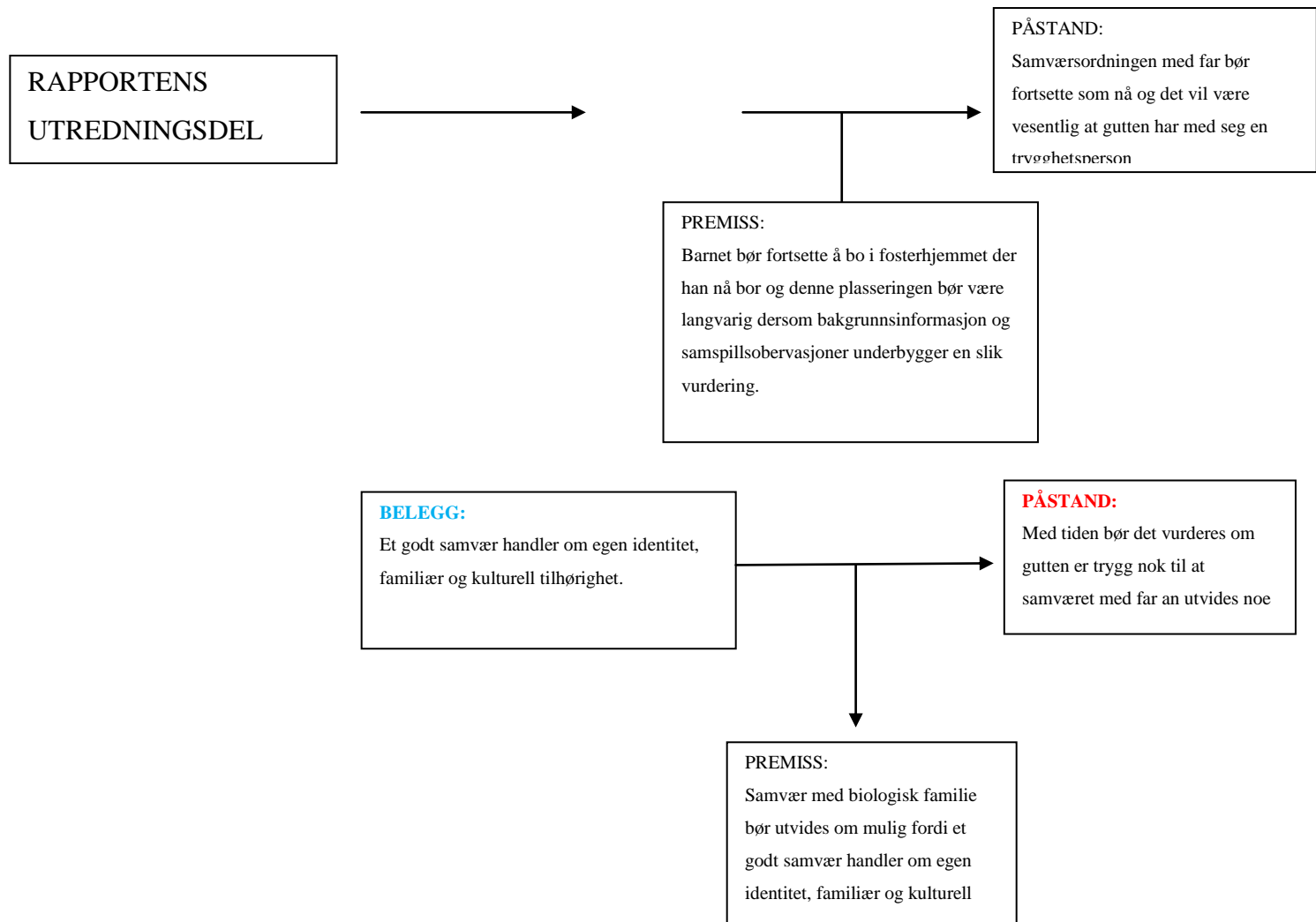
VURDERING AV EVENTUELL VOLDSUTØVELSE:

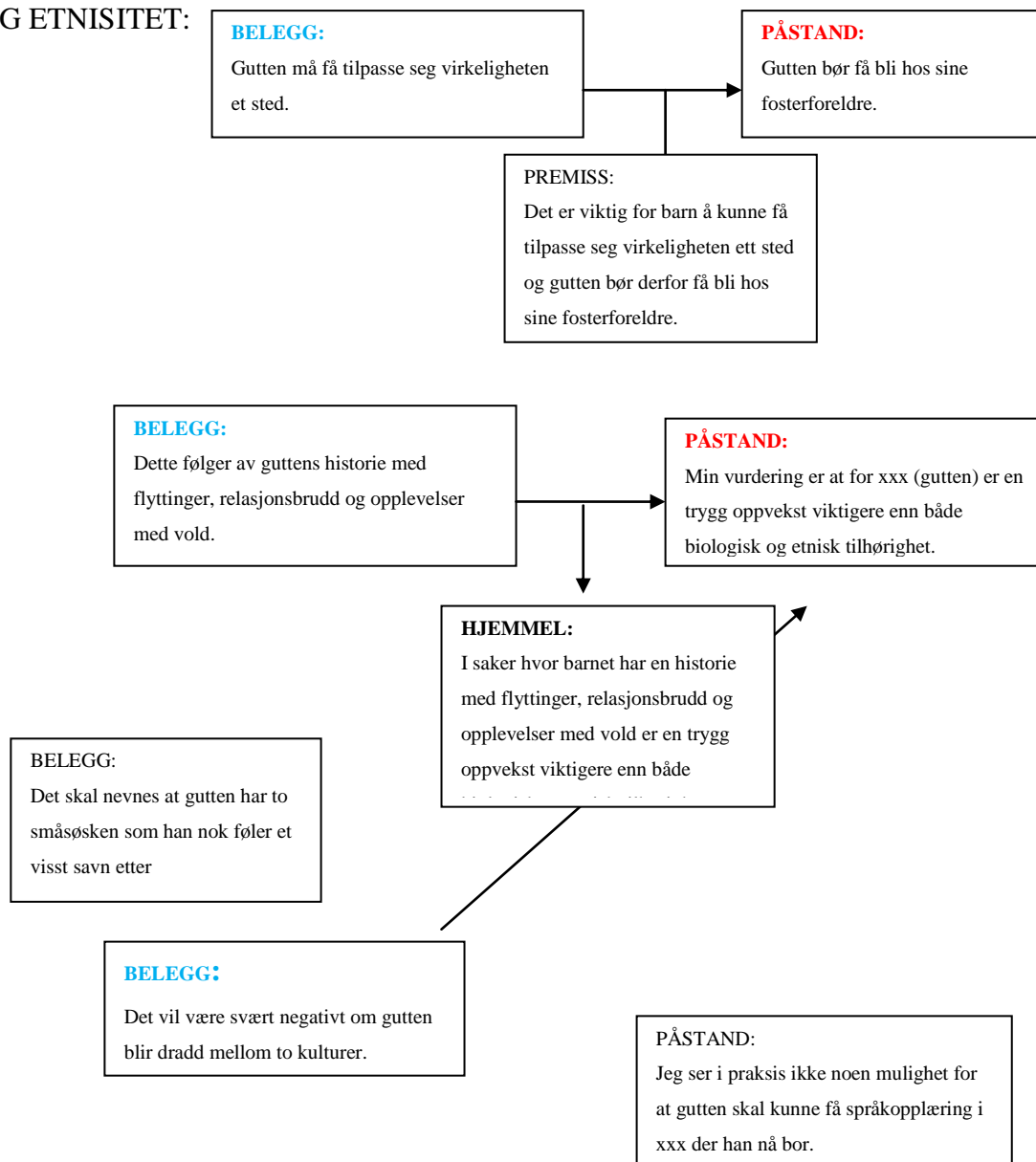
OM SAMVÆR:

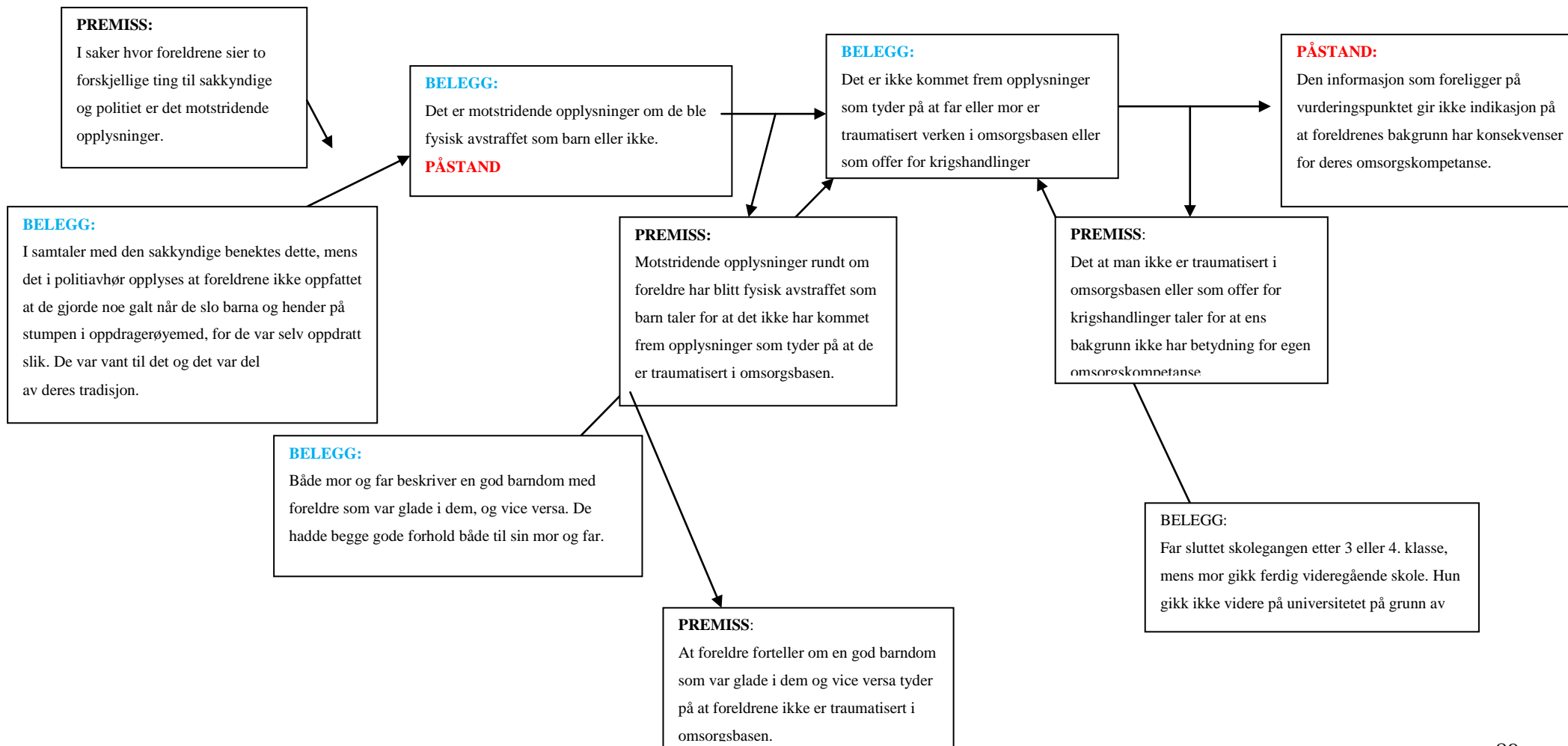

VURDERING AV BIOLOGISK TILKNYTNING OG ETNISITET:

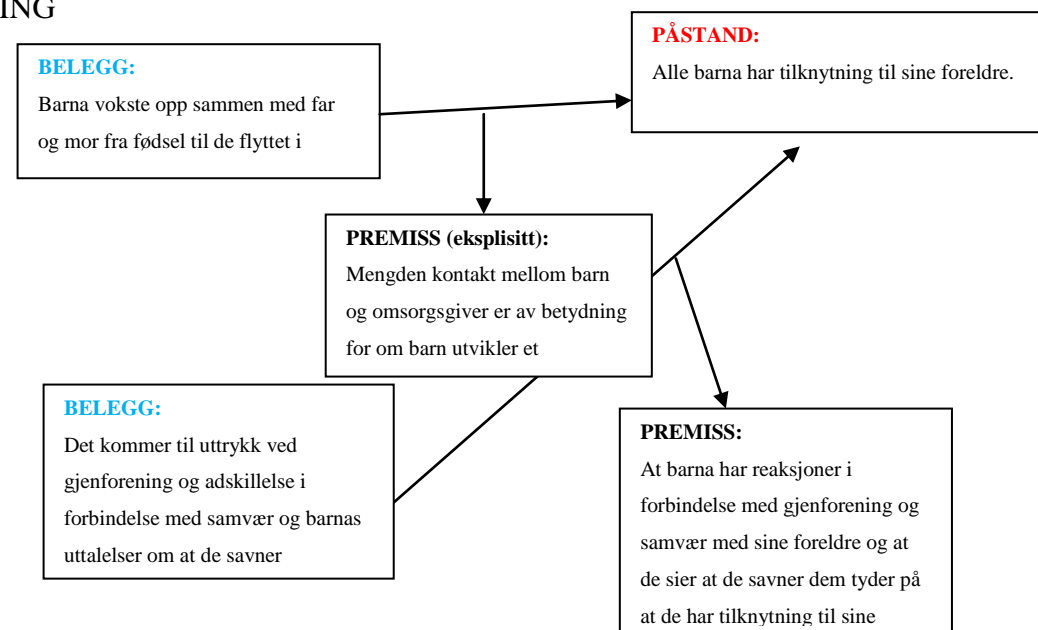

Sakkyndigrapport 3

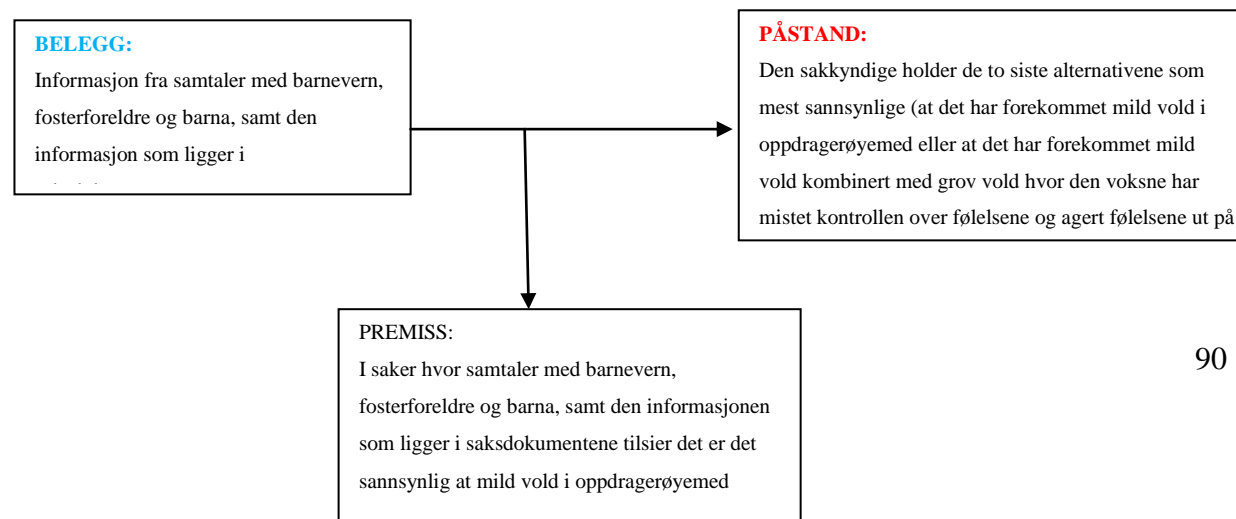
FORELDRENE BAKGRUNN OG MULIGE KONSEKVENSER FOR DERES OMSORGSKOMPETANSE

RELASJONELLE FORHOLD I FAMILIEN, HERUNDER TILKNYTNING

SKADEVIRKNING AV VOLD

BELEGG:

I følge Sjøvold og Furuholmen har vold ingen positiv effekt i oppdragelsen, men en rekke uheldige konsekvenser slik som mer aggressiv atferd, økt risiko for senere kriminell atferd, tidlig rusdebut, problematisk rusbruk, dårligere

PÅSTAND:

All vold i oppdragelse, både fysisk og psykisk er skadelig for barn.

PREMISS:

Vold er skadelig for barn fordi... vold ingen positiv effekt i oppdragelsen, men en rekke uheldige konsekvenser slik som mer aggressiv atferd, økt risiko for senere kriminell atferd, tidlig rusdebut, problematisk rusbruk, dårligere skoleprestasjoner og lavere intelligens.

BELEGG:

Barn i kulturer hvor dette er akseptert deler opplevelsene med hverandre og forteller om ting som skjer, noe som har en lindrende virkning. Her i landet blir de utsatte barna mer alene og sånn sett blir oppdragervolden mer

PÅSTAND:

I noen kulturer er det akseptert å gi barna fysiske reaksjoner på uønsket

PÅSTAND:

Oppdragervold er imidlertid mer nedbrytende for barn som bor i Norge enn for barn i kulturer hvor fysiske oppdragermetoder er mer vanlig.

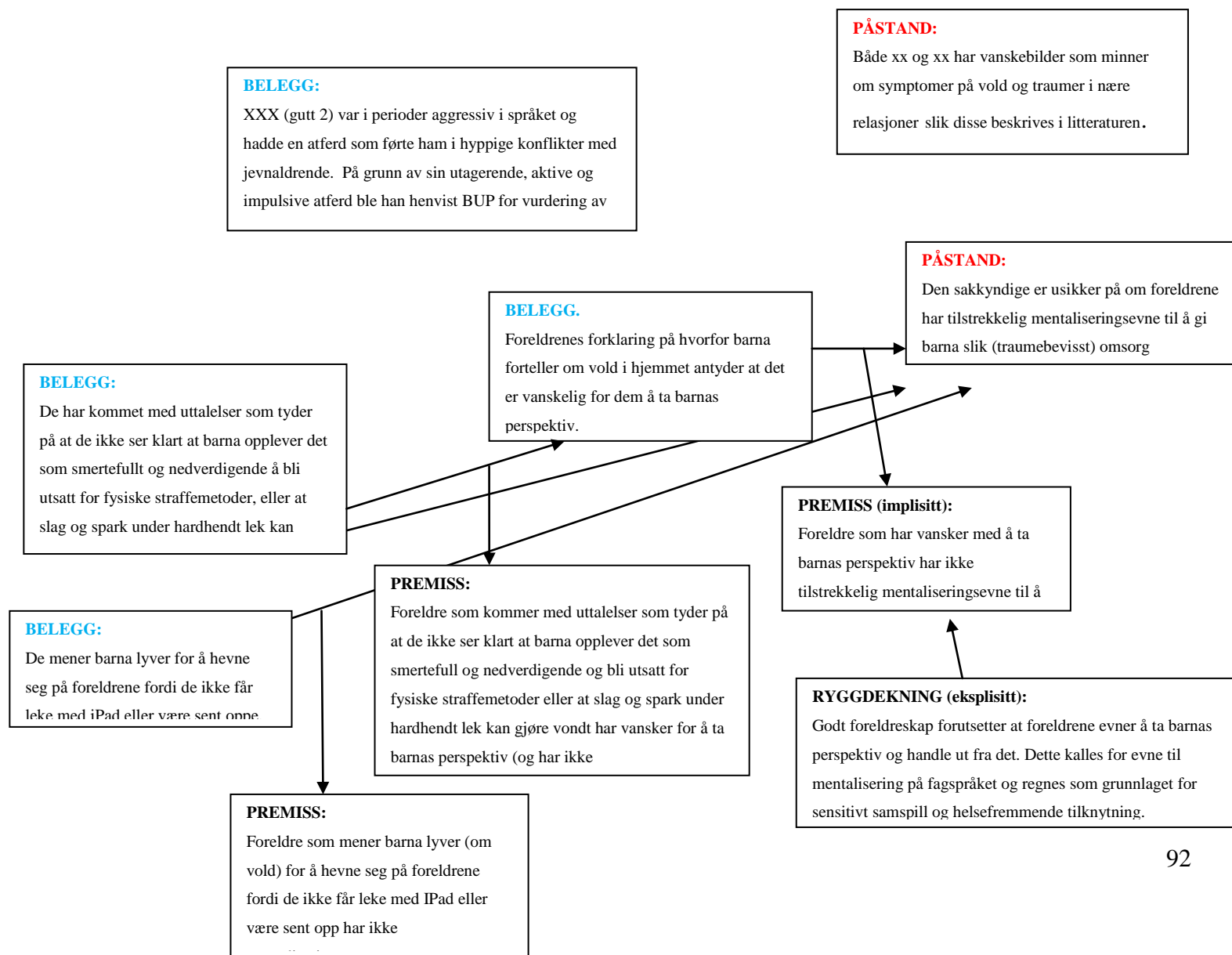
PREMISS:

Det å dele opplevelser av vold med hverandre og fortelle om ting som skjer har en lindrende virkning

BELEGG:

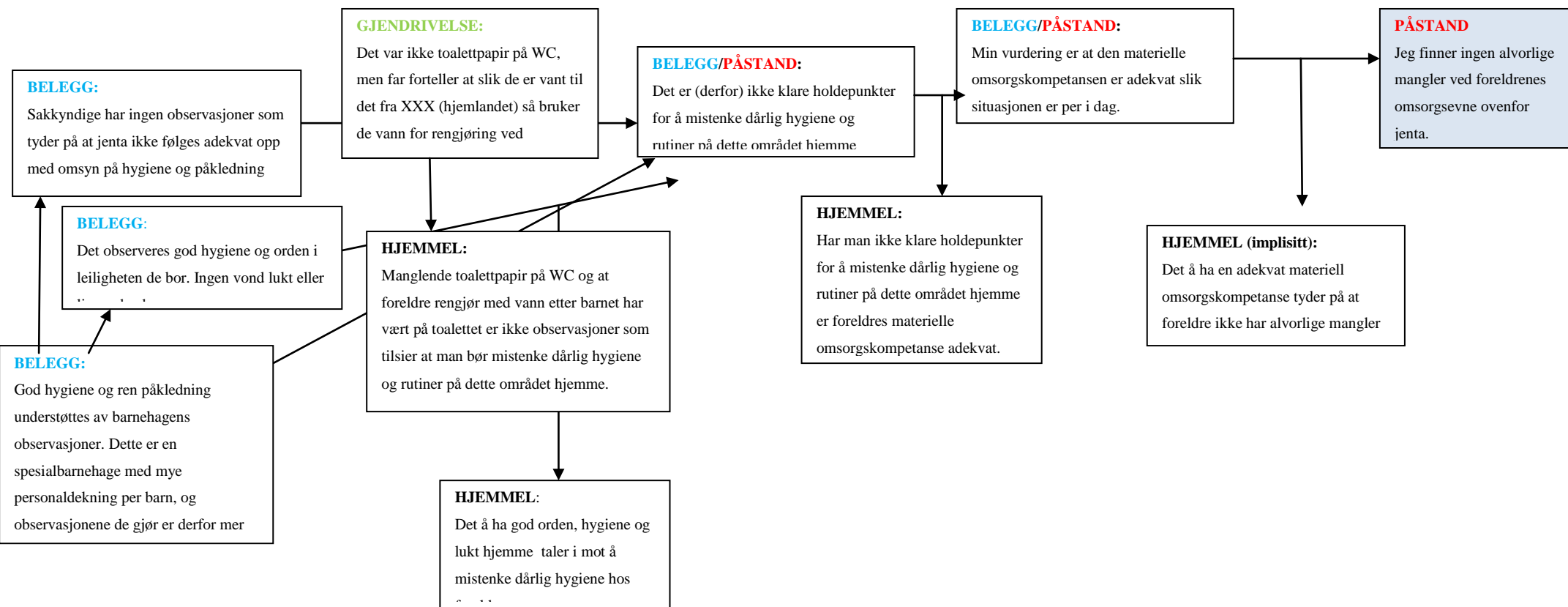
XX (gutt 1) var svært urolig, aggressiv og uregulert både hva gjelder atferd og følelser. Han hadde en ekstrem volds- og skadeorientert språkbruk og en svært uhensiktismessig måte å

FORELDRENES OMSORGSKOMPETANSE I FORHOLD TIL DISSE BARNA

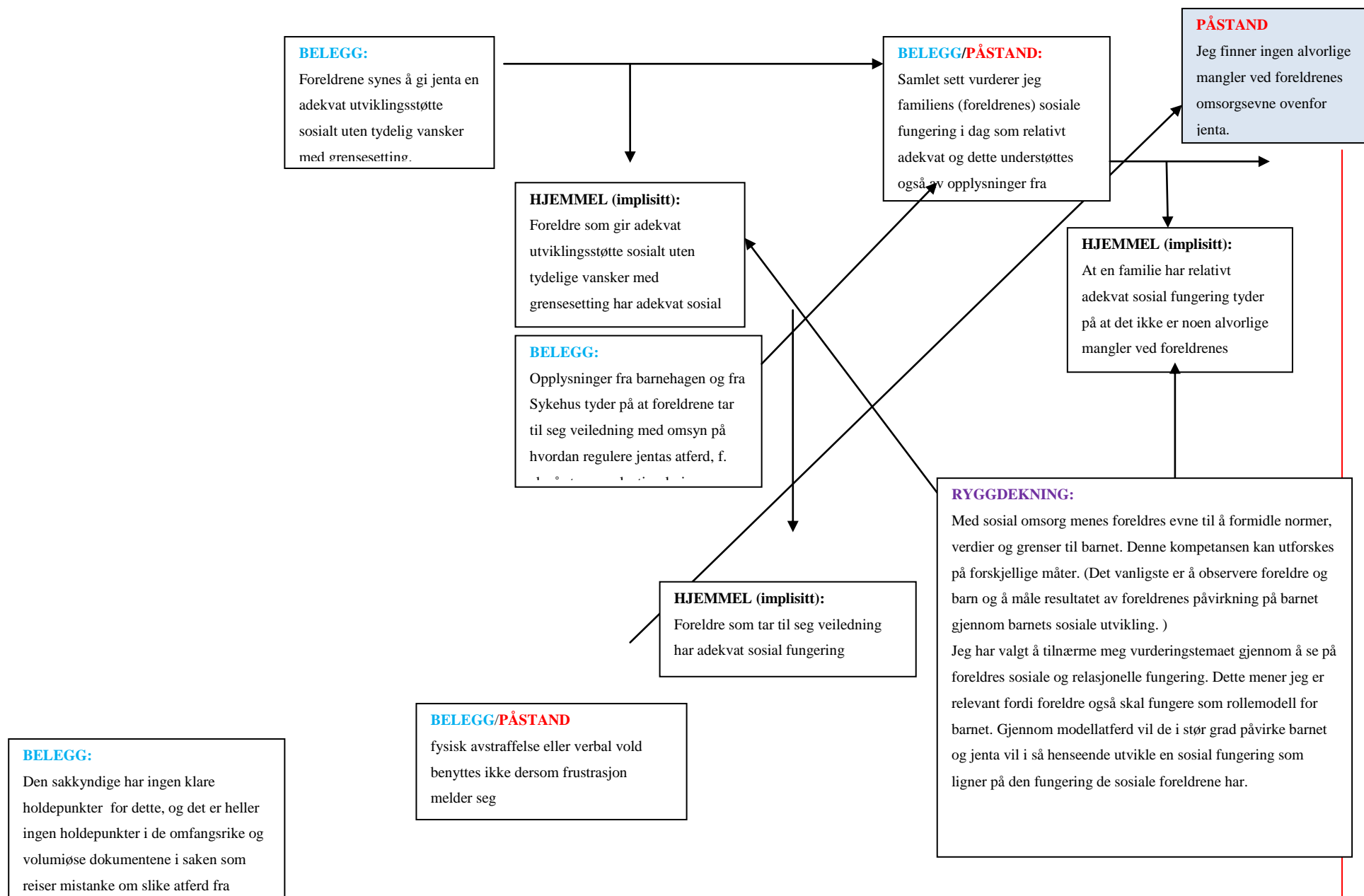

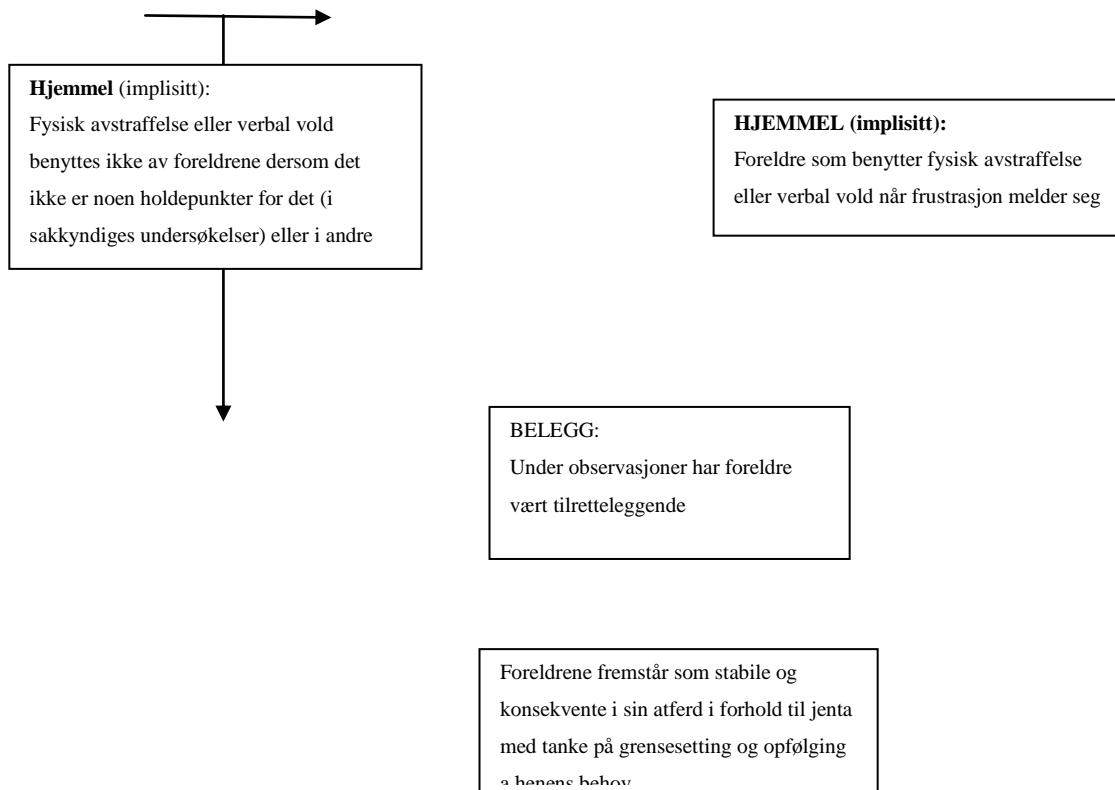
Sakkyndigrapport 4

Vurdering av foreldrenes materielle omsorgskomptanse:

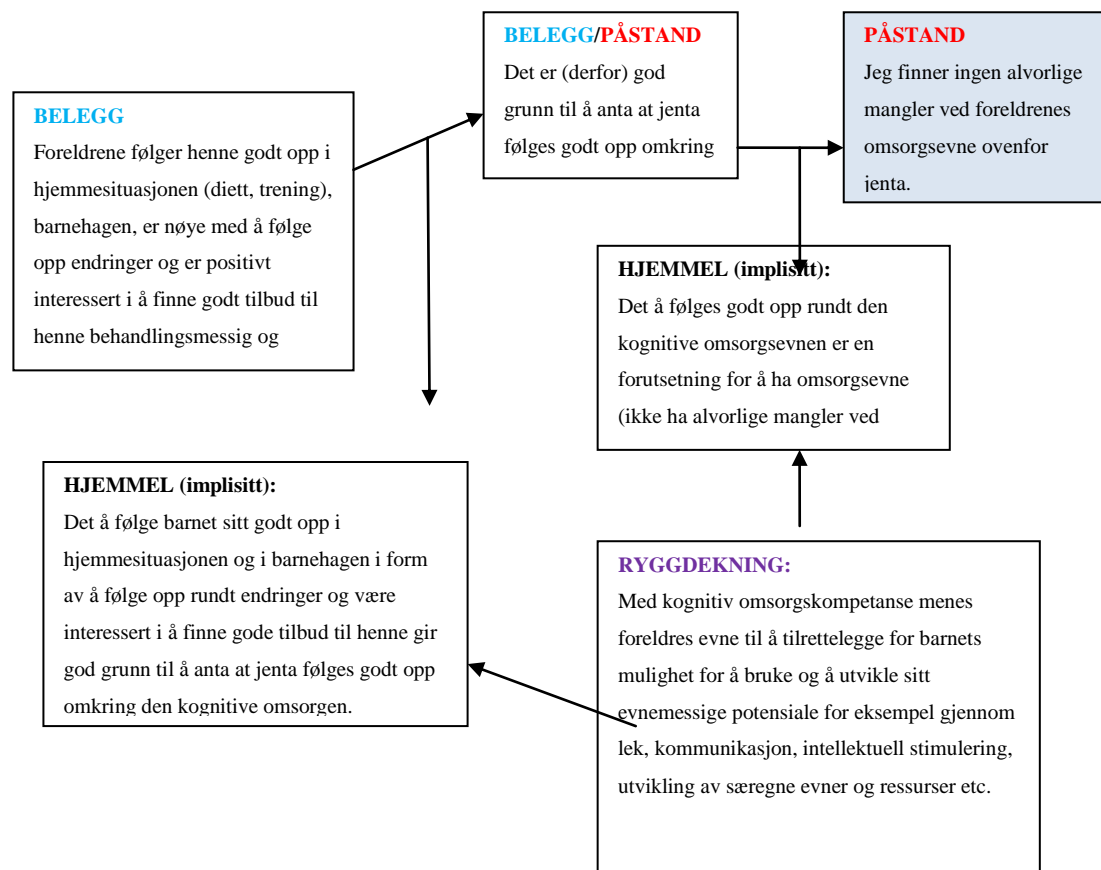
Vurdering av foreldrenes sosial/relasjonelle omsorgskompetanse:

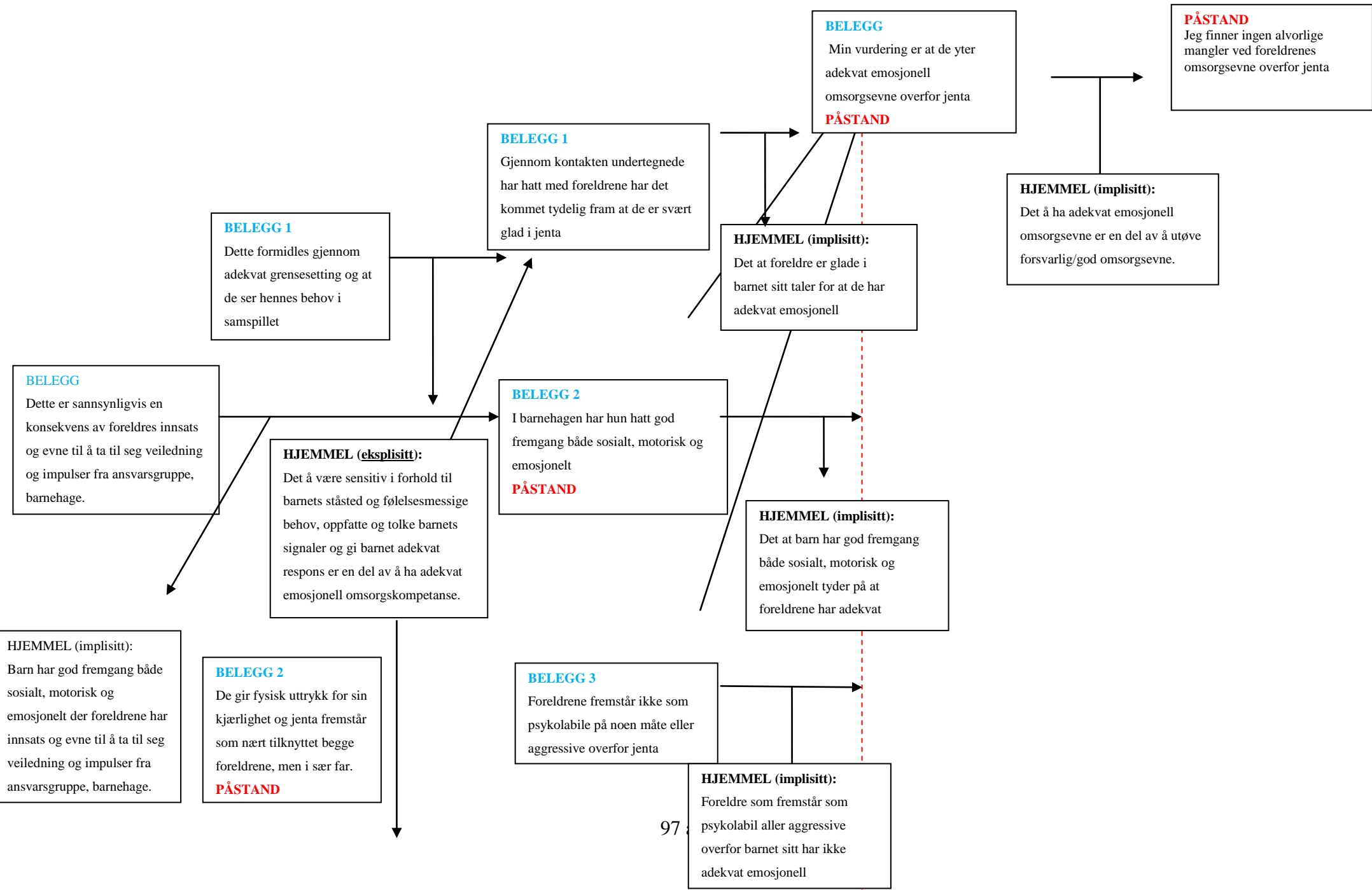

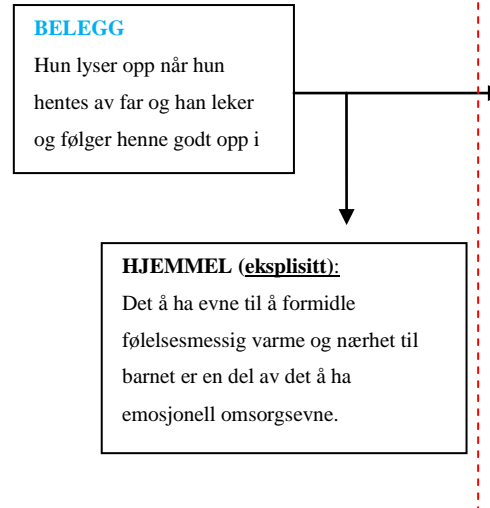

Kognitiv omsorgskompetanse

Søknad om innsyn i sakkyndigrapporter

Jeg søker med dette innsyn i 12 sakkyndigrapporter som omhandler saker om omsorgsovertakelse etter barnevernsloven § 4-12, skrevet i tidsrommet 2013- 2014.

Jeg er masterstudent ved Master i Sosialfag-Barnevern ved Høgskolen i Oslo og Akershus og ønsker i min masteroppgave å skrive om kulturkompetanse hos sakkyndige i barnevernssaker som omhandler omsorgsovertakelse etter barnevernsloven § 4- 12. Hittil er problemstillingen min; Hvordan forstås og tematiseres barnets situasjon og familiens omsorgsevne i barnesakkyndigrapporter i saker om omsorgsovertakelse etter bvl. § 4-12?

Jeg vil behandle rapportene ut fra forskningsetiske retningslinjer og er ute etter å bidra med nyttig kunnskap på feltet.

.

Jeg ettersender gjerne karakterutskrift dersom dette vil telle positivt for å få innsyn i rapportene.

Jeg håper på en positiv tilbakemelding,

Med vennlig hilsen,

Eline Garberg

SØKNAD OM INNSYN I SAKKYNDIGRAPPORTER

Jeg fikk i september innvilget innsyn i 12 sakkyndigrapporter i saker som omhandler omsorgsovertakelse etter barnevernsloven § 4-12 og som var skrevet i tidsrommet 2013-2014.

Jeg søker med dette innsyn i 12 nye sakkyndigrapporter som omhandler saker om omsorgsovertakelse etter barnevernsloven § 4-12, skrevet i tidsrommet 2013- 2015. Jeg ønsker nå kun innsyn i saker som er godkjent av Barnesakkyndig kommisjon uten eller med mindre merknader. Jeg ønsker også rapporter som ikke er lengre enn 30 sider. Rapportene vil inngå som datamateriale i den samme masteroppgaven som jeg søkte om innsyn i rapporter for tidligere.

Jeg er masterstudent ved Master i Sosialfag-Barnevern ved Høgskolen i Oslo og Akershus og ønsker i min masteroppgave å skrive om kulturkompetanse hos sakkyndige i barnevernssaker som omhandler omsorgsovertakelse. Hittil er problemstillingen min; Hvordan forstås og tematiseres omsorg i barnesakkyndigrapporter?

Jeg vil behandle rapportene ut fra forskningsetiske retningslinjer og er ute etter å bidra med nyttig kunnskap på feltet.

.

Jeg håper på en positiv tilbakemelding,

Med vennlig hilsen,

Eline Garberg